

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI**

**YATILI BÖLGE VE GÜNDÜZLÜ ORTAOKULLARDA EĞİTİM
GÖREN ÖĞRENCİLERİNİN BENLİK SAYGILARININ BAZI
DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Doç. Dr. Selahattin AVŞAROĞLU

Hazırlayan

Kağan YILDIZ

KONYA-2017

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin

Adı Soyadı

Kagan YILDIZ

Numarası

118301051008

Ana Bilim / Bilim Dalı

Eğitim Bilimleri / Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
Tezli Yüksek Lisans

Programı

Tezin Adı

Yatılı Bölge ve Gündüzlü Ortaokullarda Eğitim Gören
Öğrencilerin Psikolojik Durumlarının Farklı Değişkenler
Araştırması Üzerine İnceleme

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin imzası
(İmza)

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Kagan YILDIZ
	Numarası	118301054008
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Eğitim Bilimleri / Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. Selahattin AYSAROĞLU
Tezin Adı	Yatılı Bölge ve Gündüzlü Ortaokullarda Eğitim Göre Öğrencilerin İstikrarlı Davranışlarının İncelenmesi	

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan ..... başlıklı bu çalışma 25.10.2017 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı	Danışman ve Üyeler	İmza
Doç. Dr. Selahattin AYSAROĞLU	Doç. Dr. Mehmet DERT	[İmza]
		[İmza]

ÖNSÖZ

Bu araştırmayı gerçekleştirirken değerli bilgi ve deneyimlerini benimle paylaşan, geri bildirimleri ve katkılarıyla çalışmama yön veren, her zaman vakit ayıran, destekleyen değerli hocam ve tez danışmanım Doç. Dr. Selahattin AVŞAROğLU'na sonsuz teŐekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

Engin mesleki bilgi ve becerilerinden istifade ettiğim, “Benlik Saygısı” konusuna yönelmemi sağlayan ve bu hususta desteklerini esirgemeyen Prof. Dr. M. Engin DENİZ hocama saygılarımı sunarım.

Eğitimim boyunca bilgi ve tecrübelerinden faydalandığım değerli hocalarım Prof. Dr. Ramazan ARI, Prof. Dr. Erdal HAMARTA ve Doç. Dr. Mustafa USLU'ya çok teŐekkür ederim.

Tez çalışmamda desteklerini ve motive edici ve de destekleyici ifadelerini benden eksik etmeyen aileme ve arkadaşlarıma teŐekkürlerimi sunarım.

Çalışmamda en çok zorlandığım zamanlarda desteğini hissettiğim ve moral aldığım, sevgili dostum, hocam ve kardeşim Doç. Dr. Metin DENİZ'e teŐekkür ederim.

Çalışmam boyunca bana yardımcı olan tüm hocalarıma, arkadaşlarıma ve uygulamaya katılan öğrencilere teŐekkür ederim.

Araştırmamın bilim dünyasına katlı sağlaması dileğiyle...

Kağan YILDIZ

Konya, 2017

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Kağan YILDIZ	Numarası: 118301051008
	Ana Bilim/Bilim Dalı	Eğitim Bilimleri / Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	
	Program	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐	
	Danışmanı	Doç. Dr. Selahattin AVŞAROĞLU	
Tezin Adı		Yatılı Bölge ve Gündüzlü Ortaokullarda Eğitim Gören Öğrencilerin Benlik Saygılarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi	

ÖZET

YATILI BÖLGE VE GÜNDÜZLÜ ORTAOKULLARDA EĞİTİM GÖREN ÖĞRENCİLERİN BENLİK SAYGILARININ BAZI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Bu araştırmada, yatılı bölge ortaokulunda ve gündüzlü okullarda eğitim gören ortaokul öğrencilerinin benlik saygılarının sınıf düzeyine, cinsiyete, okul türüne, gelir düzeyine, anne ve baba eğitim düzeyine göre farklılaşma durumlarına bakılmıştır. Araştırmanın çalışma gurubunu 299 kız 299 erkek toplam 598 ortaokul öğrencisi oluşturmuştur. Veriler araştırmacı tarafından hazırlanan "Kişisel Bilgi formu" ve Piers ve Harris (1964) tarafından Amerikada geliştirilen "Kendim Hakkında düşüncelerim" adıyla anılan Öner (1996) ve Çataklı (1985) tarafından Türkçe'ye uyarlaması yapılan çocukların kendilerine yönelik düşünce, duygu ve tutumlarını değerlendirmeyi amaçlayan "Çocuklarda Öz-Kavramı Ölçeği" kullanılarak 2015-2016 eğitim öğretim yılında Balıkesir ili ilçelerinde toplanmıştır.

Araştırmadan elde edilen verilerin istatistiksel çözümlenmeleri SPSS 22.00 paket programı kullanılarak yapılmıştır. Katılımcıların demografik özelliklerinin analizinde frekans, yüzde dağılımı, ortalama ve standart sapmalar belirlenmiştir. Benlik saygısının demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için ilişkisiz t-testi ve ANOVA yapılmıştır. Verilerin analizinde .05 anlamlılık düzeyi benimsenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; 8. sınıfa devam eden öğrencilerin benlik saygıları 6. ve 7. sınıf öğrencilere göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Cinsiyet değişkenine göre kız ve erkek öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde bir farklılaşmanın olmadığı saptanmıştır. Okul değişkenine göre öğrencilerin benlik saygısı düzeyleri gündüzlü okuyanların lehine anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır. Gelir düzeyine göre bakıldığında gelir düzeyi 2501 -3500 TL olan öğrencilerin benlik saygılarının 1300-2000 TL arasında geliri olan öğrencilerin benlik saygılarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenmiştir. Anne eğitim düzeyine göre öğrencilerin benlik saygılarının farklılaşmadığı fakat baba eğitim düzeyi üniversite olan öğrencilerin benlik saygılarının baba eğitim düzeyi ilköğretim olan öğrencilerin benlik saygılarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Benlik, Benlik Saygısı, Yatılı Bölge Ortaokulu.

T.C.

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Kağan YILDIZ	Numarası: 118301051008
	Ana Bilim/Bilim Dalı	Eğitim Bilimleri / Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	
	Program	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐	
	Danışmanı	Doç. Dr. Selahattin AVŞAROĞLU	
Tezin Adı	Investigating The Self-Esteem of Secondary Boarding And Day Schools Students' According to Some Variables		

ABSTRACT

INVESTIGATING THE SELF-ESTEEM OF SECONDARY BOARDING AND DAY SCHOOLS STUDENTS' ACCORDING TO SOME VARIABLES

In this research, the differentiation of self-esteem of the students having education at the secondary boarding schools and secondary day schools in terms of the following variables was examined: class levels, gender, type of school, economic condition and the education levels of mother and father. Study was carried out with secondary school students attending secondary boarding school and day schools. The study group consisted of 299 girls 299 boys, in total 598 secondary school students. The data was collected in Balıkesir during 2015-2016 education year by using "Personal Data Form" and " the Piers-Harris Children's Self-Concept Scale" (PH-CSCS) adopted into Turkish by Öner (1996) and Çataklı (1985).

Unrelated t-test and ANOVA were used to determine whether self-esteem differs according to the demographic variables. Analyzing the data at least .05 relevance level was determined. In the conclusion of the research self-esteem levels of the students attending 8th grade was significantly high compared with the students attending 7th and 6th grade. No meaningful differentiation was found according to the gender variable. Self-esteem levels of the students attending day schools were higher compared to the students attending boarding school. According to the economic condition variable, students of families with the highest income reported the highest self-esteem levels. Given the education level of mothers, no meaningful differentiation was found; however, students whose fathers have university education reported higher self-esteem levels compared to students whose fathers graduated from elementary schools.

Key words: Self, Self-Esteem, Boarding school.

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI	i
YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU	ii
ÖNSÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ.....	xi
BÖLÜM I.....	1
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem	1
1.2 Araştırmanın Amacı	7
1.2.1 Araştırmanın Alt Amaçları.....	7
1.3 Araştırmanın Önemi.....	8
1.4 Tanımlar	8
BÖLÜM II.....	10
KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	10
2.1. Benlik.....	10
2.1.1. Benlik Kavramı	11
2.1.2. İdeal Benlik	16
2.1.3. Gerçek Benlik	17
2.1.4. Ought (İstenilen) Benlik.....	17
2.1.5 Esnek Benlik Ve Sert Benlik.....	18
2.1.6 Benlik Saygısı	18
2.1.7 Benlik Saygısı İle İlgili Yapılan Çalışmalar	27
BÖLÜM III	45
YÖNTEM.....	45

3.1. Araştırmanın Modeli	45
3.2. Evren ve Örneklem	45
Tablo 1. Katılımcıların Cinsiyete ve Okul Türüne Göre Dağılımı.....	46
Tablo 2. Katılımcıların Sınıf Düzeyine Ait Betimleyici İstatistikler	46
Tablo 3. Katılımcıların Gelir Düzeyine Ait Betimleyici İstatistikler.....	47
Tablo 4. Katılımcıların Anne Eğitim Düzeyine Göre Betimleyici İstatistikler.....	47
Tablo 5. Katılımcıların Baba Eğitim Düzeyine Göre Betimleyici İstatistikler	48
3.3. Veri Toplama Araçları	48
3.3.1. Kişisel bilgi formu	48
3.3.2. Piers Harris Benlik Saygısı Ölçeği.....	49
3.3.3. Verilerin Analizi	49
3.3.4. İşlem.....	49
BÖLÜM IV	51
BULGULAR VE YORUM.....	51
4.1. Sınıf Değişkenine Göre Benlik Saygısı Puan Ortalamaları Arasındaki Farklılıklar	51
Tablo 6. Sınıf Değişkenine Göre Benlik Saygısı Puan Ortalamaları Arasındaki Fark	51
Tablo 7. Sınıf Düzeyine Göre benlik Saygısı Puan Ortalamaları arasındaki Farka İlişkin Tukey Tablosu.....	52
4.2. Cinsiyete Göre Benlik Saygısı Puan ortalamaları Arasındaki Farklılıklar.....	52
Tablo 8. Cinsiyete göre Benlik Saygısı Puan Ortalamaları Arasındaki Fark.....	52
4.3. Okul Türüne Göre Benlik Saygısı Puan ortalamaları Arasındaki Farklılıklar	53
Tablo 9. Okul Türüne göre Benlik Saygısı Puan Ortalamaları Arasındaki Fark	53
4.4. Gelir Düzeyine Göre Benlik Saygısı Puan ortalamaları Arasındaki Farklılıklar	53
Tablo 10. Gelir Düzeyine Göre Benlik Saygısı Puan ortalamaları Arasındaki Fark	53
Tablo 11. Gelir Düzeyine Göre Benlik Saygısı Puan ortalamaları Arasındaki Farka İlişkin Tukey Tablosu.....	54
4.5. Anne Eğitim Düzeyine Göre Benlik Saygısı Puan ortalamaları Arasındaki Farklılıklar	55

Tablo 12. Anne Eğitim Düzeyine Göre Benlik Saygısı Puan ortalamaları Arasındaki Farklar	55
Tablo 13. Baba Eğitim Düzeyine Göre Benlik Saygısı Puan ortalamaları Arasındaki Fark	56
Tablo 14. Baba Eğitim Düzeyine Göre Benlik Saygısı Puan ortalamaları Arasındaki Farka İlişkin Yukey Tablosu	55
BÖLÜM V	57
TARTIŞMA VE YORUM	57
BÖLÜM VI.....	63
SONUÇ VE ÖNERİLER	63
6.1.Sonuç.....	63
6.1.1. Sınıf Düzeyine Göre.....	63
6.1.2. Cinsiyete Göre.....	63
6.1.3. Okul Türüne Göre	63
6.1.4. Gelir Düzeyine Göre	63
6.1.5. Anne Eğitim Düzeyine Göre.....	64
6.1.5. Baba Eğitim Düzeyine Göre	64
6.2. Öneriler	64
KAYNAKLAR	66
EKLER.....	80
EK-1	81
ÖZGEÇMİŞ	85

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Katılımcıların Cinsiyete ve Okul Türüne Göre Dağılımı.....	46
Tablo 2. Katılımcıların Sınıf Düzeyine Ait Betimleyici İstatistikler	46
Tablo 3. Katılımcıların Gelir Düzeyine Ait Betimleyici İstatistikler	47
Tablo 4. Katılımcıların Anne Eğitim Düzeyine Göre Betimleyici İstatistikler.....	47
Tablo 5. Katılımcıların Baba Eğitim Düzeyine Göre Betimleyici İstatistikler	48
Tablo 6. Sınıf Düzeyine Göre Benlik Saygısı Puan Ortalamaları Arasındaki Fark	511
Tablo 7. Sınıf Düzeyine Göre Benlik Saygısı Puan Ortalamaları Arasındaki Farka İlişkin Tukey Tablosu.....	522
Tablo 8. Cinsiyete Göre Benlik Saygısı Puan Ortalamaları Arasındaki Fark	532
Tablo 9. Okul Türüne Göre Benlik Saygısı Puan Ortalamaları Arasındaki Fark.....	533
Tablo 10. Gelir Düzeyine Göre Benlik Saygısı Puan Ortalamaları Arasındaki Fark.....	553
Tablo 11. Gelir Düzeyine göre Benlik Saygısı Puan Ortalamaları Arasındaki Farka ilişkin Tukey Tablosu.....	564
Tablo 12. Anne Eğitim DüzeyineGöre Benlik Saygısı Puan Ortalamaları Arasındaki Farklar...55	
Tablo 13. Baba Eğitim Düzeyine Göre Benlik Saygısı Puan Ortalamaları Arasındaki Fark.....56	
Tablo 14. Baba Eğitim Düzeyine Göre Benlik Saygısı Puan Ortalamaları Arasındaki Farka İlişkin Tukey Tablosu.....	56

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

1.1. Problem

Bireylerin ruhsal açıdan sağlıklı olmaları çocukluklarından itibaren oluşturmaya başladıkları benlik kavramı düzeylerinden büyük ölçüde etkilenmektedir. Bireylerin sosyal çevreleri ve özellikle aile tipleri ve yetiştirilme şekilleri de benlik kavramı düzeylerine önemli ölçüde etki etmektedir. Aile çocuk için ilk sosyal çevredir ve bireyin sosyal becerilerinin ve sosyal benlik saygısının temelini oluşturur. Aileyle güçlü bağların olması benlik saygısına olumlu etkide bulunmaktadır (Gorbet ve Kruczek, 2008). Bireylerin sahip oldukları benliklerinden duydukları tatmin ve memnuniyet olarak tarif edebileceğimiz benlik saygısının yüksekliği topluma adapte olmuş, karşılaştıkları problemlere akılcı çözümler getirebilen zorluklar karşısında mücadeleden kaçınmayan bireyler olmalarına etki ettiği düşünüldüğünde (Yörükoğlu, 1998) sağlıklı bir toplum oluşturmak da benlik saygıları yüksek bireylerin yetiştirilmesiyle gerçekleştirilebilecektir. Toplumun en küçük parçası olan bireylerin yüksek benlik saygısına sahip olmaları toplumların da ilerlemesi yolunda önem arzedeceği düşünülebilir.

Ailelerin çocuklarını yetiştirirken izledikleri tutumlar ve davranışlar, yeni psikolojik adaptasyonlar gerektiren bireyin yaşantısındaki neredeyse her yöndeki değişikliklerle ifadesini bulan gelişimsel süreci ifade eden ergenlikte büyük öneme sahiptir (Byrne, Davenort ve Mazanov, 2007). Benlik saygısı, ergenlerin kendilik algısının büyük bir bölümünü oluşturan ve harici ve içsel değişikliklerden etkilenebilen değişken ve dinamik bir yapıdır (Erol ve Orth, 2011; Raty, Larsson, Söderfeldt ve Larsson, 2005). Rosenberg (1965) benlik saygısını, bireyin kendine ait hissettiği değer ve önemiyle ilgili hisleri ve düşünceler toplamı olarak açıklamıştır. Bu tanım "global" ya da "genel" benlik saygısı ya da özdeğeri yansıtmaktadır.

Benlik kavramı, birçok kuramcıya göre (Hattie, 1992; Kulaksızoğlu, 2004; Bracken, 1996) farklı şekillerde tanımlanmıştır. Farklı yaklaşımlar farklı tanımlar ortaya çıkarmıştır.

Shavelson'a (1976) göre, kişinin çevresiyle etkileşimleri sonucu kendi davranışlarına ilişkin bireysel algıları benlik kavramını oluştururken, Burns 'a (1979) göre, benlik kavramı, kişinin kendisi hakkındaki tüm inanç ve değerlerin toplamıdır. Transaksiyonel Analiz bireyin ilişkilerinin belirleyicisi olan benlik durumlarından bahseder. Transaksiyonel analize göre benlik durumu tutarlı duygular ve yaşantılar bütünüdür (Akt. Altıntaş ve Gültekin, 2003).

Freud'a göre benlik üç alt bölümden id ego ve süper egodan oluşmaktadır (Akt. Çelikoğlu, 1997). Freud benliği ego olarak tanımlamıştır. Ego haz ilkesi ile çalışmaktadır. Benlik kavramı, psikanalize göre gerçeklik ilkesinin egemenliğindedir ve bu durumda haz ilkesinden vazgeçerek gerekli ihtiyacın karşılanması ve gerilimin giderilmesi üzerine kurulu bir anlayışa sahiptir. Psikanalizme göre benliğin iyi gelişimi, bireyin bebeklik döneminde ihtiyaçlarının annesi tarafından ya da anne yerine konulan kişi tarafından karşılanması olumlu benlik gelişimini sağlar, fakat bu ihtiyaçların karşılanmaması olumsuz benlik gelişimine neden olacaktır (Geçtan, 1981).

Fromm için benlik, toplum vasıtasıyla gelişen bir kavramdır. Birey kişiliğini toplumun ona tanıdığı ve sağladığı imkânlar ölçüsünde geliştirecektir bu bağlamda bireyin benliği de, toplumun katı tutucu ya da demokratik ve rahat oluşuna göre olumsuz ya da olumlu olarak gelişecektir (Akt. Aslıhan, 1998).

Varoluşsal anlamda ego, yani benlik dünya içerisindeki varlığın yalnızca belirli amaçlar ve sınırlı bağlamlarda geçerli olan kristalleşmiş bir biçiminden ibarettir. Diğer bir deyişle insan varlığı sonsuz sınırlarını kendisi kısıtlayarak ego haline gelmektedir (Göka, 1997).

Sullivan'a göre benlik ya da benlik sistemi organizmanın yaşamını sürdürmesi için gerekli olan kişiliğin en küçük parçası olarak adlandırdığı dinamizmlerin, anksiyete ile birlikte ortaya çıkarıdır. Benlik sistemi bireyin koruyucu kalkanı olarak düşünülebilir, ancak kişiliğin geri kalanından bağımsız olarak hareket eder. Anksiyete yaratan olaylar arttıkça benlik sistemi de şişecektir ve bunun olması durumunda birey insanlarla sağlıklı ilişkiler kuramayacaktır. Sullivan'a göre benlik sistemi toplumun mantık dışı düşüncelerinin bir ürünüdür (Akt. Geçtan,

1981). Anneyle olan, ödül getiren, hoş karşılanan ilişkiler sonucunda “iyi ben” gelişir. Çocuk kendine karşı olumlu duygular geliştirir ve kendine olan saygısını artırır. Annenin hoş karşılamadığı durumlar sonucunda “kötü ben” oluşur (Öztürk , 2006). Sullivan’ın gelişim kuramına göre benlik sistemi ilk çocukluk yıllarında oluşur, ancak ikinci ergenlik döneminde tutarlı hale gelir (Altıntaş, ve Gültekin, 2003).

Rogers’a (1959) göre benlik kavramı bireyin "benim" olarak algıladığı yaşantılarının tümü ve buna atfettiği değerlerdir, ancak Rogers benlik kavramının bireyin olmak istedikleri ya da ne olmak istediği konularını da içerdiğini ifade eder. Bu ne olmak istediği sorusunun yanıtı ise “ideal benlik” i oluşturur. Rogers benlik kavramının sosyal çevrenin normlarının kullanılarak ifade edildiğini sosyal çevreden ayrı olarak düşünemeyeceğini ifade eder (Akt. Altıntaş ve Gültekin, 2003). Rogers bireyin yaşantısının benlik kavramıyla tutarlı olmaması durumunda, bireyin bunları algılamakta zorlanacağını ifade etmektedir. (Akt. Murdock)

Benlik kavramı kişinin ne olduğu ve ne olması gerektiği konusundaki kanaatleridir. Kişinin olmak istediklerine ilişkin görüşleri, onun ideal benliğini oluşturur. İdeal benlik, kişinin sahip olmak istediği benlik kavramıdır. Rogers benlik kavramı için “Kişinin kendi hakkında ileri sürdüğü hipotezleridir.” demektedir. İdeal benlik ve gerçek benlik kavramı benlik kavramının algılanmasında önemli bir role sahiptir. İdeal benlik kavramıyla anlatılmak istenen olmak istenilen benlik kavramıdır, gerçek benlik kavramı ise nasıl olduğumuz sorusuna verilen yanıtıdır. Bazı bireylerin ideal benliğiyle gerçek benliği birbirine çok yakinken bazı bireylerin gerçek ve ideal benlik kavramları birbirinden oldukça uzaktır. İki kavram arasındaki mesafenin yakınlığı ya da uzaklığı bireyin benlik algısının düşük ya da yüksek olduğunu gösterecektir (Akt. Derlega ve Janda, 1986).

Benlik saygısının ortak bir tanımını yapmak oldukça güç olsa da Coopersmith’in (1967) “Benlik saygısı” bireyin kendisine dayanarak yaptığı ve sürdürdüğü değerlendirmedir.” tanımı bir çok yazarın fikrini içinde barındırmaktadır (Akt. Ward ve Moynihan, 1996).

Robinson ve Shaver (1976) Benlik Saygısı'nı "bireyin kendisine karşı hissettiği gerçekçi bir temeli olan saygı ve sevmeye durumu" olarak tanımlarlar. Burada Benlik Saygısı his ya da bilincin etkin bir durumu anlamına gelmektedir. Kendim için iyi hissediyorum bu yüzden benlik saygım da iyi, böylece benlik saygısı kişinin kendisi için herhangi bir zamanda yaptığı değerlendirme ve değer biçmesine eş değerdir (Steffenhagen, 1990). Benlik saygısı, kişinin birey olarak kendi önemi ve değerinin etrafıca değerlendirmesidir. Kulaksızoğlu (1999) benlik saygısını benliğin beğenilme derecesi ve duygusal yönü olarak tanımlamıştır.

Alanyazında belirtildiği üzere bireyin ideal benliği ve gerçek benliği arasındaki farkın yüksek ya da düşük oluşu bireyin benlik saygısının da seviyesini belirleyecektir. Yüksek benlik saygısına sahip insanlar, kendilerini değerli görürler ve diğerleriyle eşit olduklarına inanırlar. Sınırlılıklarının bilincindedirler ve gelişip büyümeyi umut ederler ve mükemmel olmaya çalışmazlar. Düşük benlik saygısına sahip olanlar ise kendilik reddi, kendilik-memnuniyetsizliği, kendilik nefreti, ve kendilik aşağılaması yaşarlar. Düşük benlik saygısı, zihinsel rahatsızlıklarda, intiharda, alkol ve uyuşturucu kullanımında, şiddette ve daha bir çok problemde önemli bir faktör olabilir.

Benlik saygısının önemi onlarca yıldır gelişim kuramları tarafından vurgulanmaktadır ve araştırmalar ergenlik süresince psikolojik sağlık ve iyi oluş durumlarıyla benlik saygısının ilişkisini göstermektedir (Civitci, Civitci, 2009; Trzesniewski, Donellan, Moffitt, Robins, Poulton ve Caspi, 2006; Zeigler-Hill, 2011). Benlik saygısı ergenin davranışlarının gelişim sürecinden etkilenmektedir, yüksek benlik saygısına sahip ergen olumlu uyum ve esneklik gösterir (Fergusson, Boden ve Horwood, 2008). Aksine, düşük benlik saygısının özellikle kızlarda (Raty, Larsson, Söderfeldt ve Larsson, 2005) yetişkin ya da ergen örneklemelerinde depresyon semptomlarıyla ilişkili olan önemli bir faktör olduğu düşünülmektedir (Orth, Robins ve Roberts, 2008; Orth, Robins, Trzesniewski, Maes ve Schmidt, 2009). Ayrıca, araştırmacılar (Fergusson ve diğerleri, 2008) benlik saygısının yüksek anksiyete düzeyleriyle de ilişkili olduğu bulmuştur. Çocukluktan ergenliğe kadar olan süreçteki sosyal ve biyolojik değişikliklerle birlikte kişilik gelişiminin parçası olarak benlik saygısı, ergenlikteki depresyon ve anksiyete gibi psikolojik

problemlerdeki artışı da açıklayabilmektedir (Bouma, Ormel, Verhulst ve Oldehinkel, 2008; Derdikman-Eiron, Indredavik, Bratberg, Taraldsen, Bakken ve Colton, 2011; Hale, Raaijmakers, Muris, Hoof ve Meeus, 2009). Ergenlik süresince kızların yaşadığı duygusal problemlerden kaynaklı sorunların erkeklerden fazla olduğu bulunmuştur (Bouma, ve diğerleri, 2008; Essau, Lewinsohn, Seely ve Sasagawa, 2010).

Yüksek benlik saygısına sahip bireylerin karakteristiği (Kleon ve Wilson, 2007).

- Belli prensip ve değerlere bağlıdır.
- Kendi değer yargıları içinde hareket edebilir.
- Daha az sağlık sorunları vardır.
- Kendinden hoşnuttur çoğunlukla ve birçok farklı aktivitede yer alır.
- Birey olarak diğerleriyle eşit olduğunu düşünür.
- Arkadaşlarının onu etkilemesine ya da hükmetmesine karşı koyar.
- Başarısızlıklar ve gerilemelere rağmen zor durumlarla mücadele ederken kendine güven duyar.
- Diğerlerinin ihtiyaçlarına karşı duyarlıdır ve onları önemser.
- Değişen ve değişken durumlara ayak uydurabilir.
- Mutludur, enerjiktir, isteklidir ve yaşamdan tat alır.
- Düşük ya da olumsuz benlik saygısına sahip bireyin karakteristiği
- Eleştiriye karşı oldukça duyarlıdır ve hata yapmaktan korkar.
- Benliğine ve diğerlerine karşı çok eleştiricidir.
- Diğerlerini suçlar.
- Bunalmış sıkılmış hisseder.
- Rekabet korkusu yaşar ve yeni şeyler denemeye isteksizdir.
- Övgüye karşı aşırı hassastır.

- Utangaç, çekingen ve içine kapanıktır.
- Kendi fikirleri ve değerlerinden emin değildir.
- Kıskanç ve sahiplenici olabilir.
- Duygusal ilişkilere girmekte sorun yaşar

Alanyazında görüldüğü gibi benlik kişiliğın alt bölümlerinden birisi ve en büyüğünü oluşturmaktadır. Bireyin kişiliğının alt bölümü olan benliğı görüş biçimi, algılayış tarzı, değerlendirmesi bireyin benlik kavramını oluşturacaktır. Diğer bir deyişle bireyin kendisine “ben nasılım” sorusunu sorduğunda vereceğı yanıt bireyin benlik kavramını oluşturacaktır. Dolayısıyla bu bağlamda da benlik kavramı öznel bir yapıttır. Bireyin benlik kavramının oluşumunun sosyal çevresiyle ve özellikle çocukluğun ilk yıllarında anneyle olan ilişkiyle bağlantılıdır.

Benlik saygısı kişinin kendisine gerçek benliğinin ideal benliğıyle karşılaştırdığında not vermesi olarak özetlenebilir. Bu notun düşüklüğü ya da yüksekliğı düşük ya da yüksek benlik saygısını oluşturabilir. Ya da benlik saygısı bireyin kendisini olduğı gibi kabullenmesi, kendisi ile barışık olması durumudur denilebilir. Bireyin bunları yapması için mükemmel olmasına gerek yoktur, ya da birey bunları yapabilmek için önemli şeyler yapmış olmak zorunda değildir. Salt olarak aslolarak bireyin kendisini “bu benim” ve “ben bu benden memnunum” demesi, kendine saygı duyması ve kendisini sevmesidir. Bireyin bu memnuniyetinin düşüklüğü ya da yüksekliğı benlik saygısının yüksek ya da düşüklüğünü ortaya çıkarabilir. Benlik saygısı düşük birey, zor durumlarda çabuk bunalıma düşen, mücadele yetisinden mahrum, mücadele etmek yerine kaçmayı seçen, sorumluluk almayı istemeyen bir kişilik örüntüsü ortaya çıkarabilecektir.

Ortaokul öğrencilerinin benlik gelişimi ve benlik saygısı süreci sağlıklı bir yetişkinlik için önemli rol oynamaktadır, zira düşük benlik saygısına sahip çocukların yetişkinliklerinde de benlik saygılarının düşük olabileceğı göz önüne alındığında alanyazında da görüldüğü üzere anksiyeteye ve depresyona yatkın olabilecek ve bu da bireylerin sağlıklı sosyal ilişkiler kurmalarına engel teşkil edebilecektir. Bu bağlamda düşük benlik saygısına sahip öğrencilere eğitim görmekte oldukları okullarında benlik saygısı yükseltici programların uygulanması

sağlıklı yetişkinler olmalarının önünü açabileceği ve sağlıklı ilişkiler yürütebilecekleri düşünülebilir. Sağlıklı ilişkilere sahip sağlıklı yetişkinler de özgüveni olan benlik saygıları yüksek çocukların yetişmesine katkıda bulunabilecek ve ilerlemeye yatkın bir toplum yapısı oluşturulabileceği ifade edilebilir.

1.2 Araştırmanın Amacı

Bu araştırma yatılı okula devam eden ortaokul öğrencileriyle, gündüzlü okulda eğitim gören ortaokul öğrencilerinin benlik saygı düzeylerinin bazı değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemektir.

Yatılı bölge okuluna devam eden çocukların köy çocukları, gündüzlü okula giden öğrencilerin şehirde yaşayan çocuklar olduğu da düşünüldüğünde bu araştırmanın bir amacının da aslında köy çocukları ile şehir çocuklarının benlik saygı düzeylerinin karşılaştırılması olduğu da söylenebilir.

1.2.1 Araştırmanın Alt Amaçları

Araştırmanın temel amacına bağlı olarak aşağıdaki alt amaçlar geliştirilmiştir.

1) Öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamaları cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?

2) Öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamaları annenin eğitim düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?

3) Öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamaları baba eğitim düzeyine göre değişmekte midir?

4) Öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamaları maddi duruma göre değişmekte midir?

5) Öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamaları eğitim görmekte oldukları okul türüne göre farklılaşmakta mıdır?

6) Öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamaları devam edilen sınıfa göre farklılaşmakta mıdır?

1.3 Araştırmanın Önemi

Benlik saygısı ile ilgili yapılmış olan ailenin ekonomik durumunun öğrencilerin benlik saygılarını farklılaştırdığını gösteren Yılmazel ve Günay (2012), Dilek ve Aksoy (2013) ergen benlik saygısı ve baba eğitim durumu arasında anlamlı bir ilişki bulamadıkları araştırmaları, öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamaları ile anne eğitim düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olduğunu belirten Erbil, Divan ve Önder (2006) araştırmaları, benlik saygısını cinsiyet değişkenine göre inceleyen Kling, Hyde, Showers ve Buswell (1999), baba eğitim düzeyi ile 13-17 yaş ergenlerin benlik saygıları ilişkisini inceleyen Gacar ve Yanlıç (2012) araştırmaları önemlidir.

Bu araştırma yatılı bölge okullarında aileden uzak yaşamakta olan ortaokul öğrencilerinin ailelerinin yanında yaşamakta olan aynı yaş gurubu öğrencilerinin ebeveynlerinin sosyo ekonomik ve eğitim düzeylerine göre benlik saygı düzeylerinin incelenmiş olması açısından önemlidir. Bireyin kişilik gelişiminde ebeveyn özellikle anne büyük öneme sahipken gelişimlerinin en önemli aşamasında olan ergenlerin ebeveynlerinden uzakta yaşıyor olmalarının da incelenmiş olması araştırmanın diğer bir önemli boyutunu içereceği düşünülmektedir. Yatılı okuyan ortaokul öğrencilerinin devam ettikleri sınıfa göre benlik saygılarının incelenmiş olması ve aile sosyo ekonomik seviyesinin benlik saygısını farklılaştırıp farklılaştrmadığını da incelemiş olması açısından önemlidir. Ayrıca anne baba eğitim düzeyinin yüksekliğinin ortaokul öğrencilerinin benlik saygısı puanlarına etki edip etmediğinin incelenmiş olması araştırmanın diğer bir önemini ifade etmektedir.

1.4 Tanımlar

Yatılı Bölge Okulu: Yatılı ilköğretim bölge okulu, nüfusu az, dağınık, okulu bulunmayan yerleşim yerlerindeki zorunlu öğrenim çağındaki öğrencilerin parasız yatılı, burslu okulun bulunduğu çevresindeki öğrencilerin gündüzlü olarak öğrenim gördükleri ilköğretim okuludur. (Resmi Gazete, 2003, 25212). 2012 yılında bu okulların adı Yatılı Bölge Ortaokulu olarak değiştirilmiştir (Resmi Gazete, 2012,28360)."

Benlik: Benlik, bireyin kendi kişiliğine ait dűřüncelerinin toplamıdır ve kendini değerlendirme tarzıdır. Diđer deyişle, kişiliğin öznal yanısıdır (Köknel, 1982).

Benlik Saygısı: Bireyin kendini beğerlenme derecesidir yani, benliğin duygusal yanısıdır (Kulaksızıoğlu, 2004).

İdeal Benlik: Bireyin olmak istediğini ifade ettiği benlik, ideal benliğidir (Hökelekli, 2009).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Benlik

Freud'a göre benlik çevresel olaylar ve gerçekler ve bireyin ilkel dürtüleri ve üstbenliğin baskılarıyla uyum sağlayan kişiliğin alt bölümüdür. Kişilik kuramına benlik kavramını getiren Adler benliği, kişinin yaşantısına amaç sağlayan karar verme becerisine sahip aile yaşantısından da etkilenen bir sistem olarak adlandırmıştır. Rogers ise benliğin yaşamın ilk yıllarında olmadığını fakat algı düzeyinin gelişmesiyle bireye ait ya da bireye ait olmayan şeklinde bir algı oluşumunun benliğin oluşumunu sağladığını ve benliğin algısal alanın bir bölümünü oluşturduğunu ifade etmektedir (Akt. Altıntaş, Gültekin, 2003).

Kişilikle çok yakından ilişkili olan benlik, kendimizle ilgili düşüncelerimiz ve kendimizle ilgili değerlendirmemizi ifade eden sosyal ilişkiler ve etkileşimler sonucu oluşan psikolojik bir yapıdır (Hökelekli, 2009).

Çocuk, yaşamının ilk yıllarında "ben" in farkında değildir. Ben ve ben olmayan arasındaki ayrımı sosyal ilişkilerle, özellikle ilk yıllarında aile ilişkilerinde, öğrenmeye başlar. Sosyal çevresi genişledikçe benlik de gelişir. Başkalarının gözünde ben, özellikle sevilen kişiler tarafından, beğenilip beğenilmeme, takdir edilip edilmeme, benliğin şeklini belirleyecektir. Bu bağlamda ebeveynlerin çocuk yetiştirmede takınacağı tutumlar; aşırı koruyucu -çocuk adına karar veren, müdahaleci, çocuğun anne babaya bağımlı olmasını bekleyen-, aşırı denetleyici ve baskıcı - anne babanın söylediklerini doğru olarak kabul edildiği-, aşırı hoşgörülü - çocuğa bebekmiş gibi davranma-, eşitlikçi ve demokratik tutum da -çocuğun bir birey olduğunu kabul eden ve bunu çocuğa hissettiren, çocuğun düşüncelerine önem veren-çocuğun benlik gelişimine olumlu ya da olumsuz etkide bulunacaktır. Bu bağlamda benlik, birçok tecrübe, takdir ya da teşvik veya cezalandırılma gibi süreçlerle şekillenen psikolojik bir yapıdır (Hökelekli, 2009).

Rogers'a göre benliği öz ben ve ideal benlik oluşturur. Benlik, bireyin kendisine ait ve kendisiyle ilgili herkese ve her şeye ait olan düşünceleri ve değerlendirmelerini içeren bütüncül olan kişiliğe ait öznel yandır. Bireyin

değerlendirmelerinin gerçekçi olması benlik bilincinin olumlu olmasını sağlayacaktır. Benlik bilinci ve davranışlar arasında tutarsızlık ya da farklılık olması kaygıyı ortaya çıkarır. Örneğin, zeki ve yetenekli bir çocuk bir dersten kaldığında bunu yaptığı hatanın sonucunda değil de farklı gerekçelerle açıklamaya kalkarsa kendini aldatmış olur ve Rogers'a göre kendini aldatmaya başlayan çocuğun kaygı düzeyi artar ve zamanla çocuğun benlik bilinci temelinden sarsılır (Akt. İnci, 2008).

Benlik, çocukta eğitim yoluyla gelişen bir kişilik bölümüdür. Alt-benlikten gelen dürtüler ve dış çevreden gelen uyaranlar arasında denge unsurudur. Dürtüleri doyurup çevreden gelen uyaranları hesaba katar bunları dengelemeye çalışır. Benlik, bazı dürtüleri doyurarak bazılarını engelleyerek ya da bastırarak doyum sağlar ve gerçeklik ilkesiyle çalışır. Benlik, alt benlikten gelen dürtüleri dengeleyemezse çevreyle uyumu bozulur. Benliği gelişmemiş olan çocuk bu yüzden alt-benliğin dürtüleriyle hareket eder. Çocuk geliştikçe benlik ortaya çıkar ve beklemeyi öğrenir, dürtüleri engelleyerek 'engellemeye dayanma gücü' geliştirir. Benlik aynı zamanda çatışmalara karşı da savunma mekanizması geliştirir. Çocuk büyüdükçe alt-benliğin üstünde bir benlik ve onun da bir parçasıyla üst-benlik oluşur. Üst-benliğin kişiyi yargılayan cezalandıran bir yanı vardır. Kötü davranış sonucunda üst-benlik devreye girer, üst-benlik için kişiyi vicdanıdır da diyebiliriz, ayıplar ya da kişinin vicdanı sızlar. Üst-benlik kendini benlik üzerinde gösterir. Üst-benliğin baskın olması bireyde suçluluk duygusu ortaya çıkarır, üst-benlik ve benlik arasındaki çatışma iç dengeyi bozar. Freud'un deyimiyile dengeli bir ruhsal yapı atla binicisi gibidir. Kişilik bozukluklarında ise benlik ile dış çevre arasında bir uyumsuzluk vardır. Benlik alt-benliğin duygularını denetleyemez ve kendini çevreye uyarlamak yerine dış çevreyi kendine uyarlamaya kalkar. Böyle bireylerde davranışları haz ilkesi belirler. Hırsızlık eyleminin temelinde de kişisel doyum yani haz ilkesi egemendir (Yörükoğlu, 1998).

2.1.1. Benlik Kavramı

Bireyin kim olduğu ile ilgili düşünceleri kendisi ile ilgili algıları ve değerlendirmelerinin bütünü benlik kavramını oluşturur. Fiziksel bakımdan güçlü ve iri ergen ve çocuklar çelimsiz ve zayıf olanlara kıyasla daha popülerdirler ve bu da güçlü ve iri olan ergenlerin olumlu benlik kavramı geliştirmelerine katkı sağlar.

Fakat, akademik başarı düzeyleri düşük fiziksel olarak güçlü ergenler, akademik başarıları yüksek çelimsiz olanlara kıyasla daha olumsuz benlik kavramı geliştirebilirler. Ailelerin kültür seviyeleri çocukların ve ergenlerin benlik kavramları açısından olumlu ya da olumsuz etki sağlayacaktır -orta halli bir ailenin çocuğundan ya da çocuklarından beklentileri birbirinden farklıdır. Çocuklarından beklentileri düşük olan ailelerin çocukları düşük benlik kavramı geliştirebilirler (Kulaksızoğlu, 1998).

Bireyin kişiliğine ilişkin olarak, "ben kimim", "hayattan beklentim nedir", "ne yapmalı, ne yapmamalıyım", "nasılım" sorularına bireyin verdiği yanıtlar 'benlik kavramı' olarak adlandırılacaktır. Dolayısıyla benlik kavramı bireyin prensipleri, amaçları ve değer yargılarından oluşan bir örüntüdür (Hökelekli, 2009).

Hattie'ye göre (1992) benlik kavramı hem bir yapı hem de bir yapı sürecidir. Bunun anlamı, bazıları için, süreç ve eylemleri yöneten ve durumlara göre davranışı yönlendiren davranışlar bütünüdür. Bazıları için ise, hiyerarşik ve çok yönlü çeşitli sosyal durumlardaki davranışlara yön veren ve düzenleyen davranış örüntüsüdür. İdeal ve gerçek (ayrımalar) son 25 yıldır çeşitli formlarda bir çok benlik kavramı çalışmalarında kullanılmaktadır. Bunların bazı örnekleri gerçek ve ideal (Hattie, 1992), ideal (umutlar dilekler ve arzular) ve ought benlik, muhtemel benlik ve potansiyel benliktir (Bracken, 1996). Bracken'a göre Benlik kavramı bireyin geçmiş deneyimler ve davranışlarının değerlendirilmesini yansıtan, bireyin şimdiki davranışlarını etkileyen ve bireyin gelecekteki davranışlarını yordayan çok boyutlu ve bağlam-bağımlı (context-dependent) öğrenilmiş davranışlar örüntüsüdür (Akt. Waugh, 2001).

Benlik bireyin kişiliği ile ilgili kanıları toplamı ve kişiliği değerlendirme biçimidir. Diğer bir deyişle kişiliğin öznel yanısıdır. Benlik de kişilik gibi kapsamlı bir yapıdır. Birey kendini değerlendirirken tamamen iyi nitelikli sıfatlar kullanabilirken (iyiyim, güzelim, çok yakışıklıyım gibi) kötü anlamlı sıfatlarla da (kötüyüm, çirkinim, ağzım eğri gibi) kendini değerlendirebilir. Bunu yaparken birey, olmak istediğinin değerlendirmesini (ideal benlik) yapmayıp, tamamen gerçekçi bir bakış açısıyla ne olduğunun tanımını ve değerlendirmesini yapmalıdır. Bunu yapabilmesi de diğer bireylerle samimi ve art niyetli olmayan ilişkiler kurup onların kendisiyle

ilgili değerlendirmelerine değer vermesi gerekir. İnsanın çocukluğundan başlayarak diğer insanlarla kurduğu ilişkiler, etkileşim ve iletişim hem insanın toplumsallaşmasını sağlar hem de benliğin gelişiminde rol oynar. İnsanın "ben kimim", "amacım nedir", "neler yapabilirim", "ne yapmalı ne yapmamalıyım", "nelere değer vermeliyim" gibi sorulara aradığı yanıtlar benliğini oluşturur ve benlik insanın ömrü boyunca bu soruların yanıtını, farkında olarak ya da olmayarak, arayarak gelişen ve değişen bir yapıdır (Köknel, 1982).

Rogers için benlik kavramı, bireyin kendisi için yaptığı değerlendirmelerden ve düşüncelerden oluşur. Bireyin olumlu benlik kavramı geliştirebilmesi için, 'karşılıksız sevgi' içersinde yetişmiş olması şarttır. Ne gibi hatalar yaparsa yapsın, kişi sevilmeyi ve değer verilmeyi hak eder. Bu bağlamda, çocuklarla ilgili değerlendirme yaparken, çocuğun benliği değil davranışları eleştirilmelidir (Akt. İnci, 2008).

Freud'a göre gerçeklik ilkesiyle hareket eden ego (benlik) haz ilkesiyle çalışan id'in toplum tarafından kabul edilmeyen ya da onaylanmayan isteklerini bilinç altında tutan psikolojik yapıdır. Yapısal kuramında Freud id-ego ve süperegoda bahsetmektedir. Ve benlik, id ile süperegoda arasındaki dengeyi kurmaya çalışır ve bu çaba ömür boyu devam eder. Erikson'a göre ise benlik kişiliğin güçlü ve bağımsız yönünü oluşturur. Benlik kişinin kimlik duygusunu oluşturur ve korur. Ayırıcı özellikler üzerine ilk çalışmayı yapan Allport, çocukların doğduklarında çevrelerinden ayrı bir kendilik (benlik) kavramları olmadığını ifade eder. Zamanla bebek, bedeninin diğer şeylerden farklı olduğunu hissetmeye hareketlerini kontrol etmeye başlar. Sonrasında da çocuk kimlik, kendini beğenme ve benlik kavramı geliştirir. Allport da kişiliğin ergenliğin sonuna kadar devam ettiğini ifade etmiştir. Ve benliğin tüm yönlerini 'proprium' (özben) adı altında tanımlamıştır. Sullivan, benliği tanımlarken "iyi-ben", yaptığımız ve bizi iyi hissettiren yönlerimiz ve eylemlerimiz, "kötü-ben", düşünmek istemediğimiz mutluluk vermeyen davranışlarımız, "ben değil", kişiliğimizi tehdit edici bulduğumuz ve bilinçaltına bastırđığımız yönlerimiz olarak ifade etmiştir. Ben değil imgesi sadece rüyalarda ve şizofreni durumunda ortaya çıkar (Akt. Burger, 2006).

Fenomonolojik Benlik Kuramının kurucusu Rogers'a göre bireyin kendisi ile ilgili bilgilerine tutarsız yeni bir bilgi geldiğinde birey kaygı yaşar. Fakat potansiyelini tam kullanan kişi bu bilgiyi kendilik kavramı ile bütünleştirip gerçekçi olarak kabul eder, aksi durumdaki kişi bu bilgiyi çok tehditkar görürse kaygı düzeyi ile başa çıkması zorlaşır. Kaygıdan kaçınmak için de savunma mekanizması kullanır. Genellikle tutarsız bilgi çarpıtma mekanizmasıyla geçiştirilmeye çalışılır. Bireyin kendilik kavramıyla ilgili tutarsız olan bilginin olumlu olması da benlik saygısı düşük biri (kendini sevmeyen, sevilmediğini düşünen) için kaygı yaratıcı (birinin onu beğendiğini ya da sevdiğini söylemesi) olabilir. Kullanılan savunma mekanizmaları kaygıyı geçiştirebilir fakat uzun vadede ve sık kullanımda gerçeklikten çok uzak hayali bir benlik kavramına (normal bir bireyin kendisini dahi olarak görmesi gibi) da neden olabilir. Kendilik kavramı ve gerçeklik arasındaki uyumsuzluk fazlaca arttığında Rogers'ın "düzensizlik" dediği koruma sisteminin çöktüğü aşırı kaygı durumu ortaya çıkar. Kendilik kavramıyla ilgili bu tutarsız bilgiyi kabullenmek zordur, çünkü Rogers bireylerin 'Koşullu Olumlu Kabul' ortamında yetiştiğini söyler. Çocukluğunda bireye duyulan sevginin gösterilmesi bireyin yaptığı olumlu davranışlar sebebiyledir. Çocuk, doğru davranışı gösterdiğinde sevildiğini hisseder. Bu da çocukların gerçek istek ve duygularını terk edip onaylanan davranışları sürdürmelerine kendilik kavramlarından uzaklaşmalarına neden olur. Yetişkinliğe de etki eden bu davranış örüntüsü çevremizdekilerin onayını sağlayan, davranış istek ve duygular benlik kavramıyla bütünleşir. Bunu önlemenin yolu ise 'Koşulsuz Olumlu Kabul' ya da 'Koşulsuz Sevgi'dir. Anne babalar çocuklarının olumsuz istek ve davranışlarının onaylamamakla beraber onları koşulsuz sevdiklerini çocuklarına gösterdiklerinde çocuklar kendilikleriyle ilgili duygu ve düşünceleri inkar etmez ve kendi zayıflık ve hatalarını da kendilik kavramıyla bütünleştirerek benlik saygıları yüksek bireyler olurlar (Akt. Jerry M.Burger, 2006). Bowlby'ye göre de erken çocukluk döneminde sevgi ve güven gören çocuk, kendini sevmeye değer ve güvenilir bulurken bu dönemde sevgiden yoksun olan çocuğun benlik imgesi zayıf olacaktır (Bowlby, 1973).

Bilişsel psikologlar bir nevi hayaller ve rüyalar ya da korku ve kaygıları yansıttığını düşündükleri, bir gün bireyin olabileceği zihinsel imgelerin olduğunu

ifade ederek 'Olası Kendilikler' kavramını ortaya koymuşlardır. Olası kendilikler toplum tarafından sayılan, olmak istenebilecek zihinsel temsilleri ifade edebilirken, bunun aksi şekilde onaylanmayan, olumsuz temsilleri de ifade edebilir. Olası kendiliklerin gelecekteki davranışları teşvik edebileceği gibi davranışların ya da yaşantılardaki olayları yorumlamaya yardımcı olması açısından iki önemli işlevi vardır. Bilişsel psikologlar da Benlik'i üçe ayırmışlardır. Gerçek kendilik, olmak istenilen kendilik ve olması gereken kendilik. Gerçek kendilik (gerçek benlik) bireyin olduğunu düşündüğü kişiyi, olmak istenilen kendilik (ideal benlik) olmayı düşlediği zihinsel imgeyi, olması gereken kendilik (ought benlik) ise toplum ya da anne-baba tarafından bireyin olması gerektiği düşünülen kişiliği ifade eder. Bilişsel yaklaşımda gerçek kendilik biçimlenirken olmak istenen ve olması gereken kendilik ile kıyaslanır. Kurama göre , gerçek kendilik ve olmak istenen kendilik arasındaki tutarsızlık depresyon ve düş kırıklığına, gerçek kendilik ve olması gereken kendilik arasındaki farklılık kaygı ve suçluluğa neden olur (Burger, 2006).

Shavelson, Hubner ve Stanton (1976) literatürü gözden geçirmiş ve benlik kavramı için çok yönlü ve hiyerarşik bir model önermiştir. Öneriye göre benlik kavramı 4 birinci derece özellikten oluşmaktadır: Akademik benlik kavramı, sosyal benlik kavramı, duygusal ve fiziksel benlik kavramları. Birinci derece özellikler de, ikinci derece özelliklerden oluşmaktadır. Akademik benlik kavramı İngilizce, tarih, matematik ve fen bilimlerinin her bir akademik yönüyle ilişkilidir. Sosyal benlik kavramı; akran benlik kavramı ve önemli diğerlerinin benlik kavramından oluşmaktadır. Duygusal benlik kavramı; belirli duygusal durumların benlik kavramlarından mevcuttur. Fiziksel benlik kavramı ise fiziksel yetenek ve fiziksel görünüm benlik kavramlarından meydana gelir. Song ve Hattie (Hattie, 1992) Shevilson ve diğerlerinin modelini geliştirdiler. Onların önerisinde; genel benlik saygısı 3 birinci derece prezentasyondan meydana gelir; akademik, sosyal ve öz saygı/benliğin presentasyonu. Akademik benlik kavramı ise 3 ikinci derece oryanasyondan oluşur. Yetenek benlik kavramı, başarı ve sınıf benlik kavramları. Sosyal benlik kavramı akran benlik kavramı ve aile benlik kavramından oluşur. Özsaygı, benliğin presentasyonu güven ve fiziksel benlik kavramından oluşur (Akt. Waugh, 2001).

2.1.2. İdeal Benlik

Bireyin kendini nasıl algıladığı benlik kavramını oluştururken diğerlerinin onu nasıl gördüğü "başkalarının gözünden benliği" ve "ne olmak istediği ya da ne olmaktan sakındığı" ideal benliğini oluşturur. Ayrıca ergenin önemli biri olma gibi isteği, yapmak istediği mesleği ya da ne olmak istediği gibi idealleri gerçekleştiğinde nasıl bir insan olacağım sorusuna vereceği yanıtı da ideal benliğini ifade edecektir (Kulaksızoğlu, 2004).

Herkesin beğendiği sevdiği ve idealize ettiği bir kişilik fikri vardır ve bu ideal benliği oluşturur. Bireyler ideal benliğe ulaşmaya çabalar, ideal benlik ve gerçek benlik birbirine yaklaştıkça birey doyum ve mutluluk yaşar (İnci, 2008).

Empirik psikoloji araştırmacıları benliğin iki kavramını yoğun şekilde çalışmışlardır (Gerçek benlik) bireyin sahip olduğu karakteristikler ve (ideal benlik) bireyin sahip olmak istediği karakteristikler. Bu alanda yapılmış eski araştırmalar bireyin ideal benliği ile gerçek benliği arasındaki yakınlığın psikolojik iyi olma, özellikle benlik saygısıyla pozitif şekilde bağımlı olduğunu ispat etmişlerdir (Rogers ve Dymond, 1954). Aynı şekilde, gerçek benlik ve ideal benlik arasındaki fark da moral bozukluğu ve hayal kırıklığıyla ilişkilidir (Higgings, 1989). Halbuki ideal benlik ve gerçek benlik karakteristikleri arasındaki farkın azlığı haz ve keyifle bağlantılıdır (Przybylski, Weinstein, Murayama, Lynch ve Ryan, 2012).

Yakın ilişkileri inceleyen araştırmalar romantik çiftlerin, ebeveyn çocuk çiftinin ve arkadaşların birbirlerinin ideal benliklerini oluşturmada birbirlerine yardımcı olduğunu göstermektedir. Self determinasyon teorisine göre, (Ryan ve Deci, 2000) psikolojik ihtiyaçların (otonomi ve beceri gibi) tatminini sağlayan kişilerarası durumlar bireyin gerçek ve ideal benliği arasındaki, algılanan farkı azaltabilmektedir ve böylece öznel iyi olma durumuna olumlu katkı sağlamaktadır. Dolayısıyla, ideal ve gerçek benliğin yakınlığı ilişkisel bağlılıkla ilişkilidir (Przybylski, Weinstein, Murayama, Lynch ve Ryan, 2012).

Bireylere kimlik, perspektif ve kaynak sağladıkları için gelişime büyük oranda katkı sağlayan ilişkiler (Aron ve Aron, 1986), bireyin olmak istediği benliği ifade eden ideal benliğe yaklaşmasına fayda sağlar. Romantik bir ilişki içindeki

bireylerin, bir ilişkisi olmayanlara kıyasla ideal benliklerine daha yakın olduklarını gösteren araştırmalar (Campbell, Sedikides ve Bosson, 1994) romantik ilişkisi olan bireylerin gelişimlerini artırma kapasitesine sahip olduklarını iddia etmektedir.

Her insanın ulaşmak istediği bir ideal benliği vardır. Ancak ideal benlik bazen birey için ulaşılması ölüm kalım mevzu olarak görülebilir. Böyle bir durumda sürekli çabalar, sürekli ideale ulaşmayı dener, ulaşamadığında mutsuz olur, hayal kırıklığına uğrar. Bazı bireyler için ideal benlik ulaşılması imkansız boyutlardadır, böyle durumlarda da kişi bunalıma düşer. Ancak, her birey için ideal benliğe yaklaşmak mutluluk vericidir. Kişi ideal benliğe yaklaştıkça mutlu olduğu söylenebilir (Yörükoğlu, 1998).

2.1.3. Gerçek Benlik

Bireyin kim olduğuna ya da ne yapabileceğine dair vermiş olduğu yanıtlar 'gerçek benliğini' ifade ederken, olmak istediği ya da erişmek istediği amaçları ise 'ideal benliğini' tanımlayacaktır. Bireyin gerçek ve ideal benliği arasındaki tutarlılık ruh sağlığı açısından doğrudan ilişkilidir. Zira, bireyin ideal ve gerçek benliği arasında tutarlılık olması durumunda birey kendini huzurlu ve rahat hissedecekken, aksi durumda kaygı ve huzursuzluk gibi hislere sahip olacaktır (Hökelekli, 2009).

2.1.4. Ought (İstenilen) Benlik

Benliğin 3 ana alanı vardır. Bunlardan birincisi; bireyin sahip olduğuna inanılan (Birey ya da başkası tarafından) özelliklerini temsil eden actual (gerçek) benlik, ikincisi, bireyin sahip olmak istediği (kendisi ya da başkası tarafından) özellikleri temsil eden (birinin birey için istekleri, arzuları ve umutlarının temsili) ideal benlik; üçüncüsü ise, bireyin sahip olması gereken özellikleri temsil eden ought (istenilen) benliktir. Burada ifade edilen ideal ve ought benlik arasındaki fark alanyazında yapılmış olan ayırmadan çok farklı değildir. İdeal ve ought benlik arasındaki farkın klasik örneği; bir kahramanın bireysel istekleri ile görev anlayışı arasındaki çatışmadır. Bu örneği günümüze genelleştirmek olursak; bazı kadınların başarılı profesyoneller olma arzuları ile diğer insanların ya da toplumun onların iyi bir ev hanımı ve anne olmaları gerektiğini savunan düşünceleri arasındaki çatışma olacaktır (Higgins, 1987).

2.1.5 Esnek Benlik Ve Sert Benlik

Benlik kavramı, kişinin kendisini nasıl algıladığı ne değer biçtiği olarak tanımlanabilir. Bireyin kendini algılayış ve değerlendiriş biçimidir. Benlik kavramı esnek benlik kavramı ve sert benlik kavramı olarak ayrılabilir. Sert benlik kavramına sahip bir birey başarısızlığa uğradığında ya da beklediği sonuçları elde edemediğinde hayal kırıklığına kapılacak ya da çöküntü yaşayacaktır. Ancak esnek benlik kavramına sahip bir birey başarısızlığının bilişsel ve mantıklı bir nedenini arayacak ve buna çözüm yolu bulmaya çalışacak akılcı olarak başarısızlığını kabullenecektir. Örneğin; sert benlik kavramına sahip olan başarılı bir öğrenci ve hatta birinciliğe alışmış bir öğrenci birinci olamadığında ya da başarısız olduğunda duygusal gerileme yaşayabilecek, ya da kendini değersiz hissetmeye başlayabilecektir; ancak esnek benlik kavramına sahip olan bir birey, sonucu kabullenecek ve bunun mantıklı nedenlerini ortaya koyarak bir sonraki sefere bunun tekrarlanmaması için gerekenleri yapacaktır (Yörükoğlu 1998).

2.1.6 Benlik Saygısı

Benlik saygısı, yetişkinlerin yaşamın sunduğu zorluklar karşısında kendini yeterli görme ve kendini tanıma düzeyidir. Çocuk için benlik saygısı çocuğun zaman içerisinde kendini tanıması ve hayattan ne istediği ile ilgili memnuniyetinin pratik bir uygulamasıdır. Bu uygulama, bağımsızlık, kazanım ve başarı için mücadele etme, başkaları ile etkileşim kurma; toplum rollerini ve kurallarını kabul etme, sorumluluk alma ve başkalarına ya da benliğe zararlı olmayan pro-sosyal (toplum yanlısı) davranışı tasarlama yeteneğidir.

Benliğin duygusal yanını oluşturan benlik saygısı, bireyin kendini sevme ya da beğenme düzeyidir (Kulaksızoğlu, 2004).

Benlik saygısı, benliğin duyuşsal yönü, birey olarak kendisini nasıl gördüğü nasıl algıladığıdır. Bu yönüyle benlik saygısı olaylara verilen tepkilerde ya da toplumsal davranışlar ile belirleyici olacaktır. Bireyin kendisini ne ölçüde saygın gördüğünün ifadesi olan benlik saygısının seviyesini bireyin tutumları belirlemektedir. Birey olumlu yönleriyle ilgili tutumlar geliştirdikçe benlik saygı

düzeyi yükselecek, fakat olumsuz ve beceremediği yönleriyle ilgili tutum geliştirdiğinde ise benlik saygı düzeyi de düşük olacaktır (Hökelekli, 2009).

Çocuğun toplumsallaşma sürecinde büyük öneme sahip olan ailenin bu süreçte çocuğa sunduğu fırsatlar ve tutumları çocukların benlik saygısı yüksek mutlu bireyler olmasını sağlayacaktır. Ailelerin çocuk yetiştirirken uygulayabildikleri cezalandırma yöntemlerinden olan psikolojik cezalandırmada (Hoffman 1970) çocuğu yok sayma, çocuğa karşı olumsuz duyguları ifade etme şeklinde davranış biçimleri görülmektedir ve bu şekilde çocuğun sevgisiz bir ilişkiye maruz bırakılması çocuğun benliğini, benlik kavramını ve benlik saygısını derinden etkileyen yaklaşımlardır. Çocuğun toplumsallaşmasında önemli olan diğer süreç oyundur ve kendini ve çevresini keşfetmesini ve öğrenmesini sağlayan bu süreç de çocuğun benlik saygısını geliştirmektedir. Çocuğun içinde yetiştiği ailenin sosyo ekonomik seviyesi de çocuğun gelişimini etkilemektedir. Düşük sosyo ekonomik seviyeye sahip ebeveynler kendilerini yetersiz hissedebilmekte ve özgüven eksikliği yaşayabilmektedirler ve bu kendileriyle aynı ortamda yaşayan çocuğa da etki edebilmekte çocukların düşük benlik saygısına sahip olmaları sağlayabilmektedir (Akt. Orçan, 2008).

Öğrenme sürecinde mizaç ve akademik başarı arasındaki ilişkiyi 'uygunluk modeli' ile ortaya koyan biyolojik yaklaşımlar mizaç ve öğretme tarzının uygunluğu durumunda çocukların özsaygılarına katkıda bulunulacağını ifade ederler. Okulda başarısız olan çocuk, kendini suçlamaya başlar, anne baba ya da öğretmenler bunu pekiştirici (arkadaşları kadar yetenekli ya da başarılı olmadıklarını söylemeleri gibi) cümleler kurduklarında çocuğun benlik saygısı düşük hale gelebilir ve bu da ileriki yaşlarda akademik başarıyı olumsuz etkileyebilir.

İnsancıl psikologlar çoğunlukla bireyin kendisiyle ilgili nasıl düşündüklerini, benlik saygısını, incelemiştirler. Fakat birçok araştırmacı benlik kavramı ve benlik saygısı ayrımı yapmışlardır. Benlik kavramı bireyin kendisiyle ilgili nasıl biri olduğuna yönelik soruların yanıtını oluştururken benlik saygısı bireylerin kendini beğenme derecesini ifade etmektedir, daha açığı birey olarak olduğumuz kişiyi ne ölçüde beğendiğimizi ifade etmişlerdir. Ancak, benlik saygısı incelenirken bir takım sorunlar ortaya çıkmaktadır. Herkesin zaman zaman kendine

kızdığı bireyi mutsuz eden davranışları olmuştur. Ya da yaptıklarından dolayı iyi sözler işittiği ve bireylerin kendileriyle ilgili olumlu duygular hissettiği zamanları olmuştur (Heatherton ve Polivy, 1991). Duygulardaki bu değişiklikler benlik saygısı ile karıştırılmamalıdır. Bu inişli çıkışlı duygu durumlarına bazı psikologlar 'kendine değer verme duyguları' ismini vermişlerdir (Brown ve Dutton, 1995). Benlik saygısı ise daha kararlı ve tutarlı benlik değerlendirmeleriyle ilgilidir. Bazı bireylerin kendi değerlendirmelerinin olumlu tutumlar içinde olduğunu görülebilir. Bir başarısızlık ya da bir kaygı durumunda bu bireyler kendilerini sevmeye ve saygı duymaya değer olduklarını düşünmeye devam ederler ve bu tip bireylerin benlik saygısı düzeyleri de yüksek çıkar. Aksine bazı bireyler de kendilerini çoğunlukla olumsuz değerlendirme eğilimindedirler. Bu bireyler yaptıklarından dolayı olumlu hisler hissedebiliyor olmalarına rağmen genel olarak özgüvenlerinin düşük olduğunu sahip olduklarını takdir etmedikleri görülür.

Araştırmalar başarısızlığa karşı verilen tepkilerde de benlik saygısının önemli olduğunu göstermektedir. Her ne kadar kimse sevmese de okula başlanılan günden iş hayatının sonuna kadar her birey öğretmenler, patronlar, müdürler ya da yöneticiler tarafından değerlendirilir ve başarısızlıklarının sonunda alınan olumsuz değerlendirmeleri algılayış biçimi ve tepkiler de benlik saygısı tarafından belirlenir. Bununla ilintili yapılmış çalışmalarda iki sınava girmesi istenen denekler ilk sınav sonuçlarıyla ilgili sahte geri bildirimler verilmiş ve benlik saygısı düşük olan bireyler ikinci sınava olumsuz motivasyonla başlamış başarısız olmuşlar ve hatta sınavı yarıda bırakmışlardır. Fakat yüksek benlik saygısına sahip bireyler ilk sınav bildirimini önemsemeden ikinci sınavda yapmaları gerekenleri yapmışlardır. Benlik saygıları farklı bu bireylerin tepkilerinin neden farklı olduğu konusundaki bir varsayım, benlik kavramıyla tutarlı bir geri bildirim kabullenilişinin zor olmamasıdır (McFarlin ve Blascovich, 1981).

Benlik saygısı düşük olan bireylerin diğerlerinden daha başarısız oldukları konusundaki olumsuz düşüncelerinin geribildirimle tutarlı olması, benlik kavramlarıyla tutarsız olan başarılı olduklarını ifade eden geri bildirim inanmalarından daha kolaydır (Dutton ve Brown, 1997; Tafarodi ve Vu, 1997). Bunun aksine yüksek benlik saygısına sahip bireyler olumsuz geribildirimlerin

etkilerini yok sayacak stratejiler geliştiriyor olabilirler (Heimpel, Wood, Marshall ve Brown, 2002). Bunun temelinde bireylerin olumlu özelliklerini düşünmeleri yatıyor olabilir. Geri bildirimler yüksek benlik saygısına sahip bireyleri olumlu yönlerini düşünmeye yöneltirken düşük benlik saygısına sahip bireylere ise olumsuz benlik kavramlarını hatırlatıyor olabilir. Yüksek ve düşük benlik saygısına sahip bireylerin güdülenmeleri de kendini iyileştirme ve kendini koruma güdülerıyla ortaya çıkabilir.

Yüksek benlik saygısına sahip bireyler yaptıkları eylemlerle beğenilmek örnek gösterilmek kendilerine hayran olunmasını isterler, düşük benlik saygısına sahip bireyler de beğenilmek isterler fakat başarısız olduklarında aptal gibi görüneceklerinden ya da kendilerini komik duruma düşüreceklerinden çekinirler. Sonuç olarak kendini koruma gereksinimi iyi görünme gereksiniminden baskın çıkar (Yörükoğlu, 1998).

Benlik saygısından ayrı olmamak üzere benlik saygısını etkileyen bir diğer değişken benlik saygı kararlılığıdır. Bireyin kendine verdiği değer ne sıklıkla ve ne düzeyde değişiklik gösterdiğinin ifadesi olan benlik saygı kararlılığı bireyin kendine verdiği değerlerle ilgili olarak gelip geçici duygularıdır. Kişinin kendine saygı kararlılığını ölçmek isteyen araştırmacılar (Greenier, Kernis ve Washull, 1995) benlik saygısı tutarlılığı ile ilgili buldukları ilginç olan veri, benlik saygısı ile benlik saygısı kararlılığının birbirleriyle ilişkili olmadığıdır (Kernis ve Washull, 1995). Yani, kişinin benlik saygısı puanını bilmek benlik saygısı kararlılığı ile ilgili bilgi vermez. Benlik saygısı kararlılığı düşük olan bireyler diğerlerinin tepkilerine karşı fazla duyarlıdırlar. Benzer şekilde öfke ve depresyon gibi duygulara da daha yatkındırlar. Düşük benlik saygısının depresyona eğilimi artırdığı bilinmesine rağmen, araştırmacılar benlik saygısı kararlılığının depresyonla ilişkisinin daha yüksek olduğunu bulmuşlardır (Butler, Hokanson ve Flynn, 1994; Kernis, Granneman ve Mathis, 1991; Oosterwegel, Field, Hart ve Anderson, 2001).

Sacks ve Silberman'a (2000) göre benlik kavramının bir parçası olan ve ondan meydana gelen benlik saygısı, benlik kavramının duygusal bileşenleriyle daha fazla ilişkilidir. Benlik saygısının değerlendirilmiş bir bileşen olduğunu iddia ederler. Coopersmith de (1967) benliğin değerlendirilmesidir diye tanımlamıştır. Bireylerin kendileri hakkındaki hislerinin önemli bir bölümünü oluşturan benlik saygısı

bireylerin sosyal etkileşimlerini ve sosyal becerilerini de etkiliyor olmalıdır. Benlik, benlik algısı, benlik saygısı ve tutum teorisi ile ilgili çalışmalar, çocukların kendilerine bir çok durumda ne olabileceğini tahmin etmeyi öğrendiklerini ve dolayısıyla bu tahminlerin, kendine güvenlerini ve özellikle de yeni durumlara girmelerini etkilediğini göstermektedir (Coopersmith, 1967; Mruk, 1995; Sacks ve Silberman, 2000). Ayrıca pozitif sosyal tecrübeler, yüksek benlik saygısıyla ve akranlarla olan ilişkilerde kendinden emin bir rolle neticelenir (Akt. Palmer, 2007).

Benlik saygısının diğer bir boyutu ise farkındalık dışında varolan önemli bir kendilik değerlendirmesi olarak ifade edilen (Epstein ve Morling, 1995; Greenwald ve Banaji, 1995) örtük (implicit) benlik saygısıdır. Benlik saygısının ölçümünü sağlayan farklı yollarla ilgili araştırmalarda, explicit (açık) ölçekler değil ama örtük (implicit) ölçümlerin daha önce depresif olan ya da hiç depresif olmamış yetişkin örneklemelerinden ileriki yaşlardaki depresyon belirtilerini yordadığı bulunmuştur (Franck, De Raedt ve De Houwer, 2007).

Birey yaşamına devam ettiği sürece benlik saygısı da kaçınılmaz olarak azalır ya da artar. Benlik saygısındaki bu dalgalanmalar blüç çağı ya da yaşlılıktaki bilişsel düşüşler gibi, olgunlaşmayla ilgili değişikliklerden olabileceği gibi sosyal çevredeki değişiklikleri yansıtabilir. Ortalama olarak benlik saygısı çocuklukta görece yüksektir, ergenlikte düşer (özellikle kızlarda) yetişkinlik boyunca yükselir ve yaşlılıkta keskin bir düşüş gösterir (Robins ve Trzesniewski, 2005). Bu genel yaş farklılıklarına rağmen bireyler bu sıralamayı birbirleriyle ilişkili şekilde sürdürme eğilimindedirler, belli bir zamanda yüksek benlik saygısına sahip olan bireyler yıllar sonra da yüksek benlik saygısına sahip olma eğilimindedirler aynı şekilde, düşük benlik saygısına sahip olanlar da ilerleyen yıllarda düşük benlik saygısına sahip olma eğilimindedir (Orth, Trzesniewski ve Robins, 2010). Genç çocuklar görece yüksek benlik saygısına sahiptirler, araştırmacılar çocukların yüksek benlik saygısına sahip olmalarını çocukların benlik görüşlerinin gerçekdışı şekilde olumlu olmalarından kaynaklandığını yorumlamaktadırlar. Benlik saygısı ergenlik süresince düşmeye devam eder. Araştırmacılar ergenlikteki bu düşüşü vücut imgesi ve blüç çağıyla ilgili problemlere, bireyin benliği ve geleceği ile ilgili soyut düşünme kapasitesinin gelişmesi ve böylece kaçan fırsatları ve başarısız beklentilerini kabullenmesine ve

ilkokuldan akademik olarak daha zorlu ve sosyal olarak kompleks bağlamlı ortaokula geçişe bağlamaktadır. Benlik saygısı yetişkinlik boyunca giderek artar 60 yıllarda en yüksek düzeyine çıkar. Birçok yaşamboyu teorisyeni (lifespan theorists) orta yaşın başarı, uzmanlık ve benlik ve çevre üzerindeki kontrolün zirvesi olarak karakterize edildiğini iddia ederler (Erikson, 1985). Bu teorik varsayımlarla tutarlı olarak, yetişkinlikte meydana gelen kişilik değişiklikleri artan olgunluk ve adaptasyon seviyelerini - sorumluluk duygusu ve duygusal tutarlılıkla gösterildiği gibi- yansıtma eğilimindedir. (Trzesniewski, Robins, Roberts ve Caspi, 2004). Benlik saygısı yaşlılıkta azalır. Bu düşüş -sosyo-ekonomik durumdaki düşüş olduğu kadar rollerdeki (emeklilik gibi) ilişkilerdeki (eş kaybı gibi) ve fiziksel işleyişteki (sağlık problemleri gibi) değişiklikler de dahil olmak üzere- yaşlılıkta meydana gelen konflüans değişikliklerden dolayı olabilir. Yaşlılıktaki bu düşüş daha mütevazî, alçak gönüllü ve daha dengeli benlik görüşüne geçmeyi de yansıtıyor olabilir (Erikson, 1985) (Akt. Robins ve Trzesniewski, 2005).

Benlik saygısı 60 yaşına kadar yükselir ve sonraki yaşlarda azalmaya başlar (Orth, Trzesniewski ve Robins, 2010). Orth ve diğerleri tarafından yapılan bir çalışma benlik saygısındaki düşüşün yaşlılığa bağlı olarak fiziksel sağlıktaki bozulmalar (kötüleşen yaşam hareketliliği azaltır) sosyo ekonomik durumlardan (gelir kaybı) kaynaklandığını belirtmektedir. Ayrıca, son dönemde yapılmış bir çalışma yaşlı yetişkinlerin benlik saygılarındaki düşüş stresli durumlarda kortisol salınımının artmasına neden olmakta, fakat; benlik saygısının yükselmesi bu kortizol seviyesindeki değişimi engellemekte olduğunu göstermiştir (Liu, Wrosch, Miller ve Pruessner, 2014).

Genel benlik saygısı ve benlik saygısının özel alanları bilinçli ya da bilinçsiz benlik değerlendirmelerinden ortaya çıkan anlamlı yapılardır. Nitekim, benlik saygısı halüsinasyonlar ve hezeyanların etkileyebilme potansiyeline sahip içruhsal bir faktördür. Şayet hezeyan ve halüsinasyonlar bireyin benlik saygısını yansıtıyorsa, düşük benlik saygısı daha az istenilir içerikleri desteklerken, yüksek benlik saygısı daha olumlu içeriklerce yansıtılabilir. Bundan farklı olarak, eğer hezeyan ve halüsinasyonların içeriği benlik saygısına katkıda bulunuyorsa, düşük benlik saygısı daha istenir ve benliği geliştirici içerikleri meydana getirebilir. Alanyazın her iki

alternatifi de desteklemektedir. Halüsinasyonların benlik kavramı ve benlik saygısını yükselttiği söylenebilir (Miller, O' Connor ve DiPasquale 1993; Romme ve Escher, 1989). Kaney ve Entall (1989) eziyetle ilişkili hezeyanların benlik saygısını, olumsuz olayları diğer bireylere ya da durumlara atfederek, sürdürdüğünü iddia etmişlerdir (Akt. Bowins ve Shugar, 1998).

Yüksek benlik saygısı, benlikle ilgili yapılmış olumlu global değerlendirmeleri, düşük benlik saygısı ise olumsuz ve istenmeyen değerlendirmeleri ifade etmektedir (Baumeister, Campbell, Krueger ve Vohs, 2003). Genel olarak gerçek ve ideal benlik arasındaki zıtlık düşük benlik saygısıyla ilişkilidir (Hoge ve Mc-Carthy, 1983; Okada, 1987; Suga, 1975) (Akt. Endo, 1992).

Düşük benlik saygısının, yetişkinlerin ve ergenlerin seksüel davranışlarda risk almalarıyla ilişkili olduğunu göstermektedir (Lejuez, Simmon, Aklin, Daughters ve Dvir, 2004; Magnani, Seiber, Gutierrez ve Vereau, 2001; Wild, Flisher, Bhana ve Lombard, 2004). Tesser (2001) benlik saygısı ile ilgili problemlerin genç yetişkinlerde istenmeyen hamilelik gibi seks ve cinsiyet problemlerine katkıda bulunduğunu iddia etmiştir (Akt. Scholes-Balog, Francke ve Hemphill, 2016).

Sosyo metre teori, düşük benlik saygısına sahip bireylerin sosyal olarak kabullenilmeyi fazla önemseydiğini ve benliği rahatsız edici bir unsurun bu hassasiyeti artıracaklarını ve bireyin sosyal olarak korumacı tutuma girmesine neden olacağını ifade eder. Arkadaşıyla sürekli hemfikir olmak ya da arkadaşını yağcı bir şekilde sürekli övmek gibi davranışlar bu sosyal olarak korumacı davranış tipine örnek olarak verilebilir. Diğer taraftan yüksek benlik saygısına sahip bireyler sosyal olarak reddedilmekten kaygılanmazlar, böylece benliği rahatsız edici bir unsur sonrasında diğerlerini memnun etmek gibi bir davranış içine girmezler daha ziyade benlik değerlerini korumaya çalışırlar (Heatheron ve Vohs, 2000). Yüksek benlik saygısına sahip bireylerin bunu yaparken kullanacakları yöntemler, kendi üstünlüğünü önemseyerek diğerlerinin gücünü bastırmak ya da diğerlerinin olumsuz özelliklerini abartarak kendi olumlu yanlarına odaklanmak olabilir.

Yüksek benlik saygısının heterojen olduğunu gösteren önemli kanıtlar vardır. Kernis (2003; Kernis ve Paradise, 2002) yüksek benlik saygısına sahip

insanların bazılarının kendi olumlu benlik görünümünün (Self-view) görece güvenli, fakat; bazılarının ise kırılgan ve devamlı bir pekiştirilmeye ihtiyaç duyduklarını iddia etmiştir. Ayrıca, yüksek benlik saygısının potansiyel faydalarını (ve düşük benlik saygısının zararları) araştıran son dönem bir monografin bir çıkarımına göre, yüksek benlik saygısının tek başına yeterli bir ayırım yapamadığıdır; yüksek benlik saygısına atfedilecek farklı yapılar arasında ayırım yapılabilmesi için daha fazla araştırma gerekmektedir (Blaumeister, Campbell, Krueger ve Vohs, 2003). Jordan, Spencer ve Zanna, 2003; Jordan, Spencer, Zanna, Hoshino-Browne ve Correll (2003) çalışmaları yüksek benlik saygısına sahip olan bireylerin, örtük (implicit) benlik saygılarının seviyesine göre, güvenli ya da savunmacı olabileceğini göstermektedir. Birçok klasik perspektif kendileriyle ilgili pozitif hisleri olan fakat daha az bilinçli düzeylerde benlik süphelerini ve güvensizliklerini gizleyen bireylerin savunmacı olabileceklerini öne sürmektedir. (Coopersmith, 1959; Harder, 1984; Horney, 1937) (Akt. Jordan, Spencer ve Zanna, 2005).

Benlik saygısı, duygusal iyi oluşla güçlü bir ilişki içindedir (Crocker ve Park, 2004). Daha özel olarak, depresyonun başlangıcında, devamında ve nüksetmesinde önemli bir faktör olarak belirtilebilir (Beck, Rush, Shaw ve Emery, 1979) ve hatta ilerleyen süreçte ortaya çıkabilecek depresif semptomları da yordamayı sağlayabilir (Sowislo, Orth ve Meier, 2014). Benlik saygıları yüksek olan bireylerin duygusal tutarlılığı, iyi oluşları ve sorumluluk duyguları da yüksektir (Zeigler-Hill, Holden, Enjaian, Southard, Besser, Li ve Zhang, 2015). Benzer şekilde, düşük benlik saygısı kişilik bozukluklarında temel karakteristiktir (Lynum, Wilberg ve Karterud, 2008). Benlik saygısının kişilik bozukluklarındaki bu önemli rolü göz önüne alındığında, benlik saygısı klinik tedavide önemli bir hedeftir. Fakat, bu tedavi bireylerin farklı gelişim dönemlerinde kullanılacak sağlam ve geçerli benlik saygısı ölçeklerine bağlıdır (Demeyer, Romero ve De Raedt, 2017).

"Örtük (implicit) benlik saygısı" farkındalığın dışında varolabilen etkin benlik değerlendirmelerini ifade etmektedir (Epstein ve Morling, 1995; Greenwald ve Banaji, 1995). Benlik saygısı, geleneksel olarak kavramlaştırılmış tanımının aksine "açık (explicit) benlik saygısı" -bilerek ve farkında olarak sebepli ve kontrollü- olarak da değerlendirilebilir. "Açık benlik saygısı" standart kendilik

değerlendirme ölçekleriyle ölçülebilirken, gizli benlik saygısı daha dolaylı araçlarla, kontrol edilmesi zor tepkileri gerektiren bilgisayar temelli tepki zaman görevleriyle, ölçülür (Bosson, Swann ve Pennebaker, 2000; Jordan, Spencer ve Zanna, 2003). İlginç bir şekilde açık ve gizli benlik saygısı büyük ölçüde birbirlerinden bağımsızdır. Bir bireye ait açık yüksek benlik saygısına sahip raporlar; aynı bireyin örtük benlik saygısı hakkında neredeyse hiç bir bilgi vermemektedir. Bu bireyin örtük benlik saygısı düşük ya da yüksek olabilir. Bu yüzden de bazı bireyler açık ve örtük olmak üzere iki farklı boyutta iki farklı benlik değerlendirmesine sahip olabilirler (Smith ve DeCoster, 2000; Wilson, Lindsey ve Schooler, 2000).

Alanyazın değerlendirmesi yapıldığında bir çok faktörün benlik saygısına etki ettiği görülmektedir. Bunların arasında;

a- aile etkisi, Stott (1939), Coopersmith (1967), Reasoner (1992) ve Humphreys (1993) çocukların benlik saygısı gelişimlerinde ailenin oldukça önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Coopersmith, yüksek benlik saygısına sahip ailelerin çocuklarından beklentileriyle düşük benlik saygısına sahip ailelerin çocuklarından beklentileri arasında fark olduğunu ifade etmiştir. Düşük benlik saygısına sahip aileler, uyum ve itaate önem verirler. Bu tip düşük benlik saygısına sahip aileler ve çocuklar kendi başarılarına güvenmektense, başarı için başkalarını mutlu etmeye çabalıyorlarmış gibi görünmektedirler (Coopersmith 1967). Ailenin benlik saygısı ve yeterliliğiyle çocukların benlik saygıları ve özyeterlilikleri ile ilişkili kaynaklar varken (Demo, Small ve Samin-Williams, 1987; Eccles, McCarthy, Lord, Harrig, Wigfield ve Aberbach, 1989), ailenin benlik saygısı ve çocukların benlik saygılarının ilişkili olmadığını gösteren çalışmalar da mevcuttur (Lavender, 1988; Morvitz ve Motta, 1992; Sear, 1970; Roman (2003). Birçok çalışma annelerin benlik saygıları ve yeterlilikleriyle çocukların öz yeterlilik ve benlik saygıları arasında güçlü ilişkiler bulmuştur (Baruch, 1976; Coopersmith, 1976; Kernis ve diğerleri, 2000; Edmondson, Grute, Haskell, Mathews ve White 2001). Araştırmalar, yüksek benlik saygısına sahip çocukların düşük benlik saygısına sahip olanlara kıyasla aileleriyle daha yakın ilişkileri olduğu göstermektedir (Coopersmith, 1967; Gecas ve Schwalbe, 1986; Kernis ve diğerleri, 2000). Gene de çocukların benlik saygılarıyla ailenin sıcak ve kabul edici olması arasında karşılıklı bir ilişki olduğu da göz önünde

bulundurulmalıdır. Ailenin sıcak ve kabullenici olması çocuğun benlik saygısını etkilemesine rağmen yüksek benlik saygısına sahip çocuğun davranışlarının ailenin kabul edişini ve sıcaklığını da etkileyeceği de ihtimal dahilindedir (Felson ve Zielinski, 1989; Gecas ve Schwalbe, 1986; Kernis ve diğeri, 2000).

b- akran etkisi Maudry ve diğeri (1934) ve Burns (1982) tarafından tartışılmıştır.

c-öğretmen etkisi, öğretmenlerin öğrencilerin benlik saygılarıyla ilişkili olduğuna dair çok fazla araştırma vardır. Nelson (1984) ve Coopersmith (1967) Humphreys (1993) ile aynı fikirdedirler. "Sınıftaki bir öğretmen öğrencilerin kendilerini nasıl hissettiklerine etki edebilecek bir pozisyona sahiptir."

d- fiziksel görünüş (Burns, 1982) ve akademik başarının (Staines 1958), (Piers-Harris (1969) da benlik saygısıyla ilişkili olduğu bulmuşlardır (Akt. Ward, Moynihan, 2017).

İnsanlar sosyal ağları, kendilerini ifade etmek ve özsunumları gerçekleştirmek gibi çeşitli sosyal ihtiyaçlarını tatmin etmek için kullanmaktadır (Back, Stopfer, Vazire, Gaddis, Schmukle, Egloff ve Gosling, 2010; Gosling, Gaddis ve Vazire, 2007). Sonuç olarak, bir sosyal ağ kullanıyor olmak benlik saygısını artırabiliyor olmakta ve iyi oluşa olumlu bir etkide bulunabilmektedir (Gonzales ve Hancock, 2011; Valkenburg, Peter ve Schouten, 2006). Gonzales ve Hancock (2011) bulguları sosyal ağ kullanımının benlik saygısını artırabiliyor olduğunu gösterirken, Wilcox ve Stephen (2016) nın bulguları bu etkinin sosyal medya kullanırken güçlü bağlara odaklanan (yakın arkadaşlar) bireylerde ortaya çıktığını göstermektedir.

2.1.7 Benlik Saygısı İle İlgili Yapılan Çalışmalar

Battle (1978), araştırmasında depresyon ve benlik saygısı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma örneklemini 129 kız ve erkek üniversite öğrencisi oluşturmuştur. Her katılımcıya benlik saygısı çeklist verilmiş ve belli bir durumdaki depresyonu ölçmek amacıyla hazırlanmış bir skala verilmiştir. Depresyon ve benlik saygısı arasındaki korelasyon tüm grup için 55, erkekler için 53 kızlar için 56 olarak saptanmıştır. Bu ortalama veriler benlik saygısı puan ortalamaları yüksek olan öğrencilerin, düşük depresyon puanlarına eğilimli olduklarını ifade etmektedir.

Marshall ve Mazzuco (1995) çocuk tecavüzcülerinin aile bağılıkları ve benlik saygısı arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla 24 çocuk tecavüzcüsü ve 23 öyle olmayan bireylerle yaptıkları çalışmada çocuk tecavüzcülerinin, olmayanlara nazaran daha düşük benlik saygı düzeyleri olduğunu ve çocukluklarında cinsel istismara uğramış olma ihtimallerinin daha yüksek olduğunu bulmuşlardır.

Ward ve Moynihan (1996) 7-8 yaşlarında iki farklı okuldan 55 ilkököl ikinci sınıf öğrencisi üzerinde rehberli bilgisayar kullanımı ve benlik saygısı arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırma yapmışlardır. Öğrenciler, sosyo ekonomik farklılıkların olmaması amacıyla aynı bölgeden seçilmiştir. Uygulama için 7 yaşından büyük çocuklara da uyarlanabilecek bir versiyonu olan Tennessee Benlik Kavramı Ölçeği (The Tennessee Self -Concept Scale TSCS:2) kullanmışlardır. Ön test ve son test uygulaması yaptıkları çalışmada iki testin sonuçları birbirleriyle uyumlu olmadıklarını saptamışlardır. Son testte benlik saygısının önemli oranda arttığını belirtmişlerdir.

Bowins ve Shugar (1998) hezeyanlar ve benlik saygısı isimli çalışmalarında halüsinasyon ve hezeyanların içeriklerinin deneklerin global benlik saygılarından ve benlik saygısını 5 özel alanından etkilendiğini ifade eden hipotezi araştırmayı amaçlamışlardır. Araştırmada 40 psikotik hasta kullanmışlardır. Araştırmada Coopersmith benlik saygısı ölçeği, kendini değerlendirme ölçeği (Self-rating scale) deneklerin halüsinasyon ve hezeyanlarıyla ilgili rahatlık ve huzursuzluklarını değerlendirdikleri bir ölçek, deneklerin halüsinasyon ve hezeyanlarına etki eden rahatlık ve huzursuzluk değerlendirmelerini yapabilecekleri bir ölçek kullanmışlardır. Araştırma sonuçları hezeyan içeriklerinin global benlik saygılarını ve özsaygılarını yansıttığı vurgulanmıştır.

Strauss (2000) çocukluk obezitesi ve benlik saygısı isimli çalışmasında çocukluk obezitesi ve benlik saygısı arasındaki ilişkiyi bulmak amacıyla uzun vadeli (longitudinaly) bir araştırma yapmıştır. Araştırma örneklemini 9-10 yaş aralığındaki 120 çocuk oluşturmuştur. Araştırmada benlik saygısını ölçmek için çocuklar için benlik algısı profili (SELF-perception profile for children) kullanılmıştır. Katılımcıların 4 yıl sonraki benlik algısı sonuçlarının %79'u kullanılabilmiştir. 13-14 yaşındaki çocukların anketine duygusal iyi oluş, sigara kullanımı ve alkol tüketimi

maddeleri eklemiştir. Araştırma sonucunda; skolastik ve global benlik saygısı skorları, obez ve obez olmayan çocuklarda önemli oranda farklılık göstermediği; fakat, dört yıl sonra obez hispanik kız çocukları ve obez beyaz kız çocuklarının benlik saygısı düzeyleri obez olmayan hispanik kız çocukları ve obez olmayan beyaz kız çocuklarına oranla önemli düzeyde düşük olduğunu bulmuştur. Obez olan erkek çocuklarının benlik saygılarında obez olmayanlara kıyasla az bir düşüş gözlemlenmiştir. Sonuç olarak, 13-14 yaşlarındaki obez erkeklerin, obez hispanik kızların ve obez beyaz kızların benlik saygısı seviyelerinde obez olmayanlara göre önemli oranda düşüklük bulmuştur. Obez çocukların benlik saygısı seviyelerindeki düşüş, benlik saygısı seviyeleri yükselen ya da sabit kalan obez çocuklarla kıyasla, mutsuzluk, yalnızlık ve asabiyetin artmasıyla önemli oranda ilişkili olduğunu bulmuştur. Obez hispanik ve beyaz kız çocuklarının ön ergenlikteki benlik saygı seviyeleri önemli oranda düşük olduğunu bulmuştur. Ayrıca, benlik saygısı seviyelerinde düşüş görünen obez çocukların mutsuzluk, yalnızlık ve asabiyet puanları önemli oranda yüksek olduğunu ve bu çocukların alkol tüketimi ve sigara kullanımı gibi davranışlara eğilimli olduklarını saptamıştır.

Edmondson, Grute, Haskell, Mathews ve White (2001) ergen benlik saygısını inceledikleri araştırmalarında annelerin benlik saygılarıyla, ergenlerin benlik saygıları arasında bir ilişki olup olmadığını incelemişlerdir. Araştırmanın deneklerini 40 anne ve onların ergen çocukları, Metro-Atlanta bölgesinden altı farklı okula giden ortaokul 3.sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Araştırmada annelerin ve onların ergen çocuklarının benlik saygı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Roman (2003) Cape Flats'ta yaşayan bekar annelerin benlik saygısı ile çocuklarının benlik saygısı, bekar annelerin benlik saygısı ile belli demografik faktörler ve çocuklarının benlik saygısı ile demografik faktörler arasındaki ilişkilerin doğasını belirlemek amacıyla Cape Flats'de yaşayan bekar annelerin benlik saygısı ile orta çocukluk gelişim evresindeki çocuklar ve onların benlik saygıları arasındaki ilişki adı altında bir çalışma yürütmüştür. Araştırma örneklemini bekar anneler ve onların Cape Flats'te iki farklı ilkokulda öğrenim gören çocukları ile toplam 40 denek oluşturmuştur. Veriler Güney Afrika Benlik Saygısı Ölçeği ve Çocuklar için Kişilik

Anketi yoluyla hem bekar annelerden hem de onların çocuklarından toplamıştır. Düşük gelir, ev yapısı, istihdam düzeyi ve bekar annelerin hiedeveld algısı, ki bu onların benlik saygısını etkileyebilir, gibi geriye dönük değişken ve faktörleri kontrol etmek için ev anketleri kullanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, bekar annelerin benlik saygısı ile çocukları arasında dikkate değer bir istatistiksel ilişki olmadığı ve bekar annelerin benlik saygısı ile gelir, ev yapısı, istihdam düzeyi ve bu alanlardaki algıları gibi demografik faktörler arasında belirgin, dikkat çekici bir ilişki olmadığı fakat ev halkı sayısı ile çocukların benlik düzeyleri arasında negatif bir ilişki olduğunu saptamıştır.

Kapıcı (2004) ilköğretim öğrencilerinin zorbalığa maruz kalma türünün ve sıklığının depresyon, kaygı ve benlik saygısıyla ilişkisi adlı çalışmasında ilköğretim 4 ve 5 sınıfı öğrencilerini maruz kaldığı zorbalık türleri ve sıklığı, zorbalık türündeki sosyo-ekonomik düzey, sınıf düzeyi ve cinsiyete bağlı farkların olup olmadığı ve zorbalığa maruz kalmanın benlik saygısı, depresyon durumluk ve sürekli kaygı düzeylerinde nasıl bir farklılaşmaya neden olduğunu araştırmıştır. Araştırma örneklemini kız ve erkek toplam 206 öğrenci oluşturmuştur. Benlik saygısını ölçmek için Coopersmith benlik saygısı envanterini uygulamıştır. Araştırma sonucunda, bedensel, sözel, duygusal ve cinsel zorbalığa daha fazla maruz kalan çocukların benlik saygılarının, daha az maruz kalan çocuklardan önemli ölçüde düşük olduğunu bulmuştur.

İzgiç, Akyüz, Doğan ve Kuğu (2004) üniversite öğrencileri arasındaki sosyal fobi ve bunun benlik saygısı ve vücut imgesi arasındaki ilişkisini incelemişlerdir. Çalışmaya Cumhuriyet üniversitesinden rastgele seçilmiş 1003 katılımcı dahil olmuştur. Araştırma sonucunda sosyal fobiye sahip öğrencilerin benlik saygılarının ($p<0.005$) sosyal fobisi olmayanlardan daha düşük olduğunu saptamışlardır.

Jordan, Spencer ve Zanna (2005) yüksek benlik saygısı tipleri ve önyargı: Yüksek (açık) benlik saygısına sahip bireyler arasında örtük benlik saygısının etnik ayrımcılıkla nasıl bir ilişkisi olduğuna dair yaptıkları araştırmada, benlik saygıları yüksek fakat düşük örtük benlik saygısına sahip bireylerin etnik ayrımcılık tutumları arasındaki ilişkiyi yordamayı amaçlamışlardır. Waterloo üniversitesinde okuyan

öğrencilerin benlik saygı düzeyleri Rosenberg Benlik Saygısı ölçeği ile belirlemiştir. Bu araştırma sonucunda en yüksek puanı olan öğrenciler araştırmaya davet edilmiştir. Araştırmaya benlik saygıları yüksek bulunan 37 öğrenci katılmıştır. Katılımcıların örtük benlik saygı düzeylerini belirlemek amacıyla The Implicit Association Test uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre görece düşük örtük benlik saygısına göre yüksek (açık) benlik saygısına sahip bireylerin etnik ayrımcılığa daha yatkın olduklarını belirtmişlerdir.

Şahin (2005) ergenlerde dindarlık benlik saygısı ilişkisi adıyla yaptığı çalışmada Türk ergenlerde dindarlık ve benlik saygısı arasında bir ilişki olduğu hipotezini test etmeyi amaçlamıştır. Araştırma örneklemini Konya ilinden bir imam hatip lisesi, bir düz lise ve bir ortaokul öğrencilerinden oluşan toplam 418 öğrenci (239 kız, 177 erkek) oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak örneklemin demografik formunu sorgulayan bilgi formu, (örneklemin demografik özelliklerine dair sorular yer almaktadır) dini hayat ölçeği ve Rosenberg benlik saygısı ölçeği kullanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre benlik saygısı ve dindarlık arasında pozitif yönde ve ailenin ekonomik düzeyiyle anlamlı bir ilişki bulmuştur. Fakat benlik saygısıyla yaş, cinsiyet ve okul değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığını ifade etmiştir.

Willburn ve Smith (2005) bir gurup üniversite öğrenci üzerine geç ergenlerde stres benlik saygısı ve intihar düşüncesi adlı bir çalışma yürütmüşlerdir. Çoklu regresyon analizine göre stres ve benlik saygısının her ikisi de intihar düşüncesinde önemli oranda ilişkili olduğunu belirtmişlerdir; düşük benlik saygısı ve stresli yaşantılar intihar düşüncesini önemli oranda yordadığını ifade etmişlerdir. Benlik saygısının intihar düşüncesine etki eden faktörlerin etkisini azaltacağı hipotezi .06 dereceyle desteklendiğini belirtmiştir. Örneklemin kayda değer bir azınlığı klinik intihar düşüncesi olarak sınıflandırılabilir düşüncelere sahip olduklarını belirtmişlerdir. Genel olarak, çalışmada yer almadan 6 ile 12 ay öncesinde olumsuz yaşantılar deneyimleyen katılımcıların benlik saygı düzeyleri son altı ay içinde benzer stresi yaşayanlardan daha düşüktür. Fakat, klinik intihar düşüncesi için tam tersi geçerlidir; son zamanlarda olumsuz yaşam stresörleri deneyimlemiş olan

bireylerin benlik saygı düzeyleri 6 ay ve 1 yıl arasındaki süreçte benzer stresleri yaşamış olanlardan daha düşük olduğunu saptamışlardır.

Karakaya, Coşkun ve Ağaoğlu (2006) yüzücülerin benlik saygısı, depresyon ve kaygı düzeylerinin değerlendirilmesi adlı çalışmalarında 9-13 yaş arasındaki yüzme sporuyla uğraşan çocuklarla aynı yaş gurubundaki aktif olarak sporla uğraşmayan çocukların depresyon, benlik saygısı ve kaygı düzeylerinin karşılaştırılması amaçlamışlardır. Benlik saygısı ölçümü için Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği-Çocuk Formu kullanılmıştır. Sporun beden sağlığına ve aynı zamanda ruh sağlığına olumlu katkıda bulunduğunu ifade eden araştırmacılar kontrol gurubuyla yüzücü çocukların benlik saygısı puanlarının yüzücüler lehine daha yüksek olduğunu bulmuşlardır.

Fortman (2006), vücut imgesinin benlik saygısı öz yeterlilik ve akademik başarıya etkisi isimi çalışmasında düşük vücut imgesinin benlik algısını (özsaygı ve özyeterlilik) düşürebildiğini ve dolayısıyla kadınlarda akademik başarıya da olumsuz etkide bulunduğunu ifade etmiştir. Araştırmasını, ifade ettiği hipotezi incelemek amacıyla 92 üniversite birinci sınıf öğrencisiyle yapmıştır. Kız ve erkek katılımcılar cinsiyetlerine uygun dış görünüşe göre sosyokültürel davranışlar ölçeğini (Sociocultural Attitudes Towards Appearance Scale) tamamlamışlardır. Bütün denekler vücut saygısı ölçeği, (body esteem scale), nesnel vücut farkındalık ölçeği (Objectified body Consciousness Scale) Rosenberg benlik saygısı ölçeği, özyeterlilik ölçeği, yeni genel özyeterlilik ölçeği (new General Self-efficacy Scale), akademik self-regulation anketini ve akademik başarı ölçeğini yapmışlardır. Yapısal denklik modeli sonuçlarına göre; kadınların vücut imgesi benlik değerlendirmelerini etkilerken akademik başarıyı etkilememiştir. Erkeklerde ise vücut imgesinin benlik değerlendirmelerine etki etmediğini saptamıştır.

Avşaroğlu, Üre (2007) üniversite öğrencilerini karar vermede özsaygı, karar verme ve stresle başa çıkma stillerinin benlik saygısı ve bazı değişkenler açısından incelenmesi adı altındaki 28.06.2007 tarihinde kabul edilmiş doktora tezinin özeti olan bir çalışma yapmışlardır. Bu çalışmanın örneklemini Selçuk üniversitesinden farklı bölümlerde okuyan 502 kadın 639 erkek toplam 1141 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada benlik saygısının ölçülmesi için Benlik Saygısı ölçeği

kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, karar vermede özsaygı ve karar verme stillerinin cinsiyetlerine göre farklılaşmadığı, fakat karar vermede özsaygı puan ortalamalarının öğrencilerin okudukları sınıflara göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür. Benlik saygısı alt ölçeği boyutlarının karar vermede öz saygıyı olumlu yönde anlamlı düzeyde açıkladığı, dikkatli karar vermeyi olumlu yönde açıkladığını belirtmişlerdir.

Barry, Grafeman, Adler ve Pickard (2007) riskli ergen örnekleminde narsizm benlik saygısı ve suç işleme arasındaki ilişki isimli bir çalışma yürütmüşlerdir. 16-18 yaş arasındaki riskli 372 ergenin narsizm ve suç işleme arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Ayrıca, bu yaş gurubundakilerin suç işleme ihtimallerinin öngörüsü için narsizm ve benlik saygısı arasındaki potansiyel ilişkiyi incelediği gibi narsizm ve benlik saygısı arasındaki ilişkiyi de göz önüne almıştır. Narsizm ve benlik saygısının birbirleriyle olumlu yönde ilişkili olduğu, fakat sadece narsizmin suça eğilimle önemli oranda ilişkili olduğunu saptamışlardır. Sonuçlara göre, narsizm kontrol edildiğinde, düşük benlik saygısının suç işlemeyle ilişkili olduğunu belirtmişlerdir. Sözde adaptiv (so-called adaptive) narsizm benlik saygısıyla olumlu düzeyde ilişkiliyken, maladaptif (uyumsuz) narsizmin benlik saygısıyla ilişkili olmadığını vurgulamışlardır.

Özkan ve Özen (2007) öğrenci hemşirelerde boyun eğici davranışlar ve benlik saygısı arasındaki ilişkiyi değerlendirmek amacıyla bir çalışma yürütmüşlerdir. Çalışmayı Akdeniz Üniversitesinden 322 hemşirelik öğrencisiyle yapmışlardır. Boyun eğici davranış özellikli bireyi hayır demekte zorlanan kendilerini önemsiz gören bireyler olarak tanımlamışlardır. Coopersmith benlik saygısı ölçeği ve boyun eğici davranışlar ölçeği kullanan araştırmacılar benlik saygısı ve boyun eğici davranışlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulmuşlardır. Benlik saygısı ve boyun eğici davranış arasında olumsuz bir korelasyon olduğu bulgusuna ulaşmışlardır.

Palmer (2007) mitler, stereotipler ve benlik algısı: albinizmin benlik saygısına etkisi isimli çalışmasında albinizimli çocukların benlik saygılarını araştırmayı hedeflemiştir. Mitler ve stereotipler eski dönemlerden beri albinizimli çocuklarla ilişkilendirilmiştir ve bu mit ve stereotipler filmlere, belgesellere ve

kitaplara konu olmuştur diyen Palmer, mitlere göre albinizmlili bireylerin sihirli güçlere sahip olduğuna ve zihinsel (intellectual) yetersizliklere sahip olduklarına inanılmıştır, der. Araştırmanın amacı; katılımcıların sosyal, akademik, ailevi ve kişisel alanlardaki davranışlarını değerlendirme tutumlarını ölçmektir. Palmer'in 10 öğrenciyle Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeğini kullanarak yürüttüğü bu çalışmanın sonucu katılımcıların yüksek benlik saygısına sahip olduğunu ortaya koymuştur.

Dhal, Bhatia, Sharma ve Gupta (2007) ergen benlik saygısı, bağlanma ve yalnızlık isimli çalışmalarında ergenlerin benlik saygısı, yalnızlık ve bağlanma stillerini değerlendirmeyi ve bunların birbirleriyle yaşla ve cinsiyetle olan ilişkisini araştırmayı amaçlamışlardır. Araştırma örneklemini Yeni Delhi'nin bir devlet okulundan 55 kız ve 55 erkek (61 10-11 yaş arası öğrenci ve 49 12 13 yaş arası) öğrenci oluşturmuştur. Katılımcıların %52'si ailenin ilk , %42' si ikinci çocuğudur. Benlik saygısını ölçmek için Coopersmith benlik saygısı ölçeği (okul formu) kullanılmıştır. Katılımcıların %87'sinden yüksek benlik saygısı %13'ünde düşük benlik saygısı olduğu görülen araştırmada, ergenlerin 3te ikisinin yalnızlık seviyeleri yüksekken 3te biri düşük yalnızlık düzeyi göstermiştir. Ön ergenlerin benlik saygı düzeyleri geç ergenlerin benlik saygılarından yüksektir. Benlik saygısında cinsiyet değişkeninin önemli fark yaratmadığını saptamışlardır. Bağlanma stilleri ve benlik saygısı arasında önemli bir ilişki olduğu, yüksek benlik saygısının güvenli bağlanma stiliyle, kaygılı ve korku dolu bağlanmanın düşük benlik saygısıyla ilişkili olduğu, belirtmişlerdir. Benlik saygısı ile yalnızlık arasında olumsuz yönde anlamlı bir ilişki olduğunu bulmuşlardır.

Hill (2007) duruma bağlı/koşullu benlik saygısı ve ırk: Siyahilerin benlik saygılarındaki avantajlarının çıkarımları (implications) adı altında benlik saygısında ve benlik saygısının üzerine temellendiği alanlardaki ırksal farkları araştırmak amacıyla bir dizi çalışma yürütmüştür. 1. çalışmayı birleşik devletlerin güney bölgesinden bir üniversitede okumakta olan 354 (196 beyaz, 158 siyahi) öğrenciyle yürütmüştür. Araştırmada benlik saygısını ölçmek amacıyla Rosenberg benlik saygısı ölçeği ve duruma bağlı/koşullu benlik değeri ölçeği (Contingencies of self-worth scale) kullanmıştır. 1. araştırma sonucunda siyah öğrencilerin beyazlara oranla önemli oranda daha yüksek benlik saygısı seviyelerine sahip olduklarını bulmuştur. Birinci

araştırmasının aynısı olan ikinci araştırmada aynı üniversiteden 201 (92 beyaz , 109 siyahi) öğrenciyi kullanmıştır. İkinci araştırma sonuçları da aynı sonucu göstermiştir. Hill siyahi öğrencilerin benlik saygılarının yüksek olmasının beyazların benlik saygısının diğerlerinin onayına bağlaması olduğunu bulmuştur. Fakat, onay için katılımcıların referans gurubu olarak kimi kullandıkları açık olmadığını ifade etmiştir. Siyah ve beyaz öğrenciler koşullu benlik saygısı ölçeğini tamamlarlarken farklı gurupları referans almış olabilirlerdi. Bu nedenle referans gurubunu da açık hale getirip 3. bir araştırma daha yapmıştır. Bu üçüncü araştırmaya 160 (113 beyaz, 47 siyahi) öğrenci katılmıştır. Bu araştırma referans gurubu dışında diğer iki çalışmanın tam olarak kopyası niteliğinde olduğunu belirten araştırmacı, bu çalışmada da siyahi öğrencilerin benlik saygı seviyelerinin beyazlardan yüksek olduğunu bulmuştur.

Çeçen (2008) üniversite öğrencilerinin yaşam doyumunu yordamada bireysel bütünlük (tutarlılık) duygusu, aile bütünlük duygusu ve benlik saygısı adı altında bir çalışma yürütmüştür. Araştırma örneklemini Çukurova üniversitesine devam eden 393 (250 kız, 143 erkek) öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak bütünlük duygusu ölçeği, aile bütünlük duygusu ölçeği, Rosenberg benlik saygısı ölçeği ve yaşam doyum ölçeğini kullanmıştır. Araştırma bulguları, benlik saygısı ve diğer değişkenlerin yaşam doyumuyla güçlü düzeyde ilişki olduğunu göstermiştir.

Kurnaz ve Coşkun (2009) ilköğretim öğrencilerinin benlik saygısı ve akran baskısı düzeyi ilişkisi üzerine bir inceleme isimli bir çalışma yürütmüşlerdir. Araştırma örneklemini Bingöl ilinde yatılı ve gündüzlü okullarda öğrenim görmekte olan 7 ve sekizinci sınıfa devam eden 459 öğrenci oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak araştırmacıların hazırladıkları okul türü, cinsiyet, anne baba eğitim düzeyini içeren bir bilgi formu, Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği ve Akran Baskısı Ölçeği kullanmışlardır. Araştırma sonuçları; cinsiyet değişkenine göre benlik saygı düzeylerinde anlamlı bir fark olmadığı, okul türünün benlik saygısında anlamlı bir fark yaratmadığı ve ayrıca anne-baba eğitim düzeyinin öğrencilerin benlik saygı seviyelerinde anlamlı bir fark yaratmadığını göstermiştir.

Hamarta, Aslan, Saygın ve Özyeşil (2009) benlik saygısı ve akılcı olmayan inançlar bakımından üniversite öğrencilerinin stresle başa çıkma yaklaşımlarının analizi adındaki çalışmalarında bireyin akılcı olmayan inançları ve benlik saygıları ile stresle başa çıkma yaklaşımları arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Araştırmanın örneklemini 601 üniversite öğrencisi (330 kadın 271 erkek) oluşturmuştur. Araştırmada benlik saygısını ölçmek amacıyla Rosenberg benlik saygısı ölçeği kullanılmıştır. Benlik saygısı ve stresle başa çıkma tarzlarından kaçınma arasında olumsuz yönde anlamlı bir ilişki, benlik saygısı ve stresle başa çıkmada problem odaklı başa çıkma arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki, benlik saygısı ve benlik saygısıyla stresle başa çıkma tarzlarında sosyal destek arama arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki olduğu hipotezlerini belirten araştırmacılar, bulgularında benlik saygısıyla problem odaklı başa çıkma ve sosyal destek arama arasında anlamlı pozitif yönde bir ilişki olduğunu bulmuşlardır.

Doğan, Totan ve Sapmaz (2009) üniversite öğrencilerinde benlik saygısı ve sosyal zeka adı altında bir çalışma yürütmüşlerdir. Araştırma örneklemini Sakarya üniversitesi eğitim Fakültesinde okumakta olan 226 erkek 286 kadın toplam 512 üniversite öğrencisi oluşturmuştur. Tromso Sosyal Zeka Ölçeği, Rosenber Benlik Saygısı Ölçeği ve cinsiyet ve okunulan bölümü içeren bir bilgi formu veri toplama aracı olarak kullanmışlardır. Araştırma bulguları, cinsiyetin benlik saygısına anlamlı şekilde etki etmediğini göstermiştir.

Bolatı, Doğan, Yavuz, Demir ve Kayaalp (2010) doğuştan tam görme engelli olan ergenlerin depresyon kaygı düzeyleri ve benlik saygılarının ölçülmesini araştıran çalışmalarında yaş ortalaması 12.82 ± 1.17 olan 40 tam görme engelli 40 görme engeli olmayan ergen kullanmışlardır. Katılımcı ergenlerin % 57.5'ini erkekler % 42.5'i kızlar oluşturmuştur. Araştırmada Çocuklar İçin Depresyon Ölçeği, Piers-Harris Çocuklarda Öz Kavramı Ölçeği, Spielberger Çocuklar İçin Süreklilik Kaygı Envanteri ve sosyo-demografik veri formu kullanmışlardır. Her iki gruptan elde edilen ölçeklerin ortalama puanları Mann-Whitney U testi ile karşılaştırmışlardır. Araştırma sonunda görme engelli ergenlerin ve görme engeli olmayan ergenlerin benlik kavramı özellikleri ve depresyon düzeylerinde bir farkın olmadığını belirtmişlerdir.

Falloon (2011) genç kadınlardaki benlik saygısı, içme sıklığı ve seksüel risk davranışları arasındaki ilişki isimli bir çalışma yürütmüştür. Düşük benlik saygısına sahip öğrencilerin diğerlerine nazaran daha çok alkol tükettiğini, daha fazla cinsel partnere sahip olduklarını ve aids riski taşıyan davranışlar sergilediklerini (Gulette ve Lyons,2006) belirten araştırmacı bu çalışmayla benlik saygısı, alkol tüketimi ve seksüel risk taşıyan davranışlar arasındaki ilişkiyi çalışmayı amaçlamıştır. Bu çalışmanın ergen sağlığı ulusal uzun vadeli araştırma (National Longitudinal Study of Adolescent Health) (Add Health) veritabanındaki verilerin ikinci bir analizi olduğunu belirtmiştir. Araştırma örneklemini 24-32 yaşları arasında 26-29, içki kullanma ve seksüel davranışlara sahip olma ihtimal yüksek olan, genç yetişkin kadınlar oluşturmuştur. Araştırmacı benlik saygısını ölçmek için 3 maddelik benlik saygısı ölçeği düzenlemiştir, "bir çok iyi niteliğe sahibim", "olduğum beni seviyorum", "yaptığım şeyleri doğru olarak yaptığımı düşünüyorum". Araştırmacı benlik saygısı ölçeğinin içsel tutarlılık katsayısının $\alpha=0.702$ olduğunu ifade etmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, eğitimin benlik saygısı ya da alkol kullanımıyla ilişkili olmadığı, yüksek benlik saygısının yüksek alkol kullanma seviyesiyle ilişkili olduğunu bulmuştur.

Metin ve Kangal (2012) Bilim Sanat Merkezlerine Devam Eden 12–14 Yaş Grubu Üstün Yetenekli Çocukların Benlik Algılarının İncelenmesi adlı çalışmalarında Ankara, İstanbul, Bursa, Sinop ve Kastamonu illerinde bilim sanat merkezine devam eden 120 ortaokul öğrencisi üzerinde bir çalışma yapmışlardır. Piers-Harris benlik kavramı ölçeği kullanan araştırmacılar, genel benlik kavramı ortalamasını 62.08 olarak bulmuşlardır. Araştırmada cinsiyet ve mutluluk, popülerite, kaygı, davranış uyum ve konformite, fiziksel görünüm, zihinsel ve okul durumu alt faktörleri kullanılmış ve bu faktörlerden alınan puanların ortalamaları istatistiksel olarak anlamlı olduğunu saptamışlardır.

Willcox ve Stephen (2012) yakın arkadaşlar düşman mıdır? Onlayn sosyal ağlar benlik saygısı ve özdenetim adı altında sosyal ağları kullanırken güçlü bağlara (yakın arkadaşlar) odaklanan bireylerin benlik saygılarının yükseldiğini göstermek amacıyla bir araştırma yürütmüşlerdir. Araştırmada 57si kadın olmak üzere 100 denek kullanmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre facebook kullanıcılarının güçlü

bağlara odaklananların geçici de olsa benlik saygılarının yükseldiğini fakat özdenetimlerinin azaldığını belirtmişlerdir.

Kırımoğlu, Çokluk ve Yıldırım (2013) çocuk ve ergenlerin spora katılım durumlarına göre benlik saygılarının değerlendirilmesi isimli çalışmalarında spor yapan ergen ve çocukların spor yapmayan (sedanter) akranlarıyla benlik saygılarının karşılaştırılmasını amaçlamışlardır. Araştırmada 109 erkek 74 kız badminton müsabakalarına katılan çocuk ve ergenler ve Antakya ilinden iki ilköğretim okulunda okuyan 85 erkek 68 kız öğrenci kullanmışlardır. Araştırmada her iki grubun da benlik saygı düzeylerinin yüksek olduğunu, fakat spor yapmanın benlik saygı puanlarını yükselttiğini saptamışlardır.

Salı (2013) ilköğretim ikinci kademedeki çocukların empatik eğilimlerinin ve benlik kavramlarının incelenmesi başlıklı araştırmasında genel bilgi formu, KA-Sİ Çocuk ve Ergenler için Empatik Eğilim Ölçeği- Ergen formu ve Piers-Harris Çocuklar için Benlik kavramı ölçeğini kullanarak 349 (176 kız, 173 erkek) öğrenciden veri toplamıştır. Araştırma bulgularına göre, yatılı okulda yatılı okuyan, yatılı okula gündüzlü devam eden ve gündüzlü okulda öğrenim gören kız öğrencilerin benlik kavramı puanlarının okula devam etme şekli aynı olan erkek öğrencilerin benlik kavramı puanlarından yüksek olduğunu bulmuştur.

Moksnes ve Espnez (2013) 13-18 yaş arası Norveçli ergenlerdeki benlik saygısı ve yaşam memnuniyetinin yanı sıra yaşam memnuniyetindeki cinsiyet farklılıkları ile benlik saygısını araştırmak ve cinsiyet ve yaşın benlik saygısı ve yaşam memnuniyeti arasındaki ilişkide olası düzenleyici rolünü araştırmak amacıyla ergenlerde benlik saygısı ve memnuniyet- potansiyel düzenleyici/belirleyici olarak cinsiyet ve yaş isminde bir çalışma yürütmüşlerdir. Araştırma örneklemini orta Norveç'teki devlet ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında okuyan okul tabanlı araştırma çalışmasına katılan toplam 1.239 ergen oluşturmuştur. Araştırma sonuçlarına göre, erkeklerin kızlardan hem benlik saygısı hem de yaşam memnuniyetinde daha yüksek puanlar aldığı, benlik saygısı yaşam memnuniyeti ile %24 oranında bir değişken ile pozitif olarak ilişkilendiği, buna rağmen, yaşam memnuniyeti ile ilişkili olarak cinsiyet/benlik saygısı ya da yaş/benlik saygısı arasında bir etkileşim etkisi olmadığını belirtmişlerdir.

Özcan, Subaşı, Budak, Çelik, Gürel ve Yıldız (2013) ergenlik ve genç yetişkinlik dönemindeki kadınlarda benlik saygısı, sosyal görünüş kaygısı, depresyon ve anksiyete ilişkisi isimli çalışma yapmışlardır. Çalışmada depresyon ve anksiyete belirtilerinin benlik saygısı ve sosyal görünüş kaygısı üzerine etkilerinin ve benlik saygısı ile sosyal görünüş kaygısı arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamışlardır. Çalışma topluluğunu 12-24 yaş arasındaki 176 kadın oluşturmuştur. Araştırmada Rosenberg benlik saygısı ölçeği, sosyal görünüş kaygısı ölçeği, beck depresyon ölçeği ve beck anksiyete ölçeklerini kullanmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre; depresyon ve anksiyete puanları ile benlik saygısı puanlarının olumlu yönde güçlü bir ilişkisi olduğunu bulmuşlardır. Depresyonun benlik saygısına ve sosyal görünüş kaygısına olumlu yönde yordayıcı etkisi olduğu ve benlik saygısı puanlarının ve sosyal görünüş kaygı puanlarında pozitif bir ilişki olduğunu saptamışlardır.

Onaylı ve Baker (2013) anne kız ilişkisinin yetişkin kızın benlik saygısı ve yaşam doyumuyla ilişkisinin incelenmesi isimli bir çalışma yürütmüşlerdir. Araştırma örneklemini 426 kız üniversite öğrencisi oluşturmuştur, örnekleme dahil olan kızların 88'i üniversite öncesinde annesinden ayrı ve kalan 373 öğrencinin üniversite öncesinde anneleriyle birlikte yaşamışlardır. Veri toplamı aracı olarak anne ve yetişkin kız anketi, Rosenberg benlik saygısı ölçeği, yaşam doyumu ölçeğini kullanmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre benlik saygısının bağlılıkla önemli şekilde ilişkili olduğu, fakat benlik saygısıyla güven ve bağlılık arasında önemli bir ilişki olmadığını belirtmişlerdir. Anne kız ilişkisi ile kızların iyi olma hali (yaşam doyumu ve benlik saygısı) arasında olumlu pozitif ilişki olduğunu belirtmişlerdir.

Ulrich, Robins, Wideman ve Conger (2014) 10-12 yaş arasında Meksika kökenli 674 ön ergen üzerinde düşük benlik saygısı ve depresyon arasındaki ilişkiyi incelemek için uzun vadeli bir araştırma yürütmüşlerdir. Sonuçlar, düşük benlik saygısının depresyon için ileriye dönük risk faktörü olduğunu belirten kırılma teorisini desteklemiştir. Ayrıca sonuçlar düşük benlik saygısını etkileyen kırılma teorisi, global benlik saygısı tarafından yönlendirildiğini göstermiştir. Düşük benlik saygısının kırılma teorisi etkisi kız ve erkek ergenlerde (Amerika ya da Meksika doğumlu ya da blüç dönemin farklı evrelerinde) aynı düzeyde olduğunu bulmuşlardır.

Aktepe, Çalışkan ve Sönmez (2014) kendine zarar veren ergenlerin aile işlevlerinin ve benlik saygılarının saptanması: olgu kontrol çalışması isminde bir çalışma yürütmüşlerdir. Bir olgu-kontrol çalışması olan araştırmada; kliniğe başvurmuş kendine zarar vermiş 12-17 yaş 70 ergen olgu gurubu olarak oluşturulmuş, kontrol gurubunu ise kliniğe başvurmuş kendine zarar verme davranışı bulunmayan 70 ergen oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak kendine zarar verme davranışı bilgi formu, Piers-Harris çocuklarda özkavram ölçeği ve aile bireyleri için aile değerlendirme ölçeği kullanmışlardır. Araştırma bulgularına göre, kendine zarar verme davranışları sonucunda tıbbi girişim gerektiren yaralara sahip olan ergenlerin benlik kavramlarının tıbbi müdahaleye gerekli görülmeyen yaralara sahip ergenlerden daha düşük olduğunu bulmuşlardır, ayrıca kendine zarar verme davranışını 4 kez ve üzerinde gösteren ergenlerin benlik kavramı puanlarının üç kez ve daha az kendine zarar verme davranışı göstermiş ergenlerden anlamlı oranda düşük olduğunu belirtmişlerdir.

Okada, Oshio, Mogaki, Wakida ve Namikawa, (2015) 1982 ve 2013 yılları arasında yapılmış Rosenberg benlik saygısı ölçeğine göre cinsiyet ve yaş demografileri (ortaokuldan yaşamın diğer yıllarını kapsayan) ile ilgili 50 çalışmayı analiz etmiş ve erkeklerin ortalama benlik saygı skorlarının kadınlardan yüksek olduğunu ve Japonya'da benlik saygısındaki cinsiyet farklılıklarının 1980'den 2010 yılına kadar nispeten düştüğünü bulmuşlardır.

Yıldız ve Duy (2015) sokakta çalışan ortaokul öğrencileriyle sokakta çalışmayan alt gelir düzeyine sahip ve üst gelir düzeyine sahip ortaokul öğrencilerini benlik saygısı yaşam doyumu ve depresyon düzeyleri açısından incelemek amacıyla sokakta çalışmak ve gelir düzeyi, erinlerin benlik saygısı, yaşam doyumu ve depresyon düzeylerine etki eder mi isimli bir çalışma yürütmüşlerdir. Araştırma örneklemini Diyarbakır ilinde bulunan ortaokulların 6 7 ve sekizinci sınıflarında okuyan toplam 700 (283 kız) 417 erkek öğrenci oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak Rosenberg benlik saygısı ölçeği, çok boyutlu yaşam doyum ölçeği ve çocuklar için depresyon ölçeği kullanmışlardır. Araştırma sonuçlarında, gelir düzeyi yüksek olan katılımcıların benlik saygılarının ve yaşam doyumlarının yüksek olduğunu bulmuşlardır.

Kaya ve Oğurlu (2015) benlik saygısı zeka ve akademik başarı ilişkisi isimli bir çalışma yürütmüşlerdir. Araştırmaya ortaokul 6 ve 7 sınıfa devam eden 127 (51 kız, 78 erkek) öğrenci katılmıştır. Rosenborg benlik saygısı envanteri RAven standart progresif matrisler plus testi ve okul genel not ortalamaları veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Araştırma sonuçları benlik saygısı ile akademik başarı ve zeka arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamadığını göstermiştir.

Garofalo, Holden, Hill ve Velotti (2015) benlik saygısı ve asabiyet arasındaki ilişkiyi anlamak: Duygu bozukluğun bağdaştırıcı rolü adı altında bir araştırma yürütmüşlerdir. Araştırmanın örneklemini 153 yükümlü şiddet suçlusu ve 197 sıradan vatandaş oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak Benlik saygısı seviyesi duygusal bozukluk ve treyt asabiyeti ile ilgili self report ölçekler kullanmışlardır. Suçluların sıradan vatandaşlardan duygusal red ve düşmanlık seviyelerinde yüksek düzeylere sahip olmakla birlikte daha düşük benlik saygısına sahip olduklarını belirtmişlerdir. Ön yükleme analizleri duygu bozukluğunun benlik saygısı düzeyi ve asabiyet arasındaki ilişkiyi bağdaştırıp bağdaştırmadığını test etmek amacıyla ön yükleme analizleri uygulamışlardır. Suçlu örnekleminde bağdaştırıcı örnekler incelenen treyt asabiyetin 4 boyutundan üçünde önemli olduğunu belirtmişlerdir. Duygu bozukluğu düşük benlik saygısının fiziksel asabiyet, öfke ve düşmanlıkla olan bağları ile tam olarak bağdaştığı ifade etmişlerdir. Aynı örüntünün sıradan vatandaş gurubu için de desteklendiğini belirtmişlerdir. Araştırma bulguları duygu bozukluğunun düşük benlik saygısı ve asabiyet arasındaki ilişkide önemli bir rol oynayabileceğini göstermiştir.

Ergür (2016) İngilizce öğrencilerinin benlik saygısı ve akademik öz yeterlilikler arasındaki ilişkiyi belirlemek ve benlik saygısı ile akademik öz yeterlilik düzeylerinin cinsiyet, sınıf ve genel akademik ortalamalara göre farklılıklarını incelemek amacıyla İngilizce öğrencilerinin öz benlik saygısı ve akademik öz yeterlik algılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi adı altında bir çalışma yürütmüştür. Araştırma çalışma gurubunu Hacettepe üniversitesi İngiliz dilbilimi ve İngilizce mütercim tercümanlık bölümlerinde okuyan 394 öğrenci oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak, cinsiyet, sınıf ve genel akademik ortalamalını kapsayan bilgi formu, Rosenberg Benlik Saygısı ölçeği ve Akademik Öz Yeterlik Ölçeği

kullanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, benlik saygısı ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir fark olmadığı ancak devam edilen sınıf ve benlik saygısı arasında olumlu yönde bir ilişki olduğunu bulmuştur.

Ogihara, Uchida ve Kusumi (2016) kendine güvenin zamanla kaybı: Japonyadaki ön ergenler ve büyük çocukların benlik saygılarının temporal değişiklikleri isimli çalışmalarında, benlik saygısının gelişimsel süreçte temporal değişikliklerini incelemişlerdir. Araştırma örneklemini 9-12 yaş arasındaki ilkökul ve ortaokul öğrencileriyle (2120 öğrenci) 12-15 yaş arasında ortaokul ve lise (2206 öğrenci) öğrencileri oluşturmuştur. Verileri 2000 ve 2007 yıllarında Japon hükümeti kanalıyla toplamışlardır. Araştırmacılar bu verileri analiz etmişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre erkeklerin benlik saygı seviyeleri kızlara oranla daha yüksek çıkmıştır. İlkokul öğrencilerin benlik saygılarının ortaokul ve lise öğrencilerinden yüksek olduğunu ifade etmişlerdir. Araştırmanın önemli bir bulgusunun, benlik saygısının, cinsiyet ve sınıf düzeylerine bakılmaksızın, 2006 yılında 1999 yılına göre düşük olduğunu ortaya konması olduğunu belirtmişlerdir.

Hesapçıoğlu, Tural ve Kandil (2016) vokal tik bozukluğu olan çocuk ve ergenlerin benlik saygıları ve yaşam kalitesinin kontrol gurubuyla karşılaştırmalı olarak değerlendirmeyi amaçladıkları kronik tik bozukluğu bulunan çocuklarda yaşam kalitesi ve benlik saygısı adı altında bir çalışma yürütmüşlerdir. Kronik tik bozukluğu bulunan 57 6-16 yaş arası çocuk ergen, onların anne babaları ve öğretmenleri araştırma örneklemini oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama araçları olarak Yale genel tik ağırlığını derecelendirme ölçeği, Rosenberg benlik saygısı ölçeği, çocuklar için yaşam kalitesi ölçeği ve ebeveyn formları ile sosyodemografik veriler için yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanmışlardır. Araştırma sonuçları; 12 yaş altı ve üstü gurupların benlik saygılarının anlamlı düzeyde farklılaştığını göstermiştir. Çalışma grubunda yaş guruplarına göre yapılan kıyaslamada Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği puanları açısından 12 yaş altı ($2,7\pm 1,4$) ve üstü guruplar ($1,5\pm 1,4$) arasında anlamlı farklılık olduğunu bulmuşlardır ($p=0,004$)).

Balog, Francke ve Hemphill (2016) cinsel mesajlaşma (sexting) heyecan arama ve benlik saygısı arsındaki ilişkiyi incelemek amacıyla Avusturyalı

ergenlerde cinsel mesajlaşma heyecan arama ve benlik saygısı arasındaki ilişki isimli bir çalışma yürütmüşlerdir. Araştırmayı online survey olarak 18-26 yaş arasındaki 583 genç ergenle (466 kız, 117 erkek) yapmışlardır. Benlik saygısı ölçümü için Rosenberg benlik saygısı ölçeği kullanmışlardır. Araştırma sonuçlarında yüksek benlik saygısının cinsel içerikli mesaj gönderme olasılığı azalttığını; fakat, heyecan aramanın bu olasılığı arttırdığını belirtmişlerdir.

Topçu ve Taşçılar (2016) üstün zekalı öğrencilerde motivasyon ve benlik saygısı düzeylerinin cinsiyet ve sınıf düzeylerine göre incelenmesi isimli çalışmalarında üstün zekalı öğrencilerin iç-dış motivasyon düzeyleri ile benlik saygısı seviyeleri cinsiyet ve sınıf değişkenlerine göre incelemişlerdir. Araştırma örneklemini 184 (108 erkek, 76 kız) ilkökul 4. ve 5. sınıf ve ortaokul 1. 2. ve 3. sınıf üstün zekalı öğrenci oluşturmuştur. Kişisel bilgi formu, Harter iç-dış motivasyon ölçeği ve Coopersmith benlik saygısı ölçeği veri toplama aracı olarak kullanmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre benlik saygısı puanlarının cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir değişme olmadığını bulmuşlardır. Gene aynı şekilde benlik saygısı seviyelerinin sınıf düzeyinden etkilenmediğini bulmuşlardır.

Hançer ve Tüfekçi (2016) ortaokul 3. sınıf öğrencilerinin benlik saygı düzeylerini belirlemek amacıyla ortaokul üçüncü sınıf öğrencilerinin benlik saygısı düzeylerinin incelenmesi isimli bir araştırma yürütmüşlerdir. Araştırma örneklemini Sivas ilinden özel ve devlet okulunda okuyan 150 ortaokul 3. sınıf öğrencisi oluşturmuştur. Kişisel bilgi formu ve Coopersmith benlik saygısı ölçeği veri toplama aracı olarak kullanmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre ortaokul 3. sınıf öğrencilerini genel olarak yüksek benlik saygı seviyesine sahip oldukları ve cinsiyet ve kardeş sayısının benlik saygısına etki etmediği fakat özel okulda okuyan öğrencilerin benlik saygı düzeylerinin devlet okulunda okuyanlara göre istatistiksel anlamlı bir fark olduğunu saptamışlardır.

Tolungüç (2016) boşanmanın 10-13 yaş gurubundaki çocukların benlik kavramlarına etkisi adlı çalışmasında, boşanmanın çocuğun benlik saygısına olumsuz etkide bulunacağını hipotezine dayanarak, İstanbul Sarıyer'de bir araştırma gerçekleştirmiştir. Araştırmanın örneklemini 69, 10-13 yaş aralığında çocuk

oluşturmuştur. Piers-Harris çocuklarda benlik kavramı ölçeği ve kişisel bilgi formu kullanılan çalışmada, boşanmanın çocukların benlik saygısını doğrudan etkilemediğini saptamıştır.

Wagner, Hansen ve Gerstorf (2017) yaşamın ikinci safhasında benlik saygısı: kişilik faktörlerinin, sosyal ilişkilerin fiziksel sağlığın ve sosyo-ekonomik durumun rolü isimli çalışmalarında benlik saygısını şekillendiren faktörlerin yaşa ve cinsiyete göre değişip değişmediğini ve benlik saygısının yaşamın ikinci kısmında nasıl geliştiğini incelemiştir. Araştırma nüfusa ilişkin Norveç NorLAG (the Norwegian Life Course, Ageing and Generation Study- Norveçli yaşamı yaşlanma ve nesil çalışması)daki verilerin 2wave verilerini kullanmış ve bu verileri benlik saygısı ve kişilik ile ilgili self-report verileri , sosyoekonomik durum (eğitim, gelir, işsizlik) sağlık problemleri (hastalık izni, engellilik geçmişi) ve sosyal ilişkiler (birlikte yaşayan partnerler, boşanma ve dululuk geçmişi) ile ilgili kayıt tabanlı bilgiler ile birleştirmiştir. Sonuçlar benlik saygısının 50 yaş civarında en yüksek düzeye ulaştığını sonrasında da düştüğünü göstermiştir. Daha önemlisi, düşük sosyo-ekonomik düzeyin birlikte yaşanan bir partnerin olmayışı ve engelli oluşun önemli düzeyde düşük benlik saygısı ile ilişkili olduğu ve/veya 5 yıllık bir çalışma sürecinde daha dik bir düşüşe neden olduğu bulmuşlardır. Ayrıca, kayıt tabanlı bilgidan başka, kişilik karakteristiklerinin yüksek benlik saygısı ile ilişkili olan olgun bir kişilik örüntüsüyle ilişkili olduğunu saptamışlardır. Duygusal olarak stabil katılımcıların benlik saygılarındaki düşüşün daha az olduğunu bulmuşlardır. Kadınların benlik saygısı düzeyleri duygusal stabilite ile güçlü bir şekilde ilişkiliyken açıklıkla (openness) erkeklere nazaran daha az güçlü olduğunu belirtmişlerdir. Bulgular fiziksel sağlığın, sosyal ilişkilerin ve kişilik faktörlerinin benlik saygısı ve benlik saygısının ilerleyen yıllardaki gelişimiyle bir çok yönden önemli oranda ilişkili olduğunu göstermiştir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, araştırma grubu, verilerin toplanması, verilerin analiz edilmesi ve işlem konularında açıklamalar yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma tarama modelindedir. Araştırmada, benlik saygısı ve demografik değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemek amacıyla bu model kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlardır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2004). Araştırmanın bağımlı değişkeni benlik saygısı; temel bağımsız değişkenleri ise, sınıf düzeyi, cinsiyet, okul türü, gelir düzeyi, anne ve baba eğitim olarak ele alınmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini, Balıkesir il merkezindeki Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı orta okullarında 6., 7. ve 8. sınıfa devam eden tüm öğrenciler oluşturmuştur. Araştırmada ölçme araçlarının uygulanacağı katılımcılar uygun örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Uygun örnekleme yöntemi araştırmayı hızlandıran bir yöntemdir. Araştırmacı kendisine yakın ve olay erişilebilir bir durumu seçer. Diğer örnekleme yöntemi kullanılmadığında kullanılır ve yanlılık fazladır. Örneğe seçilme olasılığı bilinmez (Dawson ve Trapp, 2001). Araştırmanın örnekleme ise, 2015-2016 eğitim-öğretim yılında yatılı ortaokulda yatılı öğrenim gören ve anababalarının yanında yaşayan 6., 7. ve 8. sınıfa devam eden toplam 598 öğrenciden oluşmaktadır. Öğrencilerin 327'si (%54,7) yatılı ortaokulda öğrenim görmekte, 271'i (%45,3) ise gündüzlü ortaokula devam etmektedir. Kız (299) ve erkek (299) öğrenciler eşit oranda çalışmaya dahil edilmiştir.

Araştırmaya kapsamında kullanılan veri toplama araçları toplam 598 katılımcıya uygulanmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet ve okul türü değişkenlerine göre dağılımı aşağıda Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların Cinsiyete ve Okul Türüne Göre Dağılımı

Değişken		N	%
Cinsiyet	Kız	299	50
	Erkek	299	50
Okul Türü	Yıbo	327	54,7
	İlköğretim	271	45,3

Tablo 1’de görüldüğü gibi araştırmada kız ve erkek öğrencilerin katılımı eşit oranda sağlanmıştır. Ayrıca, örneklemin %54,7’sini yatılı ortaokulda öğrenim gören öğrenciler oluştururken, %45,3’ünü ise gündüzlü ortaokula devam eden öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin sınıf değişkenine göre dağılımı ve betimleyici istatistikleri Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Katılımcıların Sınıf Düzeyine Ait Betimleyici İstatistikler

Sınıf Düzeyi	N	X	SS
6.sınıf	193	38.91	5.45
7.Sınıf	179	38.94	6.34
8.Sınıf	226	40.36	6.56

Tablo 2’de görüldüğü gibi öğrencilerin %32,3’ü (193) 6. Sınıf, % 29,9’u (179) 7. Sınıf ve % 37,8’i (226) 8. Sınıfa devam eden öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin gelir düzeyi değişkenine göre dağılımı ve betimleyici istatistikleri Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Katılımcıların Gelir Düzeyine Ait Betimleyici İstatistikler

Gelir Düzeyi	N	X	SS
1300-2000	275	39,05	6,32
2001-2500	156	39,16	5,67
2501-3500	124	40,82	6,10
3500 ve üzeri	43	39,35	7,01

Tablo 3’te görüldüğü gibi öğrencilerin %45,9’unun gelir düzeyi 1300-2000 tl, % 26,1’inin gelir düzeyi 2001-2500, % 20,8’inin gelir düzeyi 2501-3500 tl ve %7,2’sinin gelir düzeyi 3500 tl ve üzerindedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin anne eğitim düzeyi değişkenine göre dağılımı ve betimleyici istatistikleri Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4. Katılımcıların Anne Eğitim Düzeyine Göre Betimleyici İstatistikler

Anne Eğitim Düzeyi	N	X	SS
İlköğretim	505	39,35	6,14
Lise	70	40,10	6,25
Üniversite	23	40,17	7,10
Yüksek Lisans ve üstü	0	0	0

Tablo 4’te görüldüğü gibi öğrencilerin annelerinin %84,4’ünün öğrenim düzeyi ilköğretim okulu, %11,7’sinin öğrenim düzeyi Lise, % 3,9’unun Üniversitedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin baba eğitim düzeyi değişkenine göre dağılımı ve betimleyici istatistikleri Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5. Katılımcıların Baba Eğitim Düzeyine Göre Betimleyici İstatistikler

Baba Eğitim Düzeyi	N	X	SS
İlköğretim	388	39,03	5,932
Lise	131	39,71	6,138
Üniversite	76	41,41	7,189
Yüksek Lisans ve üstü	3	37,00	5,196

Tablo 5’te görüldüğü gibi öğrencilerin babalarının %64,9’unun öğrenim düzeyi ilköğretim okulu, %21,9’unun öğrenim düzeyi lise, % 12,7’sinin üniversite ve %0,5’inin yüksek lisanstır .

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veriler, aşağıda açıklanan kişisel bilgi formu ve ölçek aracılığı ile toplanmıştır.

Bu araştırmada öğrencilerin benlik saygısı düzeylerini belirlemek için Piers ve Harris’in (1964) geliştirdiği ve Çataklı (1985) ve Öner (1996) ’in Türkçeye uyarladığı Piers Harris Benlik Saygısı Ölçeği kullanılmıştır. Ayrıca, katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bilgileri elde etmek amacıyla kişisel bilgi formu kullanılmıştır.

Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarına ilişkin tanıtıcı bilgiler aşağıda verilmiştir.

3.3.1. Kişisel bilgi formu

Katılımcıların cinsiyet, sınıf düzeyi, okul türü, gelir düzeyi, anne eğitim düzeyi ve baba eğitim düzeyi gibi demografik özelliklerine ilişkin bilgiler kişisel bilgi formu aracılığıyla elde edilmiştir (Ek 1).

3.3.2. Piers Harris Benlik Saygısı Ölçeği

“Kendim Hakkında Düşüncelerim” adıyla da anılan bu ölçek, 1964 yılında 8-18 yaş grubu öğrencilerin benlik anlayışı (self concept) ölçmek amacıyla Piers ve Haris tarafından Amerika Birleşik Devletlerinde geliştirilmiştir (Wylie, 1989). Pensilvanya eyaletinde 1183 öğrencinin katıldığı çalışmada test-tekrar test yöntemiyle geçerlilik ve güvenilirliğe bakılmıştır. Test-tekrar test güvenilirliği .42 ile .96 arasında bulunmuştur (Robinson, 2003). Öner (1996) ve Çataklı (1985) tarafından Türkçe’ye uyarlaması yapılan “Çocuklarda Öz-Kavramı Ölçeği” çocukların kendilerine yönelik düşünce, duygu ve tutumlarını değerlendirmeyi amaçlamaktadır. “Evet” ya da “Hayır” şeklinde yanıtlanan ölçek 80 maddeden oluşmakta ve “Davranış”, “Zihinsel/Okul durumu”, “Fiziksel görünüm”, “Kaygı”, “Gözde olma” ve “Mutluluk” şeklinde altı alt boyuttan oluşmaktadır. Yanıtlar bir anahtarla puanlanır ve 0 ile 80 arasında değişen puanlar elde edilir. Yüksek puanlar olumlu benlik kavramının, düşük puanlar da olumsuz benlik kavramının varlığını ifade etmektedir. Ölçeğin güvenilirlik katsayısı alt ölçekleri için .78 ile .93 arasında değişmektedir. Altı faktör toplam puan değişiminin %42’sini açıklamaktadır. Türkçe formun güvenilirlik katsayıları ise .81 ile .89 arasında değişmektedir. Türkçe formun faktör yapısı, özgün formun faktör yapısına paralellik göstermektedir. Faktör analizi sonucunda altı faktörün toplam puan değişiminin %41.7’sini açıkladığı belirlenmiştir (Öner, 1996).

3.3.3. Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen verilerin istatistiksel çözümlenmeleri SPSS 22.00 (Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı) paket programı kullanılarak yapılmıştır. Katılımcıların demografik özelliklerinin analizinde frekans, yüzde dağılımı, ortalama ve standart sapmalar belirlenmiştir. Benlik saygısının demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için ilişkisiz t-testi ve ANOVA yapılmıştır. Verilerin analiz edilmesinde en az .05 anlamlılık düzeyi baz alınmıştır.

3.3.4. İşlem

Araştırmada veriler, grup uygulaması şeklinde toplanmıştır. Veriler ortaokulda ders saatleri içinde sınıf rehber öğretmenleri yardımıyla araştırmacı

tarafından toplanmıştır. Veriler toplanırken gönüllülük ilkesi esas alınmış, sınıflarda katılımcılara öncelikle araştırmanın amacına yönelik kısa bir bilgi verilmiş ve ardından araştırmaya katılmak isteyen katılımcılara veri seti verilmiştir. Ayrıca, gerekli durumlarda katılımcılara ek açıklamalar yapılmıştır. Katılımcılardan kimlik bilgileri istenmemiştir. Ölçme araçlarının uygulanması ortalama olarak 35–40 dakika arasında değişmiştir. Araştırma verileri Balıkesir ilinde Aralık 2015 - Mart 2016 tarihleri arasında toplanmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırma amaçlarının doğrultusunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Bulgular altı başlık altında sunulmuştur. Öncelikle, benlik saygısının sınıf düzeyine göre nasıl farklılaştığına ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Daha sonra cinsiyet, okul türü, gelir düzeyi, anne ve baba eğitim düzeyi değişkenlerine göre benlik saygısının farklılaşıp farklılaşmadığına dönük analizlere yer verilmiştir.

4.1. Sınıf Değişkenine Göre Benlik Saygısı Puan Ortalamaları Arasındaki Farklılıklar

Benlik saygısı puan ortalamalarının, katılımcıların sınıf değişkenine göre manidar bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek amacıyla tek yönlü ANOVA testi yapılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 6'da sunulmaktadır.

Tablo 6. Sınıf Değişkenine Göre Benlik Saygısı Puan Ortalamaları Arasındaki Fark

Varyansın Kaynağı	Karelerin toplamı	Serbestlik derecesi	Karelerin ortalaması	F	P
Gruplar arası	289.766	2	144.883	3.82	.022
Grup içi	22543.19	595	37.888		
Toplam	22832.96	597			

Tablo 6'da, benlik saygısı puan ortalamalarının sınıf değişkenine göre manidar bir şekilde farklılaştığı görülmektedir [$F(2;595)=3.82$; $p<.05$]. Puan ortalamaları arasındaki farkların, hangi sınıf değişkeni arasında olduğunu belirlemek amacıyla Tukey testi yapılmıştır.

Tablo 7. Sınıf Düzeyine Göre Benlik Saygısı Puan Ortalamaları Arasındaki Farka İlişkin Tukey Tablosu

Sınıf Düzeyi	Sınıf Düzeyi	Ortalama Farkı	Standart Hata	p
6.Sınıf	7.Sınıf	-.032	.639	.999
	8.Sınıf	-1.451(*)	.603	.043
7.Sınıf	6.Sınıf	.032	.639	.999
	8.Sınıf	-1.419	.616	.056
8.Sınıf	6.Sınıf	1.451(*)	.603	.043
	7.Sınıf	1.419	.616	.056

* p 0.05

Tablo 7'de görüldüğü gibi farklılıkların hangi gruplar arasına olduğunu belirlemek için yapılan Tukey testinin sonuçlarına göre, 6. sınıf katılımcıların puan ortalaması ($\bar{X}=38.91$), 7. sınıf katılımcıların puan ortalaması ($\bar{X}=38.94$) olarak bulunmuştur. Ayrıca, 8. Sınıf düzeyindeki katılımcıların puan ortalaması ise ($\bar{X}=40.36$) olarak bulunmuştur. Buna göre 8. Sınıf öğrencilerinin benlik saygısı puan ortalamaları 6.ve 7. sınıflardan yüksek bulunmuştur. 8.sınıflar ile 6. sınıflar arasında anlamlı bir farklılaşma söz konusudur.

4.2.Cinsiyete Göre Benlik Saygısı Puan ortalamaları Arasındaki Farklılıklar

Tablo 8. Cinsiyete göre Benlik Saygısı Puan Ortalamaları Arasındaki Fark

Cinsiyet	N	X	SS	Sd	P
Kız	299	38.99	5.45	596	.058
Erkek	299	38.95	6.82		

Tablo 8'de görüldüğü gibi bağımsız örneklem t-testi sonucunda kız ve erkek öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamaları arasında 0.05 düzeyinde anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı görülmektedir.

4.3. Okul Türüne Göre Benlik Saygısı Puan ortalamaları Arasındaki Farklılıklar

Tablo 9. Okul Türüne göre Benlik Saygısı Puan Ortalamaları Arasındaki Fark

Okul Türü	N	X	SS	Sd	P
Yatılı	327	38.83	6.05	596	.005
Gündüzlü	271	40.25	6.27		

Tablo 9'da görüldüğü gibi bağımsız örneklem t-testi sonucunda Yatılı Bölge Ortaokul'da öğrenim gören öğrencilerin benlik saygılarının ($\bar{X}=38,83$) gündüzlü ortaokulda öğrenim gören öğrencilerin benlik saygılarından ($\bar{X}=40,25$) anlamlı düzeyde farklılaşma görülmektedir. Bu farklılaşmanın gündüzlü ortaokula devam eden öğrencilerin lehine olduğu görülmektedir.

4.4. Gelir Düzeyine Göre Benlik Saygısı Puan ortalamaları Arasındaki Farklılıklar

Grupların benlik saygılarının gelir düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığına bakmadan önce varyansların homojenliği Levene testi ile incelenmiştir. Yapılan Levene testi sonucu anlamlı bulunmamıştır ($p>.05$). Grupların normal dağıldığı sonucundan yola çıkarak Tek yönlü Varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır.

Tablo 10. Gelir Düzeyine Göre Benlik Saygısı Puan ortalamaları Arasındaki Fark

Varyansın Kaynağı	Karelerin toplamı	Serbeslik derecesi	Karelerin ortalaması	F	P
Gruplar arası	316.128	3	105.376	2.780	.040
Grup içi	22516.830	594	37.907		
Toplam	22832.958	597			

Tablo 10’da, benlik saygısı puan ortalamalarının gelir düzeyine göre manidar bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. [F(3.594)=2.78; p<.05]. Puan ortalamaları arasındaki farkların, hangi gelir düzeyleri arasında olduğunu belirlemek amacıyla Tukey testi yapılmıştır.

Tablo 11. Gelir Düzeyine Göre Benlik Saygısı Puan ortalamaları Arasındaki Farka İlişkin Tukey Tablosu

Gelir Düzeyi	Gelir Düzeyi	Ortalama Farkı	Standart Hata	p
1300-2000	2001-2500	-.148	.620	.995
	2501-3500	-1.837(*)	.660	.028
	3501 ve üzeri	-.334	1.010	.988
2001-2500	1300-2000	.148	.620	.995
	2501-3500	-1.689	.736	.101
	3501 ve üzeri	-.186	1.062	.998
2501-3500	1300-2000	1.837(*)	.660	.028
	2001-2500	1.689	.736	.101
	3501 ve üzeri	1.503	1.085	.509
3501 ve üzeri	1300-2000	.334	1.010	.988
	2001-2500	.186	1.062	.998
	2501-3500	-1.503	1.085	.509

* p <.05

Tablo 11’de görüldüğü gibi farklılıkların hangi gruplar arasına olduğunu belirlemek için yapılan Tukey testinin sonuçlarına göre, 1300-2000 t l ($\bar{X}=39,01$) ve 2001-2500 t l ($\bar{X}=39,16$) arasında geliri olan öğrencilerin puan ortalaması 2501 - 3500 t l ($\bar{X}=40,85$) geliri olanlardan daha düşük bulunmuştur. Dolayısıyla, gelir düzeyi 2501 -3500 t l olan öğrencilerin benlik saygılarının 1300-2000 t l arasında geliri olan öğrencilerin benlik saygılarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu ortaya konmuştur.

4.5. Anne Eğitim Düzeyine Göre Benlik Saygısı Puan ortalamaları Arasındaki Farklılıklar

Grupların benlik saygılarının anne eğitim düzeyine göre farklılaşp farklılaşmadığına bakmadan önce varyansların homojenliği Levene testi ile incelenmiştir. Yapılan Levene testi sonucu anlamsız bulunmuştur ($p>05$). Grupların normal dağıldığı sonucundan yola çıkarak Tek yönlü Varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır.

Tablo 12. Anne Eğitim Düzeyine Göre Benlik Saygısı Puan ortalamaları Arasındaki Farklar

Varyansın Kaynağı	Karelerin toplamı	Serbeslik derecesi	Karelerin ortalaması	F	P
Gruplar arası	46.391	2	23.196	.606	.546
Grup içi	22786.567	595	38.297		
Toplam	22832.958	597			

Tablo 12’de, benlik saygısı puan ortalamalarının anne eğitim düzeyine göre manidar bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir [$F(2;595)=23,19$; $p>05$]. Bu bulgulara dayanarak öğrencilerin anne eğitim düzeyine göre benlik saygılarının farklılaşmadığı söylenebilir.

4.6. Baba Eğitim Düzeyine Göre Benlik Saygısı Puan ortalamaları Arasındaki Farklılıklar

Grupların benlik saygılarının baba eğitim düzeyine göre farklılaşp farklılaşmadığına bakmadan önce varyansların homojenliği Levene testi ile incelenmiştir. Yapılan Levene testi sonucu anlamsız bulunmuştur ($p>.05$). Grupların normal dağıldığı sonucundan yola çıkarak Tek yönlü Varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Anova analizi yapılırken yüksek lisans ve üzeri olan 3 kişi analiz dışında bırakılmıştır.

Tablo 13. Baba Eğitim Düzeyine Göre Benlik Saygısı Puan ortalamaları Arasındaki Fark

Varyansın Kaynağı	Karelerin toplamı	Serbeslik derecesi	Karelerin ortalaması	F	P
Gruplar arası	368.544	2	184.272	4.872	.008
Grup içi	22392.021	592	37.824		
Toplam	22760.565	594			

Tablo 13'te, benlik saygısı puan ortalamalarının baba eğitim düzeyine göre manidar bir şekilde farklılaştığı görülmektedir [$F(2;592)=4,87$; $p<.05$]. Puan ortalamaları arasındaki farkların, hangi eğitim düzeyleri arasında olduğunu belirlemek amacıyla Tukey testi yapılmıştır.

Tablo 14. Baba Eğitim Düzeyine Göre Benlik Saygısı Puan ortalamaları Arasındaki Farka İlişkin Tukey Tablosu

Baba Eğitim Düzeyi	Baba Eğitim Düzeyi	Ortalama Fark	Standart Hata	p
İlköğretim	Lise	-.682	.621	.516
	Üniversite	-2.380(*)	.771	.006
Lise	İlköğretim	.682	.621	.516
	Üniversite	-1.698	.887	.135
Üniversite	İlköğretim	2.380(*)	.771	.006
	Lise	1.698	.887	.135

Tablo 14'de görüldüğü gibi farklılıkların hangi gruplar arasına olduğunu belirlemek için yapılan Tukey testinin sonuçlarına göre, baba eğitim düzeyi üniversite olan öğrencilerin benlik saygılarının ($\bar{X}=41,41$) baba eğitim düzeyi ilköğretim olan öğrencilerin benlik saygılarından ($\bar{X}=39,03$) anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur.

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde ortaokul öğrencilerinin sınıf düzeyi, cinsiyet, devam edilen okul türü, anne ve baba eğitim düzeyi ve ailenin gelir düzeyi değişkenleri üzerine benlik saygısına ait bulgular tartışılıp yorumlanmıştır. Tartışma ve yorumlar bulgular kısmındaki sıraya uygun olarak ele alınmıştır.

Araştırmada ortaokulda okumakta olan öğrencilerin sınıf düzeylerine göre benlik saygılarının farklılaşıp farklılaşmadığı ele alınmış ve cinsiyet, okul türü, sosyo ekonomik düzey ve anne babanın eğitim düzeylerinin ortaokul öğrencilerinin benlik saygı puanlarını ne düzeyde etkiledikleri incelenmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre, öğrencilerin benlik saygılarının sınıf düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı, fakat cinsiyet değişkenine öğrencilerin benlik saygısı düzeylerinde anlamlı bir farklılaşma olmadığı görülmüştür. Okul türüne göre öğrencilerinin benlik saygılarında, gündüzlü okuyanlar lehine anlamlı bir farklılaşma olduğu ortaya konmuştur. Ailesinin sosyo ekonomik düzeyi yüksek olan öğrencilerin benlik saygılarının, aile sosyo-ekonomik düzeyinin orta ve düşük düzeyde olanlara kıyasla daha yüksek olduğu görülmüştür. Öğrencilerini benlik saygıları anne eğitim düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaşmazken, baba eğitim düzeyi üniversite olan öğrencilerin benlik saygılarının baba eğitim düzeyi ilköğretim olan öğrencilerin benlik saygılarından yüksek olduğu bulunmuştur.

Daha küçük çocuklar, daha büyük çocuklara görece yüksek benlik saygısına sahiptirler ve bu yavaş yavaş çocukluk süresince azalır. Çocuklar bilişsel olarak geliştikçe, benlik değerlendirmelerini harici geri dönütlerden ve sosyal kıyaslamalardan oluşturmaya başlarlar ve böylece akademik becerileri, sosyal yetenekler, çekicilik ve diğer kişisel karakteristikleri ile ilgili daha dengeli ve daha doğru değerlendirmeler yaparlar. Örneğin, çocuklar okul öncesinden ilk okula geçtiklerinde öğretmenlerinden, ebeveynlerinden ve akranlarından olumsuz geri dönütler alırlar ve benlik değerlendirmeleri de buna bağlı olarak daha olumsuz hale gelir. Ergenlik süresince düşmeye devam eden benlik saygısı, ilkokuldan sonra daha karışık bir eğitim sürecinin başlamış olmasından kaynaklandığı şeklinde

yorumlamalar yapan araştırmacılar benlik saygısının ergenlik süresince düşmeye devam ettiğini ifade etmektedirler (Robins ve Trzesniewski, 2005).

Araştırmada 8. sınıf öğrencilerinin benlik saygısı puanlarının 6. ve 7. sınıf öğrencilerinden daha yüksek olmasının, ilkokuldan daha yoğun ve kompleks bir eğitim sürecine başlayan ergenlerin ortaokulun son sınıfında bilişsel olarak gelişim göstermiş olmaları ve ilkokuldan farklı olan bu eğitim sürecine uyum sağlamalarından kaynaklandığı söylenebilir.

Araştırmada benlik saygısı puan ortalamalarının sınıf düzeyine göre manidar bir şekilde farklılaştığı görülmüştür. Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin benlik saygısı puan ortalamalarının ortaokul 7. ve 8. sınıf öğrencilerine göre yüksek olduğu ve benlik saygısı ve sınıf düzeyi arasındaki ilişkinin pozitif yönde olduğu görülmüştür. Alanyazında benlik saygısı ve sınıf düzeyi arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmalara bakıldığında da benzer bulgular elde edilmiştir. Örneğin, Metin ve Kangal (2012) ortaokul 8. sınıfa devam eden öğrencilerin benlik saygılarının 6. ve 7. sınıf öğrencilerine göre yüksek olduğunu ortaya koymuşlardır. Ayrıca, yaşın artmasıyla kişiliğin de olgunlaşması ve buna bağlı olarak benlik saygılarının da daha dengeli hale gelebileceğini düşündüklerini ifade etmişlerdir. Ergür (2016), İngilizce öğrencilerinin benlik saygı düzeyleriyle devam ettikleri sınıfları arasında olumlu yönde anlamlı ilişki olduğunu bulmuştur. Ayrıca, Hesapçioğlu, Tural ve Kandil (2016) kronik tik bozukluğuna sahip çocukların benlik saygı düzeylerinin 12 yaş altı ve üstü guruplarda anlamlı düzeyde farklılaştığını ortaya koymuşlardır. Özdemir ve Arık (2013), 8.sınıf öğrencilerinin benlik saygısı düzeylerinin 5., 6. ve 7. sınıf öğrencilerinden yüksek olduğunu bulmuşlardır. Sarıkaya (2015), yaş ve benlik saygısı arasında olumlu yönde bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Saygılı, Kesecioğlu ve Kırıktaş'a göre (2015), eğitim düzeyi arttıkça öğrencilerin benlik saygılarının da yükselmektedir. Doktora öğrencilerinin benlik saygıları, hazırlık sınıfı ve lisans düzeyindeki öğrencilerden daha yüksektir.

Bununla birlikte, Seçer, Ay, İlbaý ve Çiftçi (2012) benlik saygısı ve yaş değişkeni arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığını bulmuşlardır. Ayrıca, Balat ve Akman (2004), lise öğrencileriyle yaptıkları çalışmalarında farklı sınıflara devam eden öğrencilerin benlik saygılarında herhangi bir farklılaşma olmadığını

belirtmişlerdir. Ogihara, Uchida ve Kusumi (2016) ise, ilkokul öğrencilerinin benlik saygılarının ortaokul ve lise öğrencilerinden yüksek olduğunu bulmuşlardır.

Benlik saygısı gelişimi kadın ve erkeklerde önemli oranda aynı şekilde gerçekleşir (Orth, Trzesniewski, Kali, Robins ve Richards, 2010). Her iki cinsiyet için de, benlik saygısı çocuklukta görece daha yüksektir ergenlikte düşer ve yetişkinlik boyunca gitgide artar ve yaşlılıkta düşer. Bununla birlikte, kız ve erkekler çocukluk süresince benzer seviyelerde benlik saygısına sahip olmalarına rağmen benlik saygısı ergenlik döneminde farklılaşabilir – ergen erkekler ergen kızlara göre daha yüksek benlik saygısına sahiptirler – (Kling, Hyde, Showers ve Buswell, 1999; Robins Trzesniewski, Tracy, Gosling ve Potter, 2002). Bu cinsiyet farkı yetişkinlik boyunca sürer ve azalır ve yaşlılıkta belki de kaybolur (Kling ve diğerleri, 1999; Robins ve diğerleri., 2002). Araştırmacılar, iki cinsiyet arasında bu farka blüç çağıyla ilişkili olgunlaşma değişiklikleri, sosyal bağlamda kız ve erkeklere farklı davranış gösterilmesi ya da ideal beden imgelerindeki cinsiyet farklılıkları gibi çeşitli açıklamalar getirmişlerdir. Fakat genel olarak kabul görmüş bütüncül bir kuramsal model mevcut değildir (Robins ve Trzesniewski, 2005).

Araştırmada cinsiyet değişkenine göre, öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde bir farklılaşma bulunmamıştır. Alanyazında benlik saygısı ve cinsiyet arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmalara bakıldığında da benzer bulgular elde edilmiştir (Güngör,1989 ; Şahin, 2005; Topçu ve Taşçılar, 2016 ; Hançer ve Tüfekçi, 2016; Kurnaz ve Coşkun, 2009; Doğan, Totan ve Sapsmaz, 2009; Ergür, 2016; Dhal, Bhatia, Sharma ve Gupta, 2007; Seçer, Ay, İlbay ve Çiftçi, 2012; Balat ve Akman, 2004, Kurnaz ve Coşkun, 2009; Doğan, Totan ve Sapsmaz, 2009). Alanyazında benlik saygısı ve cinsiyet arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmalara bakıldığında çelişen bulgularda ortaya konmuştur. Örneğin, Ekşi ve Özgüroğlu (1992) erkeklerin benlik saygılarının kadınlardan daha yüksek olduğunu ortaya koymuşlardır. Sarıkaya (2015) erkek öğrencilerin benlik saygılarının kız öğrencilerden yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuçlar, Dinç (1992) ; Hatipoğlu (1996) ; Ogihara, Uchida ve Kusumi (2016) ; Okada, Oshio, Mogaki, Wakida ve Namikawa, (2015) ; Moksnes ve Espnez (2013) bulgularıyla örtüşmektedir. Bununla birlikte, Akyol, Salı (2013) ve Salı (2013) kızların benlik

saygı düzeylerinin erkeklere oranla daha yüksek olduğunu ortaya koymuşlardır. Metin ve Kangal (2012; 2017) erkek ve kızların benlik saygıları arasındaki fark anlamlı olarak farklı olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca, Saygılı, Kesecioğlu, Kırıktaş (2015), kadınların benlik saygılarının erkeklerden yüksek olduğunu bulmuşlardır.

Araştırma bulgularına göre, ortaokula yatılı devam eden öğrencilerin benlik saygı düzeyleri, gündüzlü okuyan öğrencilerden daha düşük bulunmuştur. Aile çocuğun davranışlarının belirlendiği psikolojik ve fizyolojik ihtiyaçlarının giderildiği sosyal bir kurumdur. Yatılı okula devam eden çocukların bu sosyal kurumdan ayrı olarak yaşantılarına devam ettikleri göz önüne alındığında bulgularımız tutarlı görünmektedir.

Alanyazında benlik saygısı ve okul türü arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmalara bakıldığında da benzer bulgular elde edilmiştir. Örneğin, Akyol ve Salı (2013), okula gündüzlü devam çocukların benlik saygılarının yatılı okuyan çocuklardan daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Seçer, Ay, İlbaý ve Çiftçi (2012), yatılı bölge okuluna yatılı devam eden çocukların benlik saygılarının taşınmalı ve normal devam eden çocuklardan düşük olduğunu ortaya koymuşlardır. Dinçer ve Öztunç (2009), süper lise ve anadolu lisesinden mezun olan hemşirelik öğrencilerinin benlik saygılarının düz ve meslek liselerinden mezun olan hemşirelik öğrencilerinden daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Devam edilen okulun türünün benlik saygısıyla ilişkili olduğunu gösteren bu çalışma, eğitim görülen okulun öğrencilerin benlik saygılarının farklılaşmasında etkide bulunduğunu göstermektedir.

Araştırma bulgularına göre, gelir düzeyi 2501-3500 tl olan öğrencilerin benlik saygılarının gelir düzeyleri 1300-2000 ve 2001-2500 tl olan öğrencilerden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Alanyazında benlik saygısı ve gelir düzeyi arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmalara bakıldığında da benzer bulgular elde edilmiştir (Yıldız ve Duy, 2015; Şahin, 2005). Örneğin, Çetinkaya, Arslan, Nur, Özdemir, Demir ve Sümer (2006), üst gelir düzeyinde olan ailelerin çocuklarının benlik saygılarının düşük ve orta gelir düzeyine sahip ailelerin çocuklarından daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Aynı şekilde Hançer ve Tüfekçi (2016), özel okullarda okuyan öğrencilerin benlik saygılarının devlet okulunda okuyan öğrencilerden daha yüksek olduğunu ortaya koymuşlardır. Gürsoy (2006), ergenlerin

benlik tasarım puanlarının gelir düzeyiyle anlamlı düzeyde olumlu yönde ilişki içinde olduğunu bulmuştur. Yıldız ve Çapar (2010), ortaöğretim öğrencileriyle yaptıkları çalışmalarında öğrencilerin okudukları okul ve öğrencilerin ailelerinin gelir düzeyleri ile benlik saygıları arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuşlardır. Hançer ve Tüfekçi (2016), özel okulda okuyan öğrencilerin devlet okulunda okuyanlara göre daha yüksek benlik saygısı puan ortalamalarına sahip olduklarını bulmuşlardır.

Wagner, Hansen ve Gerstorf (2017), yaşlı yetişkinlerle yaptıkları çalışmada (60 yaş ve üzeri), düşük gelir düzeyinin düşük benlik saygısıyla ilişkili olduklarını bulmuşlardır. Karadağ ve ark. (2008), öğrencilerin benlik saygı düzeylerinin, ailelerinin gelir düzeyiyle yüksek bir ilişki içinde olduğunu, düşük benlik saygısına sahip öğrencilerin aile ekonomik düzeyinde gelirin gideri dengelemediğini ve gelir gider dengesine sahip ailelerin çocuklarının benlik saygılarının da yüksek olduğunu ortaya koymuşlardır. Bununla birlikte, Balat ve Akman (2004), lise öğrencilerinin benlik saygılarıyla gelir düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olmadığını belirtmişlerdir.

Araştırma bulgularına göre, öğrencilerin benlik saygıları anne eğitim düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır. Alanyazında benlik saygısı ve anne eğitim düzeyi arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmalara bakıldığında da benzer bulgular elde edilmiştir. Örneğin, Kurnaz ve Coşkun (2009) anne baba eğitim seviyesinin çocukların benlik saygılarında bir fark yaratmadığını ortaya koymuşlardır. Özkan (1994), ergenlerin benlik saygısı seviyelerinin anne eğitimiyle ilişkili olduğunu saptamıştır. Kaya (2017) ise, ne annenin ne de babanın eğitim düzeyinin ergenlerin benlik saygı düzeylerinde anlamlı bir fark yaratmadığını ifade etmiştir. Bununla birlikte alanyazında, araştırma sonuçlarıyla çelişen bulgularda vardır. Baybek ve Yavuz (2005), anne eğitiminin gençlerin benlik saygıları üzerinde anlamlı derecede etkisi olduğunu bulmuşlardır.

Araştırma bulguları, baba eğitim düzeyi üniversite olan öğrencilerin benlik saygı düzeylerinin baba eğitim düzeyi ilk ve ortaokul olan öğrencilerin benlik saygı seviyelerinden yüksek olduğunu göstermektedir. Çalışma grubundaki ailelerde genellikle babanın çalışıyor olması dikkate alındığında, araştırma bulgularının öngörülebilir olduğu ifade edilebilir. Alanyazında benlik saygısı ve baba eğitim

düzeyi arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmalara bakıldığında hem benzer hem de çelişen bulgular elde edilmiştir. Örneğin, Özkan (1994) baba eğitim seviyesi arttıkça öğrencilerin benlik saygılarının da yükseldiğini ortaya koymuştur. Erbil, Divan ve Önder (2006), anne baba eğitim seviyesiyle öğrencilerin benlik saygı seviyeleri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu bulmuşlardır. Ayrıca, Kımtar (2012) yaptığı araştırmada babaları okur yazar olmayan üniversite öğrencilerin benlik saygılarının en düşük olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yılmazel ve Günay (2012), öğrencilerin benlik saygısı puanlarının baba eğitim düzeyiyle ilişkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Bununla birlikte, Baybek ve Yavuz (2005), baba eğitim düzeyi ile çocukların benlik saygı puanları arasında anlamlı bir ilişki olmadığını saptamışlardır. Erbil, Divan ve Önder (2006), öğrencilerin benlik saygılarının annenin eğitim düzeyiyle ilişkili olduğunu ifade eden çalışmalarında, babanın eğitim düzeyinin benlik saygısıyla ilişkili olmadığını bulmuşlardır. Aktaş (2011), lise öğrencileriyle yaptığı araştırmada, öğrencilerin benlik saygılarının anne eğitim düzeyine göre anlamlı düzeyde bir farklılaşmadığını ancak baba eğitim düzeyinin lise öğrencilerinin benlik saygı düzeyleri ile anlamlı düzeyde farklılaştığını ortaya koymuştur. Ergenlerin benlik saygıları ile anne baba eğitim düzeyi arasında anlamlı bir farklılaşma yoktur (Dilek ve Aksoy, 2013; Gaçar ve Yanlıç, 2011; Sarıkaya, 2015). Baba eğitim düzeyi, öğrencilerin benlik saygı düzeylerini yordamamaktadır (Aliyev ve Kalgı, 2014).

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada yatılı bölge ortaokulu ve Gündüzlü Okullarda Eğitim Gören ortaokul 6. 7. ve 8. sınıf Öğrencilerin Benlik Saygılarının sınıf düzeyine göre nasıl farklılaştığına, ve cinsiyet, okul türü, gelir düzeyi, anne ve baba eğitim düzeyi değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına dönük analizlerin yapılmasında sonra aşağıdaki sonuç ve öneriler çıkarılabilir.

6.1.Sonuç

6.1.1. Sınıf Düzeyine Göre

Analiz sonucuna göre benlik saygısının sınıf düzeyine göre göre manidar bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre, 6. sınıf katılımcıların puan ortalaması 7. sınıf katılımcıların puan ortalamasından düşük olduğu bulunmuştur. Ayrıca, 8. Sınıf düzeyindeki katılımcıların puan ortalaması ise en yüksek ortalama olarak bulunmuştur. Buna göre 8. Sınıf öğrencilerinin benlik saygısı puan ortalamaları 6.ve 7. sınıflardan yüksek bulunmuştur.

6.1.2. Cinsiyete Göre

Araştırma sonuçları incelendiğinde yatılı ve gündüzlü eğitim gören kız ve erkek öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde bir farklılaşmanın olmadığı bulunmuştur.

6.1.3. Okul Türüne Göre

Araştırmada yatılı ortaokul'da öğrenim gören öğrencilerin benlik saygılarının, gündüzlü ortaokulda öğrenim gören öğrencilerin benlik saygılarından anlamlı düzeyde düşük olduğu bulunmuştur.

6.1.4. Gelir Düzeyine Göre

Araştırma sonuçlarının analizinden elde edilen sonuçlara göre, 1300-2000 tl ($\bar{X}=39,05$) ve 2001-2500 tl ($\bar{X}=39,16$) arasında geliri olan öğrencilerin puan ortalaması 2501 -3500 tl ($\bar{X}=40,82$) geliri olanlardan daha düşük bulunmuştur. Dolayısıyla, gelir düzeyi 2501 -3500 tl olan öğrencilerin benlik saygılarının 1300-

2000 ve 2001-2500 tl arasında geliri olan öğrencilerin benlik saygılarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu ortaya konmuştur. Ortalamalar arasındaki farkın etki büyüklüğünün küçük olduğu ifade edilebilir.

6.1.5. Anne Eğitim Düzeyine Göre

Araştırma sonuçları incelendiğinde benlik saygısı puan ortalamalarının anne eğitim düzeyine göre manidar bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir [F(2;595)=23,19; p>05]. Bu bulgulara dayanarak öğrencilerin anne eğitim düzeyine göre benlik saygılarının farklılaşmadığı söylenebilir.

6.1.5. Baba Eğitim Düzeyine Göre

Araştırma sonuçları incelendiğinde baba eğitim düzeyi üniversite olan öğrencilerin benlik saygılarının baba eğitim düzeyi ilköğretim olan öğrencilerin benlik saygılarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur.

6.2. Öneriler

Bu araştırma benlik saygısının cinsiyet değişkenine göre değişmediğini göstermesine rağmen yaş gurubu yüksek olan örneklerde kız erkek benlik saygı puanları arasında erkekler lehine yükseklik bulunmasına istinaden örneğin daha geniş olması bu değişkenin daha iyi test edilebileceği söylenebilir.

Araştırma yatılı ve gündüzlü okumakta olan öğrencilerle yapılmıştır ve yatılı okuyan öğrenciler köy çocuklarıdır. Bu bağlamda araştırma bulguları, köy çocuklarının benlik saygı puan ortalamalarının düşük olduğunu saptamıştır denilebilir, köy çocuklarından oluşmuş daha geniş bir örneğin kullanılması bu değişkeni daha iyi test edilebilir.

Baba eğitim düzeyi ile anne eğitim düzeyinin ortaokul öğrencilerinin benlik saygı düzeylerine farklı etkide bulunduğu sonuçlarımızla sabitken çalışan anne ya da çalışmayan bekar anneler ve çocuklarıyla ilgili bir başka araştırma yapılması anne baba eğitim düzeyinin öğrenciler ve ergenlerin benlik saygı düzeylerine ne ölçüde etki ettiği daha net anlaşılabilir ya da eğitim düzeyi düşük de olsa babalara benlik saygısı artırıcı eğitimler verilmesi sonrasında yapılacak ölçümlerde farklı sonuçlar alınıp alınamayacağı test edilebilir.

Benlik saygısının ergenlikte yükseldiği dikkate alındığında ortaokula devam eden fakat yaş gurubu daha yüksek ergenlerde buna benzer başka bir çalışmanın yapılması benlik saygısının sınıf düzeyine göre mi yaş değişkenine göre mi farklılaştığı açıklanabilir.

Bu araştırma ve literatür taraması sonucunda elde ettiğimiz bilgilerle örtüşen gelir düzeyinin benlik saygısı ile ilişkili olduğunu ortaya koyan literatür dikkate alındığında toplumun her kesiminin alım gücünün yükseltilmesini sağlayacak ekonomik önlemler alınması gençlerin benlik saygılarının daha yüksek olmasına katkıda bulunabilir.

KAYNAKLAR

- Aktaş, S. (2011) 9. Sınıfta Anne Baba Tutumları ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Aktepe, E.; Çalışkan, S.; ve Sönmez Y. (2014) Kendine zarar veren ergenlerin aile işlevlerinin ve Benlik Saygılarının Saptanması: Olgu-Kontrol Çalışması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 15: 69-76.
- Akyol, K. A.; Salı, G. Yatılı ve Gündüzlü Okuyan Çocukların Benlik Kavramlarının ve Sosyal Destek Algılarının İncelenmesi: *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Cilt. 21 (4) (Özel Sayı) s:1377-1398.
- Aliyev, R.; ve Kalgı M. E. İlköğretim Öğrencilerinin Utangaçlık ve Benlik Saygısı Düzeylerini Etkileyen Faktörler. *Turkish Journal of Education* 3.(2) : 60-69.
- Altıntaş, E., Gültekin, M. (2003) Psikolojik Danışma Kuramları, Bursa: Alfa/Aktüel Kitabevi.
- Aron, A.; ve E. N. Aron, (1986) *Love and The Expansion of Self: Understanding Attraction and Satisfaction*. *Contemporary Sociology* Vol. 17 (2).
- Aslıhan, M. N. (1998) Parçalanmış veya Tam Aileye Sahip Çocukların ÖzKavramı, Depresyon Düzeyleri ve Akademik Başarılarının Yaş ve Cinsiyet Yönünden Karşılaştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Avşaroğlu, S.; ve Üre, Ö. (2007). Üniversite öğrencilerinin karar vermede özsaygı, karar verme ve stresle başa çıkma stillerinin benlik saygısı ve bazı değişkenler açısından incelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Back, M. D.; Stopfer, J. M.; Vazire, S.; Gaddis, S.; Schmukle, S. C.; Egloff, B. ve Gosling, S. D. (2010). Facebook Profiles Reflect Actual Personality, not Self-Idealization. *Psychological Science*, 21(3), 372-374.
- Balat, U. G.; ve Akman B. (2004) Farklı Sosyo-Ekonomik Düzeydeki Lise Öğrencilerinin Benlik Saygı Düzeylerinin İncelenmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt. 14 Sayı. 2 , s: 175-183.

- Barry, T. C.; Grafeman, S. J.; Adler, K.K.; ve Pickard, J.D. (2006) The Relationship among Narcissism, Self-Esteem, and Delinquency in a Sample of At-Risk Adolescents. *Journal of Adolescence*, Vol. 30 (6) : 933-942.
- Battle, J. (1978) Relationship Between Self-Esteem and Depression. *Psychological Reports*, Vol 42. :745-746.
- Baumeister, R. F.; Campbell, J. D.; Krueger, J. I.; ve Vohs, K. D. (2003). Does High Self-Esteem Cause Better Performance, Interpersonal Success, Happiness, or Healthier Lifestyles?. *Psychological Science in the Public Interest*, 4(1), 1-44.
- Beck, A. T. ve Rush, A. J. (1979). *Cognitive Therapy of Depression*, 171-186.
- Blaumeister, R. F.; Bushman, B. J. ve Campbell W. K. (2000) Self-Esteem, Narcissism and Aggression: Does Violence Result From Low Self-Esteem or From Threatened Egotism? *American Psychological Society*, Vol. 9, No. 1, February.
- Bolat, N.; Doğangün, B.; Yavuz, M.; Demir, T.; ve Kayaalp, L. (2011) Doğuştan Tam Görme Engeli Olan Ergenlerin Depresyon, Kaygı Düzeyleri ve Benlik Kavramı Özellikleri. *Türk Psikiyatri Derneği*, Vol. 22 (2) : 77-82.
- Bowins, B. ve Shugar G. (1998) Delusions and Self-Esteem. *Can J. Psychiatry*, Vol. 43, March, 154-158.
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and Loss: Separation* (vol. 2).
- Bracken, B. A. (1996). Clinical Applications of a Context-Dependent, Multidimensional Model of Self-Concept. *Handbook of Self-Concept*, 463-505.
- Bosson, J. K.; Swann, W. B. ve Pennebaker, J. W. (2000). Stalking the Perfect Measure of Implicit Self-Esteem: The Blind Men and the Elephant Revisited?. *Journal of Personality and Social Psychology*, 79(4), 631-643.
- Bouma, E. M.; Ormel, J.; Verhulst, F. C. ve Oldehinkel, A. J. (2008). Stressful Life Events and Depressive Problems in Early Adolescent Boys and Girls: The Influence of Parental Depression, Temperament and Family Environment. *Journal of Affective Disorders*, 105(1), 185-193.

- Brown, J. D.; ve Dutton, K. A. (1995) "The Thrill of Victory, The Complexity of Defeat: Self-Esteem and People's Emotional Reactions to Success and Failure." *Journal of Personality and Social Psychology*, vol. 68 (4) :712.
- Byrne, D. G.; Davenport, S. C. ve Mazanov, J. (2007) Profiles of adolescent stress: The development of the adolescent stress questionnaire (ASQ). *Journal of Adolescence* 30.3 : 393-416.
- Burger J. M. (2006) *Kişilik: Psikoloji biliminin insan doğası hakkında söyledikleri* (Çev. İnan Deniz Erguvan Sarıoğlu) İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Butler, A. C.; Hokanson, J. E. ; ve Flynn, H. A. (1994) A comparison of self-esteem lability and low trait self-esteem as vulnerability factors for depression. *Journal of personality and social psychology* 66.1 :166.
- Campbell, W. K.; Sedikides, C.; ve Bosson, J. (1994). Romantic Involvement, Self-Discrepancy, and Psychological Well-Being: A Preliminary Investigation. *Personal Relationships*, Vol. 1 (4) : 399-404.
- Coskun, Y. ; ve Kurnaz A. (2009) İlköğretim Öğrencilerinin Benlik Saygısı ve Akran Baskısı Düzeyi İlişkisi Üzerine Bir İnceleme. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Mayıs, s:112-129.
- Çeçen, R.A. (2008) Üniversite Öğrencilerinde Yaşam Doyumunu yordamada bireysel bütünlü (Tutarlılık) Duygusu, Aile Bütünlük Duygusu ve Benlik Saygısı. *Journal of Theory and Practice in Education*, Vol. 4 (1) s: 19-30.
- Çelik, A. (1994) SSK Ankara Hastanesi Çocuk Psikiyatri Servisine Başvuran 9-14 Yaş Arasındaki Çocukların Benlik Kavramlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Psikiyatrik Kriz Uygulama ve Araştırma Merkezi* 2.(1) : 240-246.
- Çetinkaya, S.; Arslan, S. ; Nur, N. ; Özdemir, D. ; Demir, Ö. F. ; ve Sümer H. (2006), Sivas İl Merkezinde Sosyo-Ekonomik Düzeyi Farklı Üç İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeyi. *Klinik Psikiyatri* vol. 9, s: 116-122.
- Çivitci, N. ve Çivitci, A. (2009). Self-Esteem as Mediator and Moderator of the Relationship Between Loneliness and Life Satisfaction in Adolescents. *Personality and Individual Differences*, 47(8), 954-958.
- Crocker, J. ve Park, L. E. (2004). The Costly Pursuit of Self-Esteem. *Psychological Bulletin*, 130(3), 392.

- Dawson B, Trapp R., G., (2001) Probability & Related Topics for Making Inferences About Data. Basic and Clinical Biostatistics. 3rd Edition, Lange medical Books/ McGraw -Hill Medical Publishing Division, 69-72.
- Demeyer, I.; Romero, N. ve De Raedt, R. (2017). Assessment of Implicit Self-Esteem in Older Adults: The Role of Actual and Ideal Self-Esteem in Negative Mood. American Psychological Association, Society for Clinical Psychology, 12(9)
- Deniz, M. E. (2008) Erken Çocukluk Döneminde Gelişim, Ankara: Maya Akademi Yayın Dağıtım Eğitim Danışmanlık.
- Derdikman-Eiron, R. U. T. H.; Indredavik, M. S.; Bratberg, G. H.; Taraldsen, G.; Bakken, I. J. ve Colton, M. (2011). Gender Differences in Subjective Well-Being, Self-Esteem and Psychosocial Functioning in Adolescents with Symptoms of Anxiety and Depression: Findings from the Nord-Trøndelag Health Study. Scandinavian Journal of Psychology, 52(3), 261-267.
- Derlega, V. J.; ve Janda, L. H. (1986). Personal Adjustment: The Psychology of Everyday Life. Scott Foresman & Company.
- Dhal, A.; Bhatia, S.; Sharma, V.; ve Gupta, P. (2007) Adolescent Self-Esteem, Attachment and Loneliness. Journal of Indian Association for Child and Adolescent. Mental Health, Vol. 3 (3) : 61-63.
- Dilek, H.; ve Aksoy, A. B. (2013) Ergenlerin Benlik saygısı ile Anne-Babalarının Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi 14.(3) : 95-109
- Dinçer, F.; ve Öztunç, G. (2009) Hemşirelik ve Ebelik Öğrencilerinin Benlik Saygısı ve Atılganlık Düzeyleri. Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi, 16. 2: 022-033.
- Doğan, T.; Totan, T.; ve Sapmaz, F. (2009) Üniversite Öğrencilerinde Benlik Saygısı ve Sosyal Zeka.Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 17 Mayıs, s:235-247.
- Dutton, K., A.; ve Brown J., D. (1997) Global Self-Esteem and Specific Self-Views As Determinants of People's Reactions to Success and Failure. Journal of Personality and Social Psychology, Vol. 73 (1) : 139.

- Edmondson, J.; Grote, L. ; Haskell, L.; Matthews, A. ve White M. (2001) The Relationship Between Maternal Self-Esteem and Maternal Attachment in Mothers of Hospitalized Premature Infants. *Journal of Nursing Research*, Sep. , Vol. 9 (4) : 69-82.
- Erbil, N; Divan, Z; ve Önder, P. (2006). Ergenlerin Benlik Saygısına Ailelerin Tutum ve Davranışlarının Etkisi. *Aile ve Toplum Dergisi*, Cilt.3 Sayı.10, s: 7-15.
- Ergür, D.O. (2016) İngilizce Öğrencilerinin Öz Benlik Saygısı ve Akademik Öz Yeterlik Algılarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Saray-Bosna: X. Avrupa Sosyal ve Davranış Bilimleri Konferansı, 19-22 Mayıs.
- Erol, R., Y; ve Orth, U. ; (2011) Self-Esteem Development From Age 14 to 30 Years: A Longitudinal Study. *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol. 101, (3) : 607-619.
- Endo, Y. (1992) Self-esteem and negative ideal selves in adults. *Japanese Psychological Research* Vol. 34 (1) : 39-43.
- Epstein, S. ve Morling, B. (1995). Is the Self Motivated to Do More than Enhance and/or Verify Itself?. In *Efficacy, Agency, and Self-Esteem* (pp. 9-29). Springer US.
- Essau, C. A.; Lewinsohn, P. M.; Seeley, J. R. ve Sasagawa, S. (2010). Gender Differences in the Developmental Course of Depression. *Journal of Affective Disorders*, 127(1), 185-190.
- Faloon, D. (2011) The Relationship Between Self-Esteem, Binge Drinking and Sexual Risk Behaviors among Young Women. Ohio State University, College of Nursing Honors Thesis.
- Felson, R. B. ve Zielinski, M. A. (1989). Children's Self-Esteem and Parental Support. *Journal of Marriage and the Family*, 727-735.
- Fergusson, D. M., Boden, J. M., & Horwood, L. J. (2008). Exposure to Childhood Sexual and Physical Abuse and Adjustment in Early Adulthood. *Child abuse & Neglect*, 32(6), 607-619.
- Franck, E., De Raedt, R., & De Houwer, J. (2007). Implicit but not Explicit self-esteem Predicts Future Depressive Symptomatology. *Behaviour Research and Therapy*, 45(10), 2448-2455.

- Fortman, T. (2006) The Effects of Body Image on Self-Efficacy, Self-Esteem and Academic Achievement. Ohio State University, A Senior Honors Thesis.
- Gacar, A.; ve Yanlıç, N. (2012) 13-17 Yaş Ergen Hentbolcuların Benlik Saygısı Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi, 3.2. : 45-50
- Gan, M.; ve Chen, S. (2017) Being Your Actual or Ideal Self? What It Means to Feel Authentic in a Relationship. Personality and Social Psychology Bulletin, Vol. 43, April, 1-14. : 465-478
- Garofalo C. , Holden J. C., ZeiglerHill V.; ve Velotti P. (2015) Understanding the Connection Between Self-Esteem and Aggression: The Mediating Role of Emotion Dysregulation. Aggressive Behaviour Journal V. 42 (1) Jan-Feb p:3-15.
- Gecas, V. ve Schwalbe, M. L. (1986). Parental Behavior and Adolescent Self-Esteem. Journal of Marriage and the Family, 37-46.
- Geçtan, E. (1981). Ergenlikten Yetişkinliğe Geçiş Dönemi Olarak Gençlik. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 14 (1).
- Gonzales, A. L. ve Hancock, J. T. (2011). Mirror, Mirror on My Facebook Wall: Effects of Exposure to Facebook on Self-Esteem. Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking, 14(1-2), 79-83.
- Gorbett, K. ve Kruzcek, T. (2008) Family Factors Predicting Social Self-Esteem in Young Adults. The Family Journal: Counselling and Therapy for Couples and Families, Vol. 16, No. 1, January, p: 58-65.
- Gosling, S. D.; Gaddis, S.; ve Vazire, S. (2007). Personality Impressions Based on Facebook Profiles. ICWSM (International Conference on Web and Social Media), 7, 1-4.
- Greenier, K. D.; Kernis, M. H. ; ve Waschull, S. B. (1995) Not all high (or low) self-esteem people are the same. Efficacy, agency, and self-esteem. Springer US, 1995. 51-71.
- Greenwald, A. G. ve Banaji, M. R. (1995). Implicit Social Cognition: Attitudes, Self-Esteem, and Stereotypes. Psychological Review, 102(1), 4.
- Göka, E. (1997) Varoluşun Pikiyatrisi; Ankara: Vadi Yayınları.

- Gürsoy, F. (2006) Farklı Sosyo-Ekonomik Düzeydeki Ergenlerin Benlik Tasarım Düzeyleri ile Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi. Ç. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt. 15, Sayı 2, s:183-190.
- Hale III, W. W.; Raaijmakers, Q. A.; Muris, P.; Van Hoof, A.; ve Meeus, W. H. (2009). One Factor or Two Parallel Processes? Comorbidity and Development of Adolescent Anxiety and Depressive Disorder Symptoms. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 50(10), 1218-1226.
- Hamarta, E.; Arslan, C.; Saygın, Y.; Özyeşil, Z. (2009) Benlik Saygısı ve Akılcı Olmayan İnançlar Bakımından Üniversite Öğrencilerinin Stresle Başa Çıkma Yaklaşımlarının Analizi. *Değerler Eğitim Dergisi* Cilt 7, No. 18, 25-42.
- Hançer, A. H.; ve Tüfekçi, Z. (2016) Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeylerinin İncelenmesi. *Cumhuriyet International Journal of Education*, Vol. 5(4): 31-40.
- Hattie, J. (1992). Measuring the Effects of Schooling. *Australian Journal of Education*, 36(1), 5-13.
- Heatherton, T., F.; ve Polivy J. (1991) "Development and validation of a scale for measuring state self-esteem." *Journal of Personality and Social psychology*, Vol. 60.(6) : 895-910.
- Heatherton, T., F.; ve Vohs K. D.(2000) Interpersonal evaluations following threats to self: role of self-esteem. *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol. 78 (4) : 725-36.
- Heimpel, S. A.; Wood, J. V.; Marshall M. A.; ve Brown, J. D. (2002) Do people with low self-esteem really want to feel better? Self-esteem differences in motivation to repair negative moods. *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol. 82 (1) : 128-47.
- Hesapçioğlu, S.T.; Tural, M. K. ; ve Kandil, S. (2014) Kronik Tik Bozukluğu Bulunan Çocuklarda Yaşam Kalitesi ve Benlik Saygısı. *Türk Pediatri Arşivi*, Vol. 49 : 323-32.
- Higgins, E. T. (1987) Self-Discrepancy: A Theory Relating Self and Affect. *American Psychological Association*, Vol. 94, No. 3 :319-340.

- Hökelekli, H. (2009) Psikolojiye Giriş (2.Baskı). Bursa: Düşünce Kitap Kitabevi Yayınları.
- Izgiç, F; Akyüz, G; Doğan, O; ve Kuğu, N. (2004). Social Phobia Among University Students and Its Relation to Self-Esteem and Body Image; Canadian Journal of Psychiatry, Vol 49, No 9, September .
- İnci, E., (2008) Erken Çocukluk Döneminde Gelişim , Ankara: Maya Akademi
- Jordan, C. H. ; Spencer, S. J. ; ve Zanna, M. P. (2005) Types of High Self-Esteem and Prejudice: How Implicit Self-Esteem Relates to Ethnic Discrimination Among High Explicit Self- Esteem Individuals. Personality and Social Psychology Bulletin, Vol. 31, No. 5: 693- 702.
- Jordan, C. H.; Spencer, S. J.; Zanna, M. P.; Hoshino-Browne, E.; ve Correll, J. (2003). Secure and defensive high self-esteem. Journal of personality and social psychology, 85(5), 969.
- Josephs, R. A. ; Bosson, J. K.; ve Jacobs, C. G. (2003) Self-Esteem Maintenance Processes: Why Low Self-Esteem May Be Resistant to Change. Personality and Social Psychology Bulletin, 29.7 : 920-933.
- Kapçı, E.G (2004) İlköğretim Öğrencilerinin Zorbalığa Maruz Kalma Türünün ve Sıklığının Depresyon, Kaygı ve Benlik Saygısıyla İlişkisi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Vol. 37, No.1:1-13.
- Karadağ,G.; Çuhadar, D.; Güner, İ.; ve Uçan, Ö. (2008), Gaziantep Üniversitesi Yüksekokulu Hemşirelik Öğrencilerinin Benlik Saygıları. Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi, Cilt. 3, Sayı. 7, s:29-42.
- Karakaya, I; Coşkun A. ve Ağaoğlu B. (2006) Yüzücülerin Depresyon, Benlik Saygısı ve Kaygı Düzeylerinin Değerlendirilmesi; Anadolu Psikiyatri Dergisi; 7:162-166
- Kaya, F. ; ve Oğurlu, Ü. (2015) Benlik Saygısı, Zeka ve Akademik Başarı İlişkisi. International Journal of Human Sciences, Vol: 12 (1) 951-965.
- Kaya, Ş., (2017) Ergenlerde Ana-Babaya Bağlanma Örüntüsünün Benlik Saygısı ve Yalnızlık ile İlişkisi, Yüksek Lisans Tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Kernis, M. H.; Grannemann, B. D.; ve Mathis, L. C. (1991) Stability of self-esteem as A Moderator of The Relation Between Level of Self-Esteem and Depression. *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol. 61 (1) : 80- 4.
- Kernis, M. H. ve Waschull, S. B. (1995). The Interactive Roles of Stability and Level of Self-Esteem: Research and Theory. *Advances in Experimental Social Psychology*, 27, 93-141.
- Kıymter, N. (2013) Ergenlerde Benlik Saygısı Ve Özne Dindarlık Algısının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 9 (17) s: 439-468.
- Kırımoğlu, H., Çokluk, F.G. ve Yıldırım Y. (2013) Çocuk ve Ergenlerin Spora Katılım Durumlarına Göre Benlik Saygılarının Değerlendirilmesi. *Niğde Üniversitesi Beden eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi* Cilt 7, Sayı 3.
- Kling, K. C.; Hyde, J. S.; Showers, C. J. ve Buswell, B. N. (1999). Gender Differences in Self-esteem: A Meta-Analysis. *Psychological Bulletin*, 125(4), 470.
- Köknel, Ö (1982) *Kaygıdan Mutluluğa* (3.Basım) Altın Kitaplar Yayınevi.
- Kulaksızoğlu, A. (2004) *Ergenlik Psikolojisi* (6.basım) İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Liu, S. Y.; Wrosch, C.; Miller, E. G.; ve Pruessner, J. (2014) Self-Esteem Change and Diurnal Cortisol Secretion in Older Adulthood. *Psychoneuroendocrinology*, March, 41 : 111-120.
- Lynum, L. I.; Wilberg, T. ve Karterud, S. (2008). Self-Esteem in Patients with Borderline and Avoidant Personality Disorders. *Scandinavian Journal of Psychology*, 49(5), 469-477.
- Manning, Maureen A. (2007) Self-concept and self-esteem in adolescents. *Student Services* 2 : 11-15.
- Marshall, W. L.; ve Mazzucco A. (1995) Self-Esteem and Parental Attachments in Child Molesters. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment*, Vol. 7, No. 4. :279-285.
- McFarlin, D. B.; ve Blascovich, J. (1981) Effects of Self-Esteem and Performance Feedback on Future Affective Preferences and Cognitive Expectations. *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol. 40 (3) : 521-531.

- Metin, N.; Bencik Kangal S. (2012) Bilim Sanat Merkezlerine Devam Eden 12-14 Yaş Gurubu Üstün Yetenekli Çocukların Benlik Algılarının İncelenmesi. Eğitim ve Bilim, Cilt: 37 Sayı: 163, : 1300-1337.
- Miller, L. J.; O'Connor, E.; ve DiPasquale T. (1993) Patients' attitudes toward hallucinations. American Journal of Psychiatry, Vol. 150 (4) : 584-588.
- Mocknes, U.K.; ve Espnes G.A. (2012) Self-Esteem and Emotional Health in Adolescents-Gender and Age as potential Moerators. Scandinavian Journal of Psychology, December, Vol. 53 (6): 483-9.
- Murdock, N. L. (2016) Psikolojik Danışma ve Psikoterapi Kuramları. (Çeviri Editörü: Füsun Akkoyun) Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Onaylı, S.; ve Erdur-Baker, Ö. (2013) Anne-Kız İlişkisinin Yetişkin Kızın Benlik Saygısı ve Yaşam Doyumuyla İlişkisinin İncelenmesi. Türk P.D.R. Dergisi, Vol. 5 (40) : 167-175.
- Orçan, M. (2008) Erken Çocukluk Döneminde Gelişim , Ankara: Maya Akademi.
- Orth, U.; Robins, R. W. ve Roberts, B. W. (2008). Low Self-Esteem Prospectively Predicts Depression in Adolescence and Young Adulthood. Journal of Personality and Social Psychology, 95(3), 695.
- Orth, U.; Robins, R. W.; Trzesniewski, K. H.;Maes, J. ve Schmitt, M. (2010). Low Self-Esteem is A Risk Factor for Depressive Symptoms from Young Adulthood to Old Age. Journal of Abnormal Psychology, 118(3), 472.
- Orth, U.; ve Robins, R.W. (2014) The Development of Self-Esteem. Current Directions in Psychological Science, Vol. 23 (5) 381-387.
- Oosterwegel, A. ; Field, N.; Hard, D.; ve Anderson, K. (2001) The Relation of Self-Esteem Variability to Emotion Variability, Mood, Personality Traits, and Depressive Tendencies. Journal of Personality, Vol. 69 (5) : 689- 708.
- Özcan, H.; Subaşı, B.; Budak, B.; Çelik, M.; Gürel, Ş. C. ve Yıldız M. (2013) Ergenlik ve Genç Yetişkinlik Dönemindeki Kadınlarda Benlik Saygısı, Sosyal Görünüş Kaygısı, Depresyon ve Anksiyete İlişkisi. Journal of Mood Disorders Vol. 3, No. 3, 107-13.
- Özdemir, E. B.; ve Arık S. (2013) Ortaokul Öğrencilerinin Benlik Saygı Düzeylerinin ve Sürdürülebilir Çevreye Yönelik Tutumlarının İncelenmesi. Tarih Okulu Dergisi, yıl 6 Sayı XVI, ss. 641-655.

- Özkan, İ.A. ve Özen, A. (2008) Öğrenci Hemşirelerde Boyuneğici Davranışlar ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişki. T.S.K. Koruyucu Hekimlik Bülteni, 7 (1) : 53-58.
- Özkan, İ. , (1994) Benlik Saygısını Etkileyen Etkenler, Düşünen Adam Dergisi, 7 (3) s: 4-9.
- Öztürk, S. (2006) Anne Babası Boşanmış 9-13 Yaşlarındaki Çocuklar ile Aynı Yaş Grubundaki Anne Babası Boşanmamış Çocukların Benlik Saygısı ve Kaygı Düzeyleri İlişkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: 9 Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Palmer , C. (2007) Myths, Stereotypes and Self-Perception: The Impact of Albinism on Self- Self-Esteem. The British Journal of Visual Impairment; Sage Publications (Los Angeles, London, New Delhi and Singapore) Vol 25(2): 144-154.
- Przybylski, A., K.; Weinstein, N.; Murayama K. ; Lynch, F. M. ; ve Ryan R. M. (2012) The ideal self at play: The appeal of video games that let you be all you can be. Psychological science, Vol. 23 (1) : 69-76.
- Räty, L. K.; Larsson, G.; Söderfeldt, B. A. ve Larsson, B. M. W. (2005). Psychosocial Aspects of Health in Adolescence: The Influence of Gender, and General Self-Concept. Journal of Adolescent Health, 36(6), 530.
- Robins, W. R.; ve Trzesniewski, K. H. (2005) Self-Esteem Development Across the Life-Span. American Psychological Society, Current Directions in Psychological Science, Vol. 14, (3) :158-162.
- Roman, N. V. (2003) The Relationship Between The Self-Esteem of Single Mothers and The Self-Esteem of Their Children in The Phase of Middle Childhood Development Living on The Cape Flats. Master's Thesis, University of Western Cape.
- Romme, M. A. ve Escher, A. D. (1989). Hearing Voices. Schizophrenia Bulletin, 15(2), 209.
- Ryan, R. M.; ve Deci, E.L. (2000) Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. American psychologist 55.1 : 68-78

- Salı, G. (2013) İlköğretim İkinci Kademedeki Çocukların Empatik Eğilimlerinin ve Benlik Kavramlarının İncelenmesi. Kuramsal Eğitimbilim Dergisi, Vol. 6 (4), s: 496-519.
- Sarıkaya, A. (2015) 14-18 Yaş Arası Ergenlerin Benlik Saygısı ve Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Arasındaki İlişki. MS thesis. İstanbul Bilim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Saygılı, G.; Kesecioğlu, T. İ.; ve Kırıktaş H. (2015) Eğitim Düzeyinin Benlik Saygısı Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi. Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, Mayıs, Cilt. 4, Sayı. 2, Makale No: 21, s: 210-218
- Scholes-Balog, K. ; Francke, N. ; ve Hemphill, S. (2016). Relationships Between Sexting, Self-Esteem, and Sensation Seeking Among Australian Young Adults. *Sexualization, Media, & Society* 2.2 : 1-8
- Seçer, İ.; İlbay, A.B. ; Ay, İ. ; ve Çiftçi M. (2012) Yatılı İlköğretim Bölge Okullarındaki Öğrencilerin Benlik Saygılarının İncelenmesi. Sakarya Üniversitesi Journal of Education Vol. 1 (3) s: 61-73.
- Sowislo, J. F.; Orth, U. ve Meier, L. L. (2014). What Constitutes Vulnerable Self-Esteem? Comparing the Prospective Effects of Low, Unstable and Contingent Self-Esteem on Depressive Symptoms. *Journal of Abnormal Psychology*, 123(4), 737.
- Strauss, R. S. (2000) Childhood Obesity and Self-Esteem. *Pediatrics*, Vol. 105, No. 1 January, e 15.
- Smith, E. R.; ve DeCoster, J. (2000) Dual-process models in social and cognitive psychology: Conceptual integration and links to underlying memory systems. *Personality and Social Psychology Review*, Vol. 4 (2) : 108-131.
- Steffenhagen, R.A. (1990) *Self-Esteem Therapy*. New York: Praeger.
- Şahin, A. (2005) Ergenlerde Dindarlık Benlik Saygısı İlişkisi. Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Vol. 19, 185-197.
- Tafarodi, R. W.; ve Vu, C. (1997) Two-dimensional self-esteem and reactions to success and failure. *Personality and Social Psychology Bulletin* 23.6 : 626-635.
- Tolungüç, N. T. (2016) Boşanmanın 1-13 Yaş Gurubundaki Çocukların Benlik Kavramlarına Etkilerinin İncelenmesi. T.C. İstanbul Ticaret Üniversitesi

- Dış Ticaret Enstitüsü Working Paper Series Tartışma Metinleri Wps no. 41,
Haziran.
- Topçu, S; ve Leana-Taşçılar, M.Z.(2016) Üstün Zekalı Öğrencilerde Motivasyon ve Benlik Saygısı Düzeylerinin Cinsiyet ve Sınıf Düzeyine göre İncelenmesi. Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl:8, Sayı:23, 591-21.
- Trzesniewski, K. H.; Robins, V. R. ; ve Roberts, B. W. (2003) Personality and Self-Esteem Development Across the Life Span. Recent Advances in Psychology and Aging. December, vol. 15, 163-185.
- Trzesniewski, K. H.; Donnellan, M. B.; Moffitt, T. E.; Robins, R. W.; Poulton, R. ve Caspi, A. (2006). Low Self-Esteem During Adolescence Predicts Poor Health, Criminal Behavior and Limited Economic Prospects During Adulthood. *Developmental Psychology*, 42(2), 381.
- Valkenburg, P. M., Peter, J. ve Schouten, A. P. (2006). Friend Networking Sites and Their Relationship to Adolescents' Well-Being and Social Self-Esteem. *CyberPsychology & Behavior*, 9(5), 584-590.
- Vohs, H. ; ve Heatherton T. F. (2003) The Effects Of Self-Esteem an Ego Threat on Interpersonal Appraisals of Men and Women: A Naturalistic Study; *Personality and Social Psychology Bulletin*, Vol.29 No. 11, November 1407-1420.
- Waugh, F. R. (2001) Measuring Ideal and Real Self-Concept on the Same Scale, Based on a Multifaceted, Hierarchical Model of Self-Concept. *Educational and Psychological Measurement*, Vol. 61, No. 1, February. 85-101.
- Ward, E.; ve Moynihan, T. (1996) An Explatory Study Of The Relationship Between Computer Usage and The Development Of Self-Esteem In A Chosen Sample Of Seven and Eight Year Old Children; *Journal of Educational Research* May/June 1996 Vol. 89 No.5.
- Wilburn, R. V. ve Smith E. D. (2005) Stress, Self-Esteem and Suicidal Ideation in Late Adolescents. *Adolescence*, Spring Vol. 40, No, 157, : 33.
- Wilcox, K. ve Stephen, A. T. (2013) Are Close Friends the Enemy? Online Social Networks, Self-Esteem and Self-Control. *Journal of Consumer Research*, Vol, 40 (1) : 90-103.

- Wilson, T. D. ; Lindsey, S. ; ve Schooler, T. Y. (2000) A model of dual attitudes." *Psychological review* 107.1 : 101.
- Yıldız, M. A. ; ve Duy, B. (2011) Sokakta Çalışmak ve Gelir Düzeyi Erinlerin Benlik Saygısı, Yaşam Doyumu ve Depresyon Düzeylerine Etki Eder Mi? (Diyarbakır ili Örneği). İzmir: XI. Ulusal PDR Kongresi, 3-5 Ekim.
- Yıldız, M. ; ve Çapar, B. (2010) Orta Öğretim Öğrencilerinde Benlik Saygısı ile Dindarlık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 10.3 : 103-131.
- Yılmazel, G.; ve Günay, O. (2012) Çorum İli Kargı İlçesinde Öğrenim Gören 12-17 Yaş Arasındaki Öğrencilerde Özsaygı ve Depresyon. *Sağlık Bilimleri Dergisi*, 21 (1) : 20-29.
- Yörükoğlu A. (1998) *Gençlik Çağı: Ruh Sağlığı ve Ruhsal Sorunlar* (10. baskı). İstanbul: Özgür Yayınları.
- Zeigler-Hill, V., (2007) Contingent Self-Esteem and Race: Implications for the Black Self-Esteem Advantage. *Journal of Black Psychology*, Vol. 33, No. 1, February, 51-74.
- Zeigler-Hill, V. (2011). The connections Between Self-Esteem and Psychopathology. *Journal of Contemporary Psychotherapy*, 41(3), 157-164.
- Zeigler-Hill, V.; Holden, J. C.; Enjaian, B.; Southard, A. C. ; Besser, A.; Li, H. ve Zhang, Q. (2015) Self-esteem instability and personality: The connections between feelings of self-worth and the big five dimensions of personality. *Personality and Social Psychology Bulletin* 41, no. 2 : 183-198.

EKLER

EK-1

BİLGİ FORMU

Cinsiyeti:

- (a) kız (b) erkek

Okuduğu okul:

- (a) Yatılı Bölge Ortaokulu (b) Gündüzlü Ortaokul

Okuduğu kademe

Ailenin Gelir Düzeyi:

- (a) 1300-2000 ytl (b) 2001-2500 ytl
(c) 2501-3500 ytl (d) 3501 ytl ve üzeri

Annenin Öğrenim durumu:

- (a) İlköğretim (b) lise (c) üniversite (d) yüksek lisans ve üzeri

Babanın Öğrenim Durumu:

- (a) İlköğretim (b) lise (c) üniversite (d) yüksek lisans ve üzeri

EK-2

KENDİM HAKKINDAKİ DÜŞÜNCELERİM

AÇIKLAMA: Aşağıda 80 cümle var. Bunlardan sizi tanımlayanları evet, tanımlamayanları ise hayır ile cevaplandırın. Bazı cümlelerde karar vermek zor olabilir. Yine de lütfen bütün cümleleri cevaplandırın. Aynı cümleyi hem evet, hem hayır şeklinde işaretlemeyin. Unutmayın cümlede ki ifade genellikle sizi anlatıyorsa evet, genellikle sizi anlatmıyorsa hayır olarak işaretleyeceksiniz. Cevaplarınızı işaretlerken, buradaki cümlenin numarası ile cevap kâğıdınızdaki numaranın aynı olmasına dikkat edin.

İFADELER	EVET	HAYIR
1. İyi resim çizerim		
2. Okul ödevlerimi bitirmem uzun sürer.		
3. Ellerimi kullanmada becerikliyimdir.		
4. Okulda başarılı bir öğrenciyim		
5. Aile içinde önemli bir yerim vardır.		
6. Sınıf arkadaşlarım benimle alay ediyorlar.		
7. Mutluyum		
8. Çoğunlukla neşesizim		
9. Akıllıyım		
10. Öğretmenler derse kaldırıncaya heyecanlanırım		
11. Dış görünüşüm beni rahatsız ediyor.		
12. Genellikle çekingenim		
13. Arkadaş edinmekte güçlük çekiyorum		
14. Büyüdüğümde önemli bir kimse olacağım		
15. Aileme sorun yaratırım		
16. Kuvvetli sayılırım		
17. Sınavlardan önce heyecanlanırım		
18. Okulda terbiyeli, uyumlu davranırım		
19. Herkes tarafından pek sevilen biri değilim		
20. Parlak, güzel fikirlerim vardır.		
21. Genellikle kendi dediklerimin olmasını isterim		
22. İstedğim bir şeyden kolayca vazgeçerim		
23. Müzikte iyiyim		
24. Hep kötü şeyler yaparım		
25. Evde çoğu zaman huysuzluk ederim.		
26. Sınıf arkadaşlarım beni sayarlar		
27. Sinirli biriyim		
28. Gözlerim güzeldir.		
29. Derse kalktığımda bildiklerimi sıkılmadan anlatırım.		
30. Derslerde sık sık hayal kurarım		

İFADELER	EVET	HAYIR
31. (Kardeşiniz varsa) Kardeş(ler)ime sataşırım		
32. Arkadaşlarım fikirlerimi beğenirler.		
33. Basım sık sık belaya girer		
34. Evde büyüklerimin sözünü dmlenm		
35. Sık sık üzülür meraklanırım.		
36. Ailem benden çok şey bekliyor.		
37. Halimden memnunum		
38. Evde ve okulda pek çok şeyin dışında bırakıldığımı		
39. Saçlarım güzeldir.		
40. Çoğu zaman okul faaliyetlerine gönüllü olarak katılırım		
41. Şimdiki halimden daha başkası olmayı isterdim		
42. Geceleri rahat uyurum		
43. Okuldan hiç hoşlanmıyorum		
44. Arkadaşlar arasında oyunlara katılmak için bir seçim yapılırken, en son seçilenlerden biriyim		
45. Sık sık hasta olurum		
46. Başkalarına karşı iyi davranmam		
47. Okul arkadaşlarım güzel fikirlerim olduğunu söyler		
48. Mutsuzum		
49. Çok arkadaşım var		
50. Neşeliyim		
51. Pek çok şeye aklım ermez		
52. Yakışıklıyım/güzelim		
53. Hayat dolu bir insanım		
54. Sık sık kavgaya karışıırım		
55. Erkek arkadaşlarım arasında sevilirim		
56. Arkadaşlarım bana sık sık sataşırlar		
57. Ailemi düs kırıklığına uğrattım		
58. Hoş bir yüzüm var		
59. Evde hep benle uğraşırlar		
60. Oyunlarda ve sporda bası hep ben çekerim		
61. Ne zaman bir şey yapmaya kalksam bir şey ters gider		
62. Hareketlerimde hantal ve beceriksizim		
63. Oyunda ve sporda oynamak yerine seyredirim		
64. Öğrendiklerimi çabuk unuturum		
65. Herkesle iyi geçinirim		
66. Çabuk kızarım		
67. Kız arkadaşlarım arasında sevilirim		

İFADELER	EVET	HAYIR
68. Çok okurum		
69. Bir grup ile birlikte çalışmaktansa tek basıma		
70. (Kardeşiniz varsa) Kardeş(ler)imi sevenim		
71. Vücutça güzel sayılırım		
72. Sık sık korkuya kapılırım		
73. Her zaman bir şeyler düşürür ve kırarım		
74. Güvenilir bir kimseyim		
75. Başkalarından farklıyım		
76. Kötü şeyler düşünürüm		
77. Kolay ağlarım		
78. İyi bir insanım		
79. İşler hep benim yüzümden ters gider		
80. Şanslı bir kimseyim		

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı-Soyadı	Kağan YILDIZ
Doğum Yeri ve Tarihi	Çumra 14.05.1979
Eğitim Durumu	Lisans
Lisans Öğretimi	Selçuk Üniversitesi İngilizce Öğretmenliği
Yüksek Lisans Öğretimi	Tez Aşamasında
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce (İleri düzeyde) İspanyolca (Başlangıç düzeyinde)
İş Deneyimi	İngilizce Öğretmenliği
Çalıştığı Kurumlar	Devlete bağlı çeşitli lise ve ortaokullar
Tarih	25.05.2017